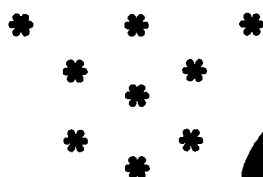

D R. J O S E F K U B A L Í K

NEKATOLÍCI V ČECHÁCH A NA MORAVĚ

EDICE
MUSEUM

1 9 4 7

NAKLADATELSTVÍ KULTURA

DR. JOSEF KUBALÍK
NEKATOLÍCI
V ČECHÁCH
A NA MORAVĚ

NEKATOLICKÉ NÁBOŽENSKÉ
PROUDY NA PŮDĚ NAŠÍ VLASTI

Stran 128. Cena brož. Kčs 69.—.

Před krátkou dobou upozornil kněžský týdeník „Dobrý pastýř“ ve své anketě o připravovaných knihách na mezery naší theologické literatury a mimo jiné též uvedl, že nám chybí v češtině pojednání o sektách. Tuto mezeru velmi citelnou vyplňuje práce Dr. Josefa Kubalíka: „Nekatolíci v Čechách a na Moravě“. Velikou předností přehledného díla Kubalíkova je orientační jasnost. Největší pozornost věnuje českému protestantismu a všem denominacím protestantským, jak těm, které se hlásí k historické Jednotě bratrské, tak i denominacím původu cizího. Sleduje u všech jejich učení a vztah k základním hodnotám křesťanského světového názoru. Tak se dostává až k náboženským společnostem, které stojí již na půdě mimokřesťanské a celý obraz doplňuje stručnou informativní studií o náboženských společnostech mimocírkevních. Uvážíme-li, že v naší náboženské literatuře již máme pěkné studie

EDICE MUSEUM	VYDÁNÍ I
NAKLADATELSTVÍ KULTURA	
CENA 69 Kčs	STRAN 128

NEKATOLÍCI
V ČECHÁCH
A NA MORAVĚ

D R. J O S E F K U B A L Í K

N E K A T O L Í C I
V Č E C H Á C H
A N A M O R A V Ě

EDICE
MUSEUM

1 9 4 7

NAKLADATELSTVÍ KULTURA

NIHIL OBSTAT: Mons. Dr Carolus Kadlec, censor

IMPRIMATUR: Pragae die 12. Decembris 1940. Theoph.

Opatrný, Vicarius Capitularis 16379

Ú V O D

V naší náboženské literatuře dosud nemáme informačního spisu o nekatolických náboženských společnostech.

O církvích odštěpených (schismatických) přehlednou studii o českém pravoslaví podává Dr. Cinek v Acta Academiae Velehradensis — 1941. (Též chorvátský Dr. Dočkal ze Záhřebu v revue Život — S. J.) O církvi starokatolické bude v nejbližší době uveřejněno pojednání v ČKD.

O největší náboženské společnosti na půdě naší vlasti t. zv. církvi československé, jež stojí již mimo křesťanství, vyšlo větší pojednání v časopise pražských bohoslovců Ave v r. 1944 a v r. 1945 z pera Dra Čeňka Tomáško z Hradce Králové.

Pojednání předkládané má doplniti mezery v znalosti náboženských společností z druhého břehu.

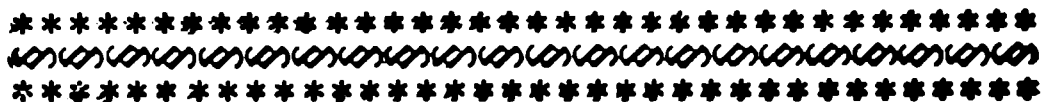
Členové jejich jsou bloudící naši bratři, o jejichž obrácení budeme usilovati láskou a modlitbou podle zásady svatého Augustina: Odite errores, sed diligite homines!

Upřímné díky patří ct. p. Stanislavu Krátkému z Brna, jenž obětavě upravil studii k vydání.

Dr. Josef Kubalík.

V Praze 21. září 1945.

ČESKÝ
PROTESTANTISMUS

Katolíkoví je církev společností Kristem ustanovenou, jež má střežiti a lidem zprostředkovati poklad víry, zjevené pravdy Boží. Jí, kterou sv. Pavel nazývá tajemným tělem Kristovým a neposkvrněnou nevěstou Kristovou, svěřil Božský Spasitel své dílo, a aby je uchránil bludu a lidské libovůle, — vždyť Jeho pravda má se udržet neposkvrněná na věky — uděluje proto trojí úřad: učitelský, kněžský a pastýřský. Jeho nástupce, viditelná hlava Církve, biskup římský, buď sám nebo s kolegiem biskupů, majících posloupanost apoštolskou, nepronáší snad nových dogmat, nového zjevení, nýbrž jen přesněji a jasněji vysvětluje obsah nového zjevení, v Kristu již dokonaného a smrtí posledního apoštola ukončeného. — Každému katolíkoví je jasné, že život církevní vždy šel na linii určené naší Matce Církvi Ježíšem Kristem. Magisterium církevní, jež je nejbližším pravidlem víry všech křesťanů, jen určitěji vyjadřovalo, co Spasitel napověděl, rozvíjelo, co je v Evangelii již v jádře vyjádřeno, a k neměnnému pokladu apoštolskému v duchu pravého vývoje Svatá Církev připojuje vše, co během dějin theologové promysleli, světci vybojovali, mystikové uchvátili, mučedníci protrpěli. — Bohužel člověk, který dovede poskvřniti i to nejsvětější, zneuctít i to nejideálnější, povstává častokrát v dějinách církevních proti autoritě své Matky Církve a na místo její nastoluje samovolně svůj nedokonalý rozum. Kořen všech bludů právě spočívá v popírání autority Církve jakožto společnosti Bohem ustanovené, jejího magisteria, ministeria i úřadu pastýřského. Jako černá nit táhne se dějinami blud, odklon od autority Svaté Matky Církve a úmyslné osobní vypadnutí z její mateřské náruče. Bohužel i u nás pod líbivým názvem „reformace“ byl

přetržen několikrát normální vývoj jediné, pravé, křesťanské církve a porušena křesťanská tradice. Protestanté sice omlouvají tuto zpronevěru tím, že autorita církevní zneužila svého poslání tím, že náboženství zcírkevnila, církev zestátnila a křesťanství zdogmatisovala. Prý reformace obnovila osobní náboženství a učinila náboženství ne věcí církve, nýbrž zájmem každého jednotlivce a tím probudila osobní odpovědnost.¹⁾ Právě v tomto reformačním individualismu je počátek a kořen všech bludů. Připouštíme, že v dějinách církevních byly chvíle zamračení a soumraku obzorů církevních, jistě, že částečnou příčinou reformních hnutí byly též nedostatky lidí, vedoucích Církve (na př. doba avignonského zajetí papežů), než podstatnými důvody odklonu od církve byly vždy spíše příčiny osobní, snad i za spolupůsobení pohnutek přemrštěně národních.

V našich církevních dějinách možno pozorovati první záchvěv zpronevěry duchovních dítek Matce Církvi v ozvěnách hnutí valdenského, jež k nám se dostalo z dalekého francouzského Lyonu. Zdá se, že už kol roku 1178 spadá příchod prvních valdenských, jež jsou označováni nekritickým V. Hájkem z Libočan jako Jamníci, ježto učili ve skrýších a ve stodolách. Tato sekta má jistě nemalý vliv na vznik tak zvané české „devotio moderna“, již v extrémní formě hlásá Jan Hus. Protestantští theologové zdůrazňují, že hnutí Husem zahájené jest reformační v protestantském smyslu a v tom jest jeho příbuznost vnitřní se snahami Lutherovými, Zwingliovými, Kalvínovými.²⁾ Ovšem je to hnutí také české, ježto má zabarvení, pocházející z národního prostředí. A protestantští historikové, kteří vytvořili neoprávněný názor na české dějiny, jejichž vrchol vidí v husitství, se diví také, proč se nemluví o reformačním typu českém vedle lutherského a kal-

¹⁾ F. Žilka: Dějiny světových náboženství (Státní naklad. 1924, Praha — str. 138).

²⁾ Sr. Kalich, roč. V., 1917 — revue pro otázky nábožensko-kulturní. F. Žilka: Česká reformace, str. 4.

vínského. Jako by Hus neprojevil své přání býti opravdovým údem své Církve, již ovšem chápal v nepravověrném pojetí Wickliffově, které nekriticky přijal za své. Utrakvističtí husité vždycky se považovali za pravé dítky Svaté Církve a vyrovnali se kompaktáty s římským papežem. Snad touha po mnišském ideálu, jehož postrádá degenerující církev kališnická, způsobila vznik nové společnosti, jež vzniká z nespokojenosti nad úpadkovým utrakvismem, totiž Jednoty Bratrské. I tuto Jednotu považují protestanté, a právem, za církev nesporně reformačně evangelickou, nazývajíce ji českou formou obnoveného křesťanství. V kruhu posluchačů Rokycanových ohlašuje se touha po náplni mnišského ideálu, již inspiruje četba spisů zbožného, ale nenávisť „k porušené církvi římské“ sršícího jihočeského zemana, Petra Chelčického. „Jest právem za duchovního otce Jednoty Bratrské pokládán.“ Ač nebyl mistrem sedmera umění, ale zato byl mistrem osmera blahoslavenství³⁾, tak velebí jihočeského zemana Historie o těžkých protivenstvích.

Ve vsi Kunvaldě u Žamberka stejně smýšlející přátelé bratra Řehoře seskupili se v náboženskou společnost; popřeli plně církevní autoritu a r. 1467 na prvním sněmu ve vsi Lhotě u Rychnova bylo přijato za vůli Boží, že „oddělení od římské jednoty hodné jest a spravedlivé pro její zlé skutky a mnohé bludné věření. Chtějí dobré od římské církve přijati, zlé zavrhnouti a smíšené očistiti.“⁴⁾ Potvrzením tohoto odštěpení jest též volba vlastních kněží. Navazují styky s valdenskými, od nichž nepřijímají učení, ale jenom svěcení; valdenský biskup Štěpán, jenž prý měl apoštolskou sukcesi, světil jim prvního biskupa. Zdůrazňují hlavně praktický křesťanský život, věrouka jejich prodělává během dějin mnoho zásadních změn. Základem jim jest Písmo Svaté.

³⁾ Historie o těžkých protivenstvích církve české (V r. 1632). J. Otta — 1888, str. 51.

⁴⁾ Sr. Ant. Gindely: Dekrety Jednoty Bratrské (Praha, Kober 1865), str. 3.

V ohledu věroučném mnoho čerpají z nejradikálnějších názorů Husových, namnoze se opírají i o zásady tábor-ské a hlavně čerpají ze spisů Petra Chelčického. V Luthe- rovi vítají svého spojence v boji proti Římu a ve stycích s ním dospívají k jakési formulaci své věrouky. Jeho vliv znamenáme nejzřetelněji v „I. Konfesi bratrské“, jež má býti nejlepším výkladem Písem svatých a je věnována císařovi Ferdinandu I. Tato konfese jest pod- kladem všech ostatních, častokrát vydávaných konfesí nové společnosti náboženské. V ní za základ učení křesťanského je vzato Písmo sv., o němž věří, že je od Boha vdechnuto. „Víra sama nebo doufání v Pána Boha člověka před Bohem ospravedlňuje neb spravedli- věho činí beze všech jeho prací, skutků i zásluh.“⁵⁾ Hle, doslovný ohlas lutheránské theologie. Názor na církev, jež je svatá, obecná, přítomná, ve světě „rytěřující“, a jejíž hlavou je jedině Kristus, souhlasí s učením dřívějších reformátorů; stejně i zdůrazňování působení Antikristova. Ze svátostí o večeři Páně věří, že chléb je tělem Páně a víno krví Páně, ale popírají přepodstatnění. (Věrouku bratrskou klasicky vyvrátil učený jesuita V. Šturm a jeho spolupracovníci Brož a Flaxius. Srov.: ČKD 1944 — č. 5, článek: „Čeští apologeté, 16 st.“).

Dalším mezníkem v dějinách JB, jež byla pronásle- dována oficielní církví pod obojí, jest vyrovnání se s Lutherány pod obojí v konfesi české, předložené 1575 císaři Maxmiliánu, jež jím ústně byla přijata, ale teprve r. 1609 byla potvrzena písemně Majestátem Rudolfa II. Nemluví ani o počtu svátostí, ani o stanovisku ke mši sv., ani o očištění, primátu papežském, o úctě k obra- žům, je to „dílo spíše diplomatické než katecheticky poučné.“⁶⁾ Začíná slovy, jež zdůrazňují protes-

⁵⁾ Konfesi bratrské aneb počet z víry a učení i nábo- ženství Jednoty Bratří českých (z r. 1535), vydal J. Pro- cházka 1869, str. 32.

⁶⁾ Jiří Sahula: Česká konfese (Časové úvahy VIII., Hradec Králové 1904), str. 48.

tantský základ učení — Písmo svaté: „Slovy věřím a ústy vyznávám, že Písma Svata St. i N. Zákona jsou beze vší výjimky a neproměnitelně pravá.“⁷⁾ Ospravedlnění člověka před Bohem jest počtení a vyhlášení Božské hříšníka kajícího za nevinného, svatého a spravedlivého. Sám protestant Denis tuto konfesi oceňuje jako dosti temnou a někdy sobě odporující směs učení lutheránského a bratrského. Do roku 1560 převládá v Jednotě Bratrské sympatie k Lutherovi a bratrským Římem je Wittenberg, po roce 1560 znamenáme odklon od lutheránů vlivem Blahoslavovým k reformovaným kalvinistům. Od té doby přijímají téměř úplně učení kalvínské a nazývají kalvínce svými bratry, lutherány pak jen svými bratranci. I jejich názory věroučné jsou čistě kalvínské. Nábožensko-politické boje protestantismu a katolicismu, jež vyústí ve 30-letou válku, končí pro země české vítězstvím katolicismu. Po r. 1620 protestantismus jest vypovězen z naší vlasti katolickou vládou, jež důsledně provádí protestanty navrženou zásadu „cuius regio, eius religio“. Historie o těžkých protivenstvích církve české líčí s nenávistným zabarvením: „A tak z celé české i moravské země kněží, služebníci Kristovi vybiti a holomci Antikristovi za učitele, slepí vidoucím za vůdce představeni byli!“⁸⁾ Poslední formulací věroučnou vymírající Jednoty ve vyhnanství jest vyznání, vydané Komenským 1662. Pojednává o svrchované autoritě Písma, o živé víře, jež jedine ospravedlňuje, o církvi, jejíž hlavou jest Pán Ježíš, o služebnosti slova Božího, „jež kladou se za věc přednější, podstatnější, a ke spáse potřebnější nežli svátosti“.⁹⁾ Ze svátostí uznávají jenom dvě, a stejně jako kalvíni mluví o úctě svatých, o Marii Panně atd.

⁷⁾ Fr. Hrejsa: České vyznání víry svaté křesťanské všech tří stavů Království českého z víry tělo a krev Krista Páně pod obojí přijímajících z r. 1575 (nákl. Synod. rady 1935), str. 15.

⁸⁾ Historie (viz. ⁸⁾), str. 156.

⁹⁾ Vyznání víry Jednoty Bratří českých, vyd. J. A. Ko-

Smrtí Komenského r. 1670 vlastně živořící historická Jednota zaniká. Jednota Bratrská často mění slovní vyjádření svých článků věroučných, znamenáme ve věrouce do r. 1560 vliv lutherský a na konci vývoje se srovnává v učení s církví reformovanou. Zvláštností Jednoty, jejíž význam literární v dějinách našeho národa je nemalý, ač poměrně byla to malá jakási ecclesia in ecclesia, jest tuhá kázeň, již Bratři mnohem více zdůrazňovali, než věrouku. Řád veřejný celé Jednoty mluví o náboženství křesťanském, o věcech podstatných, služebných a případných. Lid je rozdělen řádem církevním na počátečníky, kteří se teprve učili katechismu, na prospívající a dokonalé v učení. Z těchto dokonalých byli vybíráni služebníci Ježíšovi, jimiž jsou „kněží Páně na místě Kristově poselství v lidu konající, jichž povinnost jest klíčem, slovem a svátostmi v církvi přisluhovati“.¹⁰⁾ V čele církve stál senior, přední presbyter neboli biskup, jenž byl hlasováním kněžstva vždy volen. — Původně zdůrazňovali kněžskou důstojnost svých presbyterů, ale Komenský už poznamenává k církevnímu řádu, že presbyter neboli kněz neznamená bratřím obětujícího čili mešního kněze. Orientace kalvínská byla již v době Komenského dokončena.

Poslední biskup Jednoty si libuje, že církev bratrská, jež je mu společenstvím svatých k vzájemnému povznášení skrze dílo služby v jednotě víry k upřímnému konání v lásce, že zřízení Jednoty jest ideální, majíc v sobě „provaz trojnásobný, totiž: prvky monarchie (úřad biskupa), prvky aristokracie (radu starších) a prvky demokracie (synody — sněmy církevní)“.¹¹⁾ Bylo záhodno všimnouti si blíže vývoje staré Jednoty Bratrské ideového, ježto po světové válce téměř všechny

enským r. 1662 (nákl. Synod. rady česko-br. evang. r. 1935), str. 71.

¹⁰⁾ Řád církevní Jednoty Bratří českých (vyd. Komenium Praha 1897), str. 17.

¹¹⁾ J. A. Komenský: Poselství Jednoty Bratrské (přel. dr. J. Hendrich, nákl. Kalicha), str. 29.

denominace protestantské se přihlašovaly za pokračovatelky a navazovaly na zaniknuvší Jednotu Bratrskou tvrdíce, že mají své kořeny v dávnejší Jednotě Bratří českých, i když ne organizačně, přec aspoň věroučně. Z nich na prvním místě dlužno jmenovati českobratrskou církev evangelickou, v níž se sdružily předválečné protestantské církve: česká církev reformovaná a lutherská.

ČESKOBRATRSKÁ
CÍRKEV
EVANGELICKÁ

Jednota jako organizace zanikla sice smrtí Komen-
ského, ale jednotliví exulanti zakládali osady v cizině,
zejména v Polsku, Slezsku, Prusku, kolem Berlína,
v Sasku, ba i v Maďarsku, jež nemajíce ústředního
vedení, záhy zanikaly. Ale nejvíce českých protestantů
přece zůstalo doma přes horlivé misie otců jesuitů,
zvláště v Polabí, ve východních Čechách, na Česko-
moravské vysočině a Valašsku jako tajní houževnatí
kacíři. Teprve svobodomyšlný císař Josef II., chtěje
opřítí svou říši o spokojenost všeho obyvatelstva, vy-
hlásil 13. října 1781 toleranční patent, který zbytkům
nekatolíků dovoloval, aby se hlásili buď k vyznání
augsburskému neb helvetskému. Vyznání však česko-
bratrské, jemuž se říkalo víra beránkova, ani podobojí
nebylo dovoleno. „Toleranční patent vyvolal z hrobu
zbytky českého protestantismu.“¹²⁾ Poměrně malá cifra
— 73.000 přihlášených návratů k protestantismu, doka-
zuje, že národ náš v podstatě nikdy nebyl protestant-
ským, že rozhodující mocí v ohledu náboženském od
počátku 15. století nebyl husitism, jak tvrdí protestant-
ský historik Hrejsa ve svém článku pro mezinárodní
revue: *Le monde slave* „*Evolution religieuse des confes-
sions non catholiques*“, str. 217, ale že v jádře vždycky
byl katolický, a věren víře zděděné. Tedy Čechy a Mo-
rava nebyly sopečnou půdou, jež uklidněna byla toliko
zevně a jež prý hrozila katastrofou a výbuchem pro
katolickou církev každého dne. Ostatně nejlepším dů-
kazem toho je znovu po 1. světové válce uměle pod-
porované odpadové hnutí, jež bolestně sice zasáhlo

¹²⁾ Fr. Bednář: Památník čsbr. církve evang. (Kalich 1924),
str. 18.

katolicismus v naší vlasti, ale zároveň dokázalo, že náš národ s protestantismem nesympatizuje; neboť poměrně nepatrné procento nespokojenců hledalo útočiště v církvích protestantských.

V Praze v době potoleranční podporuje protestanty gen. hr. Wurmsel; lutheráni si volají pastory ze Slovenska, reformovaní pak získávají své duchovní vůdce v Maďarsku, o čemž svědčí řada jmen jejich seniorů a kněží (Láho, Molnár, Košut, Lány, Nagi atd.). Prvním superintendentem lutheránů v Čechách byl jmenován Jan Láho, pastor v Krucenburku, a u reformovaných Fr. Kovacz, pastor v Krouně. V Praze získávají si lutheráni v Truhlářské ulici vlastní modlitebnu. Později získávají kostel sv. Salvatora a reformovaní kostel sv. Klimenta za faráře Košuta. Záhy pro nesváry (již r. 1789) Němci se oddělují a tvoří svůj protestantský německý sbor se středem u sv. Michala v Jirchářích. R. 1848 je jim slíbena rovnoprávnost a té dosáhli před zákonem císařským patentem z 8. dubna 1861. Podléhají evangelické konsistoři v Těšíně, později přenesené do Vídně, již jsou podřízeni superintendenti (protest. biskupové), jmenovaní císařem a jim po boku stojí od r. 1874 senioři. Období do r. 1848 nazývají sami protestanté dobou živení. Teprve po r. 1861 začíná čilejší život. „Smutným zjevem zůstane však v dějinách českých církví poměr obou českých církví evangelických k sobě,“ — přiznává sám protestant Bednář.¹³⁾ Mezi pastory reformovanými a lutheránskými bylo hodně nesnášenlivosti a hašteřivosti. Před světovou válkou navazují protestanté styky s protikatolíky naladěnými profesorem Masarykem, zvláště Hrejsa, Žilka a Dušek.

Kostnická jednota, jež podle svých stanov hájí a pěstuje náboženské i kulturní zájmy evangelického lidu a zásady české reformace propaguje pořádáním schůzí, přednášek, organisováním prací, vydáváním

¹³⁾ Fr. Bednář: Památník čsbr. církve evang. (Kalich 1924). str. 47.

publikací, udržováním styků s evangeliíky zahraničními, svým založením spadá do této doby; má též vyrovnati rozpory mezi oběma hlavními denominacemi protestantskými. Rovněž spolek akademiků „Jeronym“ a společné úsilí o evangelickou fakultu v Praze sbližuje lutherány a reformované. Ve světové válce tíseň hospodářská a s ní spojený útlak politický, náboženský a národní vedl ještě k těsnějšímu sblížení českých evangeliíků, po němž mnozí toužili. V roce zrání 1918 „v oboru věroučně historickém byly předloženy návrhy, jak by asi mohlo zníti společné vyznání v duchu Bratrské a České konfese a v zásadním souhlase se světovými evangelickými konfesemi“.¹⁴⁾ A dva dny po stržení mariánského sloupu — 5. listopadu 1918 — schůze ústředního výboru čes. evangeliíků obou konfesí v Husově domě prohlašuje sloučení obou vyznání na základě české reformace. Dne 17. prosince 1918 na všeobecném církevním sněmu v Obecním domě a v modlitebně v Praze XII byl přijat název Českobratrská církev evangelická. Prohlášení zní: „Majíce základem jednotné církve své evangelium, jakožto pravidlo svého náboženství, hlásí se k českému vyznání, na němž r. 1576 se církev podobojí a Jednota Bratrská sjednotily a r. 1609 v Majestátu sloučily v církev jedinou a k Bratrskému vyznání od J. A. Komenského r. 1662 jakožto poslednímu vyjádření víry Českých bratří.“ Odkládají se všechny zevní formy a sbory si ponechaly většinou prozatím beze změny svůj bohoslužebný řád. Pouze v některých kostelích byly odstraněny oltáře. Při večeři Páně se vycházelo vstříc bývalým členům dle jejich zvyklostí. „Ukázalo se pak, že lid na formách lpěl daleko méně, nežli se domnívali jeho kazatelé.“¹⁵⁾

Dalším mezníkem nové církve, jež usilovala lovit v kalných vodách popřevratového hnutí odpadového

¹⁴⁾ Dr. Ferd. Hrejsa: Dějiny české evang. církve v Praze a ve středních Čechách v posledních 250 letech (1927), str. 419.

¹⁵⁾ = ¹¹⁾, str. 112.

způsobem hodným politické agitace, jest rok 1921, kdy se sešel ústavodárný synod církevní (21.—25. února). Jeho úkolem bylo církevní zřízení, disciplinární řád, studijní a zkušební řád bohoslovecký, církevní pokladna a j. Církevní zřízení bylo schváleno vyhlášením MŠANO 8. II. 1922, č. 64. Superintendentství zrušeno a seniorem byl zvolen J. Souček, farář u sv. Klimenta, náměstkem F. Hrejsa. Již v r. 1919 Nár. Shromáždění zřizuje zákonem z 8. dubna 1919 evangelickou fakultu Husovu; převzat byl z vídeňského sboru zejména Dr. G. A. Skalský, dále jmenováni řádnými profesory F. Hrejsa (církv. dějiny), Žilka (NZ); mimořádní profesori: J. Hromádka (systematické bohosloví), Dr. Daněk (SZ); docentem jmenováni Linhart, F. M. Bartoš, Fr. Bednář. Čestným doktorem jmenován president Masaryk. V odpadovém hnutí přes úsilnou agitaci získává nová církev poměrně málo. Nepodařilo se jí přilákat k sobě ani „část národa nábožensky slabou, opouštějící Řím z důvodů politických více nežli náboženských. Odbor Kostnické Jednoty pořádá s Volnou Myšlenkou a s ČČS (církví československou) tábory v Praze — v nenávisti proti Římu se dovedli shodnouti jak protestanté, tak i nejhorlivější nevěrci. Mládež protestantská se shromažďuje ve sdruženích mládeže, t. zv. federacích, spolupracují nyní v úzkém spojení z Ameriky k nám importovanými spolky protestantskými (YMCA, YWCA). Z charitativních ústavů a podniků spravuje tato církev sirotčince: v Krabčicích, Mladé Boleslavi (pečuje o ně Českobratrská ev. společnost pro dobročinnost křesťanskou).

V r. 1927 je členem nově založené federace evang. církví v ČSR. Ze světových organizací protestantských se účastní činnosti světového svazu pro pěstování mezinárodního přátelství prostřednictvím církví (světová mírová aliance má odbočku v ČSR a hlavním propagátorem je Dr. Hromádka). Jest také členem Světového protestantského Svazu nedělních škol. — Protestantské sbory usilují o výchovu mládeže v t. zv. nedělních

školách. Jejich původ dlužno hledati v cizině. Nedělní školy se zvou stupňovité (gradid), t. j. skupinové. První stupeň obsahuje oddělení malých; účastní se ho děti od 4—8 let, kde se klade důraz na vnímání smyslové, zvědavost a neklid dítek. Druhý stupeň prostřední, pro děti od 7—11 let. Jest přizpůsoben pedagogicky vnímání těchto dítek. Třetí stupeň (pro pokročilé od 11—14 let), jenž má v nejdůležitějším období, t. j. dospívání, vzbudit zájem o náboženské ideály. Čtvrtý stupeň pro dospělé nad 14 let. Nedělní škola zdůrazňuje znalost Písma sv. Přehled zřízení vzorné, stupňovité Nedělní školy podává pastor Dr Jindřich Procházka v Příručce pro učitele nedělní školy (str. 33). Ve svazu těchto škol jsou zastoupeny: československá církev evangelická (109 škol), baptisté (Bratrská Jednota Chelčického) — 18 škol, Jednota československá (dříve Svobodná reformovaná) — 24 škol, Jednota Bratrská Ochranovská — 3 školy a Methodisté — 18 škol.

ZŘÍZENÍ ČESKOSLOVENSKO-EVANGELICKÉ CÍRKVE

Jednota Bratrská historická toužila po posloupnosti apoštolské a zprvu měla zřízení hierarchické. Synody bratrské byly obesílány toliko kněžími. Nejvyšší správa byla v rukou seniorů, z nichž posledním byl Komenský. Naproti tomu zřízení českoslov. církve evang. je ryze demokratické a lidové.¹⁶⁾ Napodobuje tím nová denominace kalvínské zřízení presbytero-synodní, neboť representativní zastoupení jest právě zvláštností reformace Kalvínovy. Zřízení českoslov. církve ev. usnesené na prvním sněmu a potvrzené vládou r. 1922, bylo nahrazeno novým zřízením, usneseným na 5. synodě v listopadu 1929 a potvrzeným vládním usnesením dtto 22. VI. 1931. Podle § 2 spoluměřící evangelicko-křesťanské církve augsburského a helv. vyznání v zemi morav-

¹⁶⁾ Fr. Prudký: Církev českoslov. (vyd. Knechtl, Olomouc), str. 12.

sko-české, národnosti čsl., tvoří samostatnou církev. § 7 praví ČbCEv je spravována podle zásad presbytero-synodních. Základní jednotkou církve je sbor, spojující ▼ určitém obvodu jednotlivce a rodiny atd.... — Členové sboru mají právo hlasovací (aktivní od 24 let, pasivní od 26 let). V čele stojí staršovstvo, sestávající z faráře a starších, volených sborovým zastupitelstvem. Duchovní správcové t. j. kazatelé (faráři nebo vikáři), nejsou kněží v katolickém smyslu, nýbrž „starší církevní“, k úřadu svému odborně vzdělaní a církví zvláště povolání a zřízení (ordinovaní), kteří tento úřad přijali za svoje životní, výhradní povolání.¹⁷⁾ Svaz sborů, spojených v určitém obvodu, zve se seniorát. V čele stojí seniorátní výbor se seniorem. Ten je předsedou. Dále pak konsenior, seniorátní kurátor, zástupce a dva náhradníci. Senior je volen z farářů, nesmí však býti přes 70 let stár. Nejvyšší instancí je synod, jejíž zastupuje synodní rada v čele se synodním seniorem. Poměr ke státu církve českobr. evang. je upraven tím, že dostává roční státní paušální dotaci. Podle sčítání z r. 1930 měla 299.185 věřících ve 164 farních sborech. V církevní službě je 153 farářů, 23 vikářů a 29 diákonů.

THEOLOGICKÉ NÁZORY ČESKÉHO PROTESTANTISMU, zvláště evangelické Jednoty českobratrské.

A) PŘEHLED THEOLOGIE PROTESTANTSKE VŮBEC.

Historikům vždy zůstane záhadným problémem, že odpadlý mnich mohl způsobiti odpad velké části národa německého od pravé církve křesťanské. Popření autority církevní a nenávisť k papežskému Římu mají však hlubší kořeny než jaké připouštějí protestanté. Osobní důvody jistě u průkopníků všech hlavních typů protestantských hrály roli nejdůležitější, k nimž ovšem se

¹⁷⁾ Zřízení čsbr. církve evang. (Státní tiskárna v Praze 1931) str. 36.

připojily důvody nacionální a církevní. Je zajímavé všimnouti si u Luthera, jenž tak drasticky častokrát vyjadřoval svou nenávist k římskému Veleknězi a vůbec k církevní hierarchii, malé epizody z jeho života, jenž jistě v ohledu mravním není na výši. Sám to přiznává v dopise ke Spalatinovi slovy: „qui sic famosus fui amator“. Ještě 1521 nadšeně opěvává Matku Boží, vykládaje chvalozpěv Magnifikat, ale po 4 letech, kdy s Kateřinou Boreovou, vystoupilou cisterciáčkou, se oddává rodinnému životu, nazývá úctu k P. Marii: Trügerei des Lügenteufels.

Rovněž Zwingli vedl život světácký, „byl mravně hluboce kleslý kněz“.¹⁸⁾ Na duchovní otce protestantismu je častokrát jednostranně a ostře pohlíženo, než nutno mu rozumět; a porozumíme mu, pochopíme-li tragiku jeho života. Luther byl ethický pesimista, jenž vidí v člověku jen hřích a zkaženost, nesprávně a jednostranně chápe listy sv. Pavla a odtud vyplývá jeho učení o ospravedlnění jedině z víry, jež se opírá o jediný pramen víry, totiž Písmo svaté. Z nenávisti k Římu logicky vyplývá jeho nauka o všeobecném kněžství a popření viditelného charakteru církve.

Druhý otec protestantismu tentokrát typu francouzsko-švýcarského, Kalvín, je důslednější. Jemu Bůh není toliko nekonečným mořem milosrdenství, nýbrž králem vesmíru, strašného Majestátu. I on drasticky vyslovuje svou antipatii k církevní hierarchii a k nejvyššímu úřadu učitelskému, hledá záchranu jedině v Písmu sv. a obnovuje ostře ideu dvojí církve neviditelné (ideální) a viditelné. „V nejostřejším odporu ke katolicismu, jež od svého t. zv. obrácení odsoudil jako bludný a škodlivý duším, našel prý vnitřní klid a vědomí milosti Boží v podstatném souhlasu s Lutherovým učním o ospravedlnění jedině z víry.“¹⁹⁾ Ale ve stavbě nové křesťanské

¹⁸⁾ J. Burg: Symbolik, Unterscheidungslehren zwischen Katholiken und Protestanten (Rühr—Essen 1912), str. 77.

¹⁹⁾ Otto Ritschl: Dogmengeschichte des Protestantismus, 3. Bd., 1926 (J. C. Heinrich, Leipzig), str. 164.

nauky jde důsledně dále k predestinaci. Sice učení o predestinaci se stává centrálním učním v zájmu jistoty o spáse u Luthera, Zwingliho a Kalvína stejně původním a stejně nepostradatelným, ale Kalvín je propracovává a též jeho důležitost hlásá a zdůrazňuje. Protestantský individualismus se nejzřejměji jeví u reformovaných Kalvínů, kde „predestinovaný se cítí povoláným pánem světa, jenž má na svět působit v moci Boží ku cti Boha“.²⁰⁾ Odtud si vysvětlujeme zájem reformovaných o státní záležitosti.

Vývoj filosofie, jež počínaje Kantem zdůrazňuje čistý racionalismus, nezůstává bez ohlasu na protestantskou bohovědu. Žák Kantův, jenž zároveň byl vyznavačem pietismu, Fr. Schleiermacher (1768—1834), se utíká k náboženskému citu. Pravou podstatou náboženství je mu „bezprostřední vědomí božství, jak je nalézáme jak v sobě samých, tak ve světě“.²¹⁾ Krista nazývá Mesiášem a Synem Božím jenom proto, že si byl více vědom Nekonečna než ostatní lidé. Tedy jednostranně omezuje náboženství na cit a tím zaplouvá do jakéhosi pantheismu. Jeho systém usiluje doplnit Albert Ritschl (1822—1889) se svou školou, jenž rovněž zdůrazňuje cit náboženský a zkušenost, ač se hledí vyhnouti pantheismu. Vliv školy Ritschlovy byl značný, takže předválečný protestantismus se blížil k racionálnímu liberalismu, jenž měl na své vlajce rovněž napsáno popírání božství Ježíše Krista.

Liberálním theologům nanejvýše zbyl soucitný úsměv pro náboženského snílka z Nazareta. Rovněž proslavený A. Harnack ve svém známém díle *Wesen des Christentums* se přiklání k unitarismu a podstatnou částí evangelia Kristova je mu jeho živoucí synovské vědomí Ježíšovo v poměru k Bohu Otci. Rovněž Ar. Troeltsch

²⁰⁾ Ernst Troeltsch: *Die Bedeutung des Prot. für die Entstehung der modernen Welt* (Verl. Oldenburg, Berlin), str. 34.

²¹⁾ Fr. Schleiermacher: *Ueber die Religion* (Kröner, Leipzig 1924), str. 110.

v duchu liberální theologie mluví o hříchu prvotném jako o bezcenném mythu pro praxi (srov. *Die Bedeutung des Protestantismus* 41). Po světové válce se ozývá reakce proti jednostranné svobodné theologii, jež vlastně již nestojí ani na půdě křesťanské v profesoru bonnském, později basilejském, K. Barthovi. Jeho škola nebyla zatížena tolik racionálními a liberálními hledisky i politicky a sociálně je rozhodnější než svobodný protestantismus. Barth vlastně „hledal místo, kde se vedl a má vésti vlastní spor mezi katolictvím a reformací“.²²⁾ A nachází záchranu v návratu k starému, církevnímu protestantismu. Škole Barthově je opět „Ježíš Kristus pravý Bůh a pravý člověk a právě proto má jeho dílo a působení a tedy i jeho zjevení svou sílu a svůj význam“.²³⁾ Zdůrazňuje církevní hlásání Slova Božího, jehož kriteriem je Bible a autoritu církve protestantské opírá jediné o Písmo sv. Jeho obsáhlá dogmatika má býti funkcí církve slyšící (srov. II. díl, str. 890).

B) PŘEHLED PROTESTANTSKÉ BOHOVĚDY V ZEMÍCH ČESKÝCH.

Samozřejmě duchovní proudění v protestantské bohovědě německé našlo i ohlas v protestantismu naší vlasti. Jistě liberální názory na věrouku měly kardinální vliv na spojení obou denominací českého protestantismu v r. 1918. Vždyť sám útočný borec protikatolický, zemřelý helv. pastor F. Kozák, doznal ve svém úvodu ke knížce „Co je pravda?“, že „věroučné rozdíly mezi církví reformovanou a lutherskou po spojení obou těchto protestantských větví církevních se staly aspoň v naší vlasti bezpředmětnými“.²⁴⁾ Jistě značný to ústupek svobodomyslným názorům od horlivého, věřícího reformovaného pastora. V dnešním protestantismu českém zna-

²²⁾ J. Hromádka: *Cesty protestantského theologa*, str. 15.

²³⁾ Karl Barth: *Die kirchliche Dogmatik*, 2. Bd. (Verl. München: Kaiser 1938), str. 135.

²⁴⁾ Dr Fr. Kozák: *Co jest pravda?* — 5. vyd. Čáslav 1921, str. 5.

mená i povrchní pozorovatel dvojí proudění, byť pod zdánlivě klidným proudem. Již r. 1916 se projevilo dvojí proudění v protestantismu ve sporu bývalého pastora J. B. Kozáka (mladšího) a J. L. Hromádky. Nynější profesor filosofické fakulty, syn Fr. Kozáka (staršího), jenž je představitelem liberálního nazírání v bohovědě, jemuž „evangelia jsou legendy, nikoliv mythy, Ježíš Mesiášem s tragickým koncem, jemuž Panna, královna nebes, manželka Boží, je čistokrevnou legendou a dozvukem starých mythů“,²⁵⁾ jenž jako „kritický“ člověk popírá vše nadpřirozené, ostře kritisoval český protestantismus. Hromádka, přísný evangelík, se staví v této „jarní bouři“ — jak spor oceňuje časopis Jednota Bratrská roč. I. 1921/22 — proti tajnému náboženství vzdělců jakožto představitel naivní víry v ty věci, jež Bůh zjevil a skryl před moudrými tohoto světa. V r. 1921 je opět rozčeřena hladina českého protestantismu boji s Fr. Boháčem. Než v podstatě nejostřeji se projevuje dvojí směr v českobratrských církvích diskusním bojem orthodoxního protestantismu v čele s J. Hromádkou a proti kolegům na Husově fakultě (zvláště dr. Linhartovi). V r. 1926 v diskusích časopisu „Kalich“ se jeví náznaky zápasu o orientaci Barthovu. Linhart kritizuje metodu Barthovské theologie, že prý je racionalistická, opomíjejíc náboženskou zkušenost a že chce se dostat k Bohu cestou dialektickou, logickou. Linhartovým ideálem je, aby se protestantské náboženství vyrovnalo s moderní kulturou. Jiný bude poměr náboženství a kultury, jestliže náboženství je dáno člověku zvenčí nadpřirozeným zjevením a jiný, jestliže jest duchovní zkušeností člověka.²⁶⁾ Proto Linhartovi je samozřejmou nutností, že náboženství „se musí vzdát stanoviska supranaturalistického“. Tím hlásá nové pojetí zjevení, jež se děje vnitřně, duchovně, prostřednictvím nábožen-

²⁵⁾ J. B. Kozák: *Ježíš ve víře a skepsi* (Melantrich, Praha 1929), str. 13.

²⁶⁾ T. Linhart: *Náboženství a kultura* (Kalich — 1925), str. 36.

ské zkušenosti. Transcendence Boha je postavena na vedlejší kolej a immanence Boží pak je základním pojmem novodobého náboženského myšlení. Dr Hromádka, jako již před ním Barth tomuto liberálnímu názoru vytýká subjektivismus. „Prohlaste lidskou zkušenost náboženskou za zjevení, a otevřeli jste dvířka, kterými se naturalism všeho druhu protlačí do vašeho myšlení i zbožnosti,“ varovně píše v Křesťanské revue, roč. II. 1928/29, str. 274. Ani boje s Dr Kozákem, jež nazývá ironicky „statečným bojovníkem pokroku a světla proti tmě a zpátečnictví“ ve svých Cestách protestantského teologa (str. 110) nedozněly, nýbrž stále a stále jeví ohlas v oficiálních časopisech českobratrských. Kozák dovedl vydráždit, ale nemohl své církvi ničím pomoci, aby nábožensky zvítězila v moderním člověku, protože boj českého orthodoxního evangelictví s J. B. Kozákem není bojem vědy o právo svobody a kritiky, „nýbrž zápas je veden o něco mnohem prostšího, ale závažnějšího, o Boha“.²⁷⁾ (Podrobnější studie v časopise bohoslovců pražských Ave, roč. 1944: „Český protestantismus“.)

*1. Věrouka církví českobratrských
(zvláště církve českobratrsko-evangelické).*

V duchu zakladatelů protestantismu učí i evangelické církve českobr., že jediným pravidlem víry jest Písmo sv. Písmo sv. obsahuje dle jejich učení vše, čeho je třeba k spasitelné víře a k bohumilému životu; zavrhují všelikou tradici, která nesouhlasí s Písmem jakožto lidský prý náledek. Každý může spasitelnou pravdu Písma poznati a každý je povinen Písmo čísti a o něm rozjímati. Nauka o Písmu jako jediném pramenu víry je přirozený důsledek toho, že protestantismus hledá nějakou záchranu v proudu subjektivismu a individualismu, zavádějícího člověka do nevěry; tu ostrovem záchrany má býti Písmo sv., jež je protestantům nejvyšší instancí

²⁷⁾ J. Hromádka: *Katolicismus a boj o křesťanství* (Bursík a Kohout 1925), str. 261.

místo učitelského úřadu sv. církve. Do Písma sv. nepatří t. zv. knihy deuterokanonické, které protestanté nazývají apokryfy. „Jsou to spisy později vzniklé, které již od židů za Písmo sv. uznány nebyly.“²⁸⁾ Proto bible protestantská čítá místo 45 knih SZ jen 39 a z NZ má 27 knih. „Písmo sv. jest pravidlem života a víry,“ hlásá katechismus českobr. evang. vyznání (str. 7). Přesto protestanté vytýkají církvi katolické, že prý se zmocnila slova Božího, ztotožnila své výroky s pravdou Boží a tím připravila Boha o jeho nedotknutelná a věčná práva. Naopak reformační církve samy sebe podřizují slovu Božímu. Smějí jen zvěstovati slovo Boží, a nikoliv nad ním rozhodovati. Libují si, že Písmo je osvobozuje z poručníkovaní církve a dává jim plnou svobodu. Ježto Písmo nepotřebuje žádných dodatků a doplnění, t. zv. tradice či ústního podání, jest to blud odporující slovu i duchu Božímu a jen za tím účelem smyšlený, aby se mohly do církve zaváděti věci, kterých Bůh nenařídil anebo přímo zapověděl.²⁹⁾ Již předem v tom je nedůslednost protestantismu, že jedině Písmo sv. uznává za pramen víry, ale tradici zamítá, neboť odkud víme o kanonicitě Písma sv., o jeho hodnověrnosti, než právě z ústního podání? Apokryfické knihy, jež protestanté nazývají miláčky papežství a mezi něž počítají knihy: Tobiaš, Judith, dodatky k Esther, Moudrost Šalamounovu, Moudrost Ježíše Sirachovce, knihu Baruch, 3 dodatky ke knize Danielově, 3. a 4. kniha Esdrášova, 1. a 2. kniha makabejská, musely by býti jako apokryfické uznány opět jen z tradice. Daleko logičtější je učení církve katolické, která Písmo sv. a kromě něho tradici považuje za vzdálené pravidlo naší víry. Kristus neustanovil protestantský princip víry, nýbrž katolický. Vždyť knihy Písma sv. jsou jen knihami příležitostnými a nevyčerpávají plně celé zjevení Boží.

²⁸⁾ B. Jerie: Z pramenů života (Kalich — 1938), str. 9.

²⁹⁾ F. Šebesta: Křesťanská věrouka pro školu a dům (nákl. Spolku Komenský 1886), str. 5.

Na př. již první evangelista sv. Matouš ve svém evangelii usiluje dokázat, že na Kristu se vyplnila všechna proroctví a že tudíž je slíbeným Mesiášem a s tohoto hlediska vyčerpává určité příběhy z jeho života a působení. Rovněž i ostatní evangelisté. Apoštolové nepsali celé učení Kristovo, ale hlavně kázali o zjevených pravdách, jež pak v církvi ústně byly tradovány. „Tradici neboli ústním podáním rozumíme ony zjevené pravdy, které Kristus nebo apoštolové hlásali, ale nenapsali.“³⁰⁾ Samo Písmo sv. protestuje proti tomu, že by snad bylo jediným pramenem víry. Sv. Pavel píše památná slova v listu k Řím. X., 17: „Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi.“ — „Víra ze slyšení...“ I mnoho jiných dokladů nalézáme v Písmě sv. Sami protestanté, kteří popírají tradici, mnohé své pravdy čerpají z ústního podání, jako na př. učení o křtu dítek, o platnosti křtu heretiků, o svěcení neděle místo soboty, o dovolnosti požívání krve, atd. Kromě toho sám Kristus Pán poručil apoštolům, aby kázali evangelium všemu tvorstvu (Mt 16. 15), to jest, aby živým slovem poučovali lidi o učení Kristově, nikoliv mrtvou literou. Apoštolové sice poznamenali příležitostně některé části učení, ale ne soustavně. Tedy z toho vidíme, že Písmo sv. jako jediné pravidlo víry protestantské není jako pravidlo ani bezpečné (ježto protestanté nevědí bez tradice určitě, které knihy jsou inspirované), ani pravidlo dostatečné k rozřešení rozporů při čtení Písma sv. (ježto každý protestant může si vykládat libovolně jednotlivé pravdy Písma sv. pod vlivem soukromé inspirace, zvané *testimonium Spiritus sancti internum*). Pro katolíka Písmo sv. s tradicí je vzdáleným pravidlem víry, kdežto pravidlem víry nejbližším a bezpečným jest katolíkovi slovo Boží jak napsané tak tradované, vysvětlené neomylnou autoritou Církve.³¹⁾ Katolíkům bible podle slov sv. Chrysostoma a Řehoře V. jest jakýmsi

³⁰⁾ A. Michelitsch: *Elementa apologeticae*, str. 436.

³¹⁾ A. Tanquerey: *Synopsis theologiae dogmaticae* I., str. 379.

dopisem Otce nebeského dítkám, jež odešly z otcovského domu do ciziny, a Matka Církev, jejímž úkolem je přivéstí dítky zpět do otcovského domu, přirozeně vykládá jim otcovský dopis, aby jej snáze pochopily. Jistě nikdo rozumný nebude plísňiti dobré katolické dítky, které čtou otcovský dopis Boží na mateřském srdci Církve.

2. *Eklesiologie českobratrská.*

Jestliže protestantské theologii je i dnes něco nejasným a nevysvětlitelným, jest to pojem církve. Celá minulost křesťanská stála proti jednostrannému reformačnímu pojetí. Bylo třeba někde navázat a proto byla přijata nauka o neviditelnosti církve. Čeští bratři učí, že církev je vyvolený sbor, který sobě Syn Boží skrze Ducha sv. a své slovo v jednotě pravé víry od počátku světa k věčnému životu shromažďuje. Je to počet lidí, vybraných k životu věčnému, kteří kdykoliv ve světě byli, jsou a budou. „Tato církev není totožná s pozemskou viditelnou církví.“³²⁾ V učení o viditelnosti Církve vidí Hromádka nebezpečný blud církve katolické. Hlavou Církve jest Kristus sám a znaky této jediné pravé církve jsou hlásání slova Božího a řádné udílení svátostí. Skálou, na níž církev je postavena, je Kristus, ne ovšem podle těla, ale podle ducha a tudíž je postavena na těch, kdo se cele duchem Kristovým dávají vést. „Pokud kdo jako Šimon dává se vést Kristovým smýšlením, nedbaje na své osobní a sobecké zájmy, nýbrž na to, co je Boží a duchovní, má v Ježíši svého Krista a stává se v církvi skálou — Petrem.“³³⁾

Tak obcházejí čeští protestanté jasný text sv. Matouše 16, 13—19, jenž jasně potvrzuje příslibení prvenství ve společnosti, založené samým Kristem Pánem. V nejnovější době usilují někteří protestantští theologové, zvláště

³²⁾ J. Hromádka: Zásady českobratrské církve evangelické (nákl. Synod. rady 1938), 3. vyd. (str. 42).

³³⁾ Fr. Hrejsa: Katechismus čsbr. evangel. náboženství (Kalich 1925), str. 45.

v Německu, o posílení autority církevní. Sám Kalvín, duchovní otec reformovaných, učinil logický skok — salto mortale, aby zachránil autoritu ve své náboženské společnosti, od církve neviditelné k církvi viditelné. „Autorita církve protestantské není bezprostřední, naprostá, nýbrž je omezena autoritou Písma sv., na níž je založena, tudíž je jenom autoritou zprostředkovanou a relativní.“⁸⁴⁾ Protestanté popřeli autoritu církve katolické jakožto nejbližšího pravidla víry. Již rozum nás přesvědčuje předem, že Kristus své dílo neponechal na pospas lidskému bludu a lidským proměnlivým názorům, nýbrž že ustanovil neomylnou autoritu, jež by jeho učení předkládala, zachovávala a šířila. Vyžaduje to sama sociální povaha každého náboženství a rovněž důvodem toho jest, že náboženství zjevené obsahuje dogmata, jimž nutno věřit, příkázání, jež nutno plnit, a bohoslužby, jež nutno konat k oslavení Boha. Jistě společnost, ustanovená Kristem, má autoritu, jež ji vede. My víme, že je to učitelský úřad církevní, magisterium. Ačkoliv římský Velekněz a biskupové, pokud jsou lidmi, mohou se mýlit, přece ve věcech víry a mravů fakticky se nemýlí a ani mýlit nemohou, protože byla slíbena svatým apoštolům pomoc Ducha sv. Kristus předpověděl, že brány pekelné nepřemohou církev, ale nic snáže by ji nepřekonal, než blud ve víře, herese. Svatý Pavel pak nazývá Církev „sloupem a utvrzením pravdy“, čímž má na mysli její neomylnost v hlásání zjevených pravd. Tedy jedině právo vykládati a zachovávat zjevené pravdy víry má učitelský úřad církevní, jež představují všichni biskupové pod vedením papeže, po případě papež sám, mluví-li ex cathedra, t. j. jestliže jako nejvyšší pastýř křesťanů definuje pro celou církev učení, týkající se víry a mravů. Kardinál Manning objasňuje srozumitelně papežskou neomylnost, jíž většinou v kruzích církvi nepřátelských se nerozumí, těmito slovy: „Výrazem ex cathedra jsou z neomylnosti vyloučena

⁸⁴⁾ Srov. K. Barth: Die kirchliche Dogmatik (nákl. Zollikon 1938), str. 598.

všecka jednání, jež papež koná jako soukromá osoba, soukromý učenec, místní biskup, nebo světský kníže. Zde může se vůbec mýlit. Jen v jediném případě nikoliv, když jako nejvyšší učitel celé církve tuto poučuje ve věcech víry a mravů.“³⁵⁾

3. *Theologie.*

V nauce o Bohu souhlasí církev českokobratrské (aspoň ve svých příručkách) s katolickou věroukou, rovněž i v nauce o Nejsvětější Trojici. Českokobratrská církev však zavrhuje úctu k andělům a svatým, úctu k obrazům svatých a úctu k ostatkům mučedníků (relikviím). Je to učení kalvínské — vždyť již Kalvín nazýval úctu svatých, andělů, obrazů, ostatků — nejpustší modloslužbou. „Kteří pak obrazy a sochy svatých zasvěcují, co jsou jiného, než vzory nejzpuštější oplzlosti a zhýřilosti?“ píše ve svém hlavním spise.³⁶⁾ Koncil Tridentský doporučuje úctu k svatým a andělům, již nazývá *cultus duliae*. „Ostatky svatých ctíti je dovoleno a záhodno, rovněž dovolena a bohumilá je úcta obrazů svatých.“ Opět Písmo sv. ukazuje neoprávněnost protestantského popírání této úcty, ježto máme množství textů Písma sv., jež ukazují, že úcta k svatým není modlářstvím, ježto je jen relativní (vztažná), ba celá historie křesťanská dokazuje, že protestantské brojení proti úctě k svatým postrádá oprávnění.

4. *Anthropologie.*

Podle učení křesťanských církví lidstvo pochází od prarodičů Adama a Evy. Českobr. církev učí, že porušený stav člověka povstal z pádu a neposlušnosti našich prarodičů Adama a Evy v ráji. „Jsme neschopni dobrého a ke všemu zlému nakloněni, leč bychom byli

³⁵⁾ Manning: *Histoire du concile de Vatican* (1872), str. 78.

³⁶⁾ Johannes Calvin: *Institutiones christianae religionis theologi magni*, str. 41 (Učení náboženství křesťanského — přel. F. Šebesta, Pardubice 1890).

z ducha Božího znovuzrození.“³⁷⁾ První člověk byl stvořen k obrazu Božímu, ale pádem jeho se vše změnilo. Hřích vystoupil na jeviště, aby sehrál strašlivou tragedii oklamání; ježto Adam jest praotcem nás všech, i naše přirozenost tak se porušila, že jsme neschopni ke konání něčeho dobrého. Melanchton praví: „Peccatum originis non tantum esse imputationem, sed in ipsa hominum natura caliginem et pravitatem.“³⁸⁾ Podle protestantského učení všechny dary nadpřirozené, i nesmrtelnost těla byly přirozeným darem prvních rodičů. Pádem pak nastalo úplné porušení přirozených schopností. Od té doby vůle lidská koná vše jen pod vlivem konkupiscence (žádostivosti) a tudíž všechno konání lidské je aspoň lehký hřích. Koncil Tridentský zamítl tuto nauku. Podle učení katolického hřích prvotní záleží ve ztrátě milosti posvěcující a důsledkem je náklonnost člověka ke zlému, nikoliv však úplné porušení lidské přirozenosti.³⁹⁾

5. *Mesitologie* (učení o Prostředníku).

Kristus i podle protestantského učení musel jako prostředník a vykupitel přijíti na svět, aby smířil lidstvo s Bohem. Přišel tiše a beze slávy, avšak se svrchovanou autoritou. Náš hřích přibil Krista na kříž, a jeho odpověď zní, že je náš hřích odpuštěn. Nikdy v něm nedošlo ke konfliktu mezi Synem Božím a synem člověka, nýbrž obě přirozenosti v dokonalé harmonii byly zapojeny v osobě svatého Bohočlověka. V mariologii vrací se protestanté ke starému nestorianismu, tvrdíce, že Ježíš jako Bůh měl otce Boha, ale neměl Matky; „proto neužívají o Marii názvu Matka Boží nebo Bohorodička.“⁴⁰⁾

³⁷⁾ Katechismus to jest učení křesťanské — ot. 8, str. 10 (Brno 1934, vydání Heidelberského katechismu).

³⁸⁾ Ant. Phil. Melanchton: *Loci theologici* — Wittenberg 1545.

³⁹⁾ Sr. A. Šanda: *Synopsis theologiae* II., str. 17.

⁴⁰⁾ Al. Adlof: *Přehled biblického učení* (nákl. Křesťanské společnosti mladých v Praze 1934), str. 54.

6. Ospravedlnění.

Kristus v zasloužení spasení jest jediným činitelem a v přivlastnění dobytého spasení hříšníkům jediným činitelem jest Duch sv. „Jen ti dosahují v Kristu spasení, kdo pravou vírou jsou v něho vštípeni a přijímají všechna jeho dobrodiní.“⁴¹⁾ Tedy víra protestantům je netoliko podmínkou, nýbrž základem ospravedlnění. Víra je veliký, zvláštní dar Boží; liší ji dvojí: a to víru ospravedlňující čili živou a víru historickou čili mrtvou. Víra živá, jejíž mocí dosahujeme ospravedlnění, jest srdečná důvěra, kterou Duch sv. evangeliem působí ve mně, že Bůh nejen jiným, nýbrž i mně daroval odpuštění hříchů, věčnou spravedlnost a spasení, jediné pro zásluhu Boží. Duch sv. nejdřív působí v hříšníku probuzení, jímž je hříšník přesvědčen o svém hříšném stavu. Pak jej vede na Golgotu a působí pokání, t. j. změnu smýšlení, hlasem svého evangelia. A tou vírou jest nutno chopiti se slibů Božích a opřít se o objektivní dílo Ježíšovo. Podle katolického názoru víra není pouhá důvěra (*fiducia*), nýbrž dar Boží „*plenum revelanti Deo intellectus et voluntatis obsequium*“. Předmětem katolické víry podle tridentského sněmu jsou všechny pravdy, *quae in verbo Dei scripto vel tradito continentur et ab Ecclesia sive solemni sive ordinario et universali magisterio tamquam divinitus revelata credenda proponuntur*.⁴²⁾ Tedy naše víra má docela jiný smysl než víra v theologii protestantské, jíž je víra jen jakousi odpovědí na zavelání Boží. Prý jediné vírou možno získati ospravedlnění. Jako v pojetí víry i v pojmu ospravedlnění protestantismus se diametrálně rozchází s katolicismem. Jako Melanchtonovi víra byla důvěrou v milosrdenství, slíbené skrze Syna Božího, tak i ospravedlnění záleželo v tom, že skrze Syna Božího jsme přijali od-

⁴¹⁾ Katechismus, t. j. učení křesťanské (Brno 1934, Heideberský kat.), str. 14.

⁴²⁾ Denzinger-Bannwart: *Enchiridion Symbolorum, definitionum et declarationum* — Friburgi, Herder 1930 — str. 1791, 1792.

puštění hříchů a jsme považováni za spravedlivé. Protestantské ospravedlnění je tedy jenom „soudným činem, v němž Bůh člověka nemajícího než hřích a zasluhujícího odsouzení, avšak Krista se držícího, v spravedlnosti Kristově za dokonalého před zákonem prohlašuje.“⁴³⁾ Luther zveličil příliš následky hříchu dědičného tvrzením, že přirozenost lidská byla úplně porušená. Ospravedlněním pak podle věrouky protestantské hříchy se neodpouštějí, nýbrž jsou nanejvýš jaksi vymazávány a milost Boží v smyslu katolickém je popřena. Místo našich zásluh se nám přičítají Kristovy. Koncil tridentský svými kanony tyto bludy anathematisoval. Mínění protestantské je již filosoficky absurdní. Vždyť podle protestantismu hříšný člověk i po ospravedlnění zůstává nezměněný, a jenom Bůh zakrývá jeho hříchy. To odporuje Boží vševědouce a neměnitelnosti. Jako černoch, vezme-li si bílý šat, nestává se bělochem, tak také člověk hříšný nemůže si přisvojit zásluhy Kristovy, aby byl svatý. Ospravedlnění dle katolické dogmatiky jest „vnitřní proměna člověka“, v níž jsou hříchy plně odpuštěny a zároveň vlita milost posvěcující.⁴⁴⁾

7. Svátosti.

Protestantismu je hlavním hlásání slova Božího. Víra, jíž se získává ospravedlnění, jest vzbuzována slovem Božím a potvrzována svátostmi. Svátosti jsou dle protestantského učení svatá znamení a pečeti, jež Bůh proto ustanovil, abychom tím lépe porozuměli zaslíbením evangelia. „Tedy svátostmi Duch sv. jen potvrzuje víru vzbuzenou.“⁴⁵⁾ Luther sám zprvu podržel 3 svátosti, ale později v souhlasu s ostatními reformátory uznává jen dvě: křest a večeři Páně. Odůvodňují to tím, že i ve starém zákoně byla jen obřízka a slavnost beránka

⁴³⁾ F. Šebesta: Křesťanská věrouka pro školu a dům (nákl. Spolku Komenský 1886), str. 114.

⁴⁴⁾ Sr. A. Šanda: Synopsis theologiae dogm. I., str. 208 až 212.

⁴⁵⁾ Fr. Šebesta: Kř. věrouka ..., str. 126.

velikonočního. Pro nás katolíky svátosti nejsou pouze prostředkem ke vzbuzení víry, ale obrazně řečeno kanály, jimiž protéká milost Boží: „Signum sensibile a Christo permanenter institutum ad gratiam sanctificantem significandam et conferendam“.⁴⁶⁾ Definice ukazující, že svátost nejen musí být ustanovená Kristem, že jest viditelným znamením, ale též znamením, působícím milosti, jež působí ex opere operato. — Protestanté vyčítají Církvi, že prý svátostmi se dopouští Církev katolická magie, což svědčí o nepochopení ba snad o úmyslném zkrucování skutečností. U protestantů není hlavní věcí oltář, nýbrž kazatelna, Zvěstování slova Božího je předním základním úkolem církve a s modlitbami jádrem služeb Božích.

A) O křtu: Křest je první svátostí, kterou uznávají. Českobr. církvím „křest je svátost nového rození, záležející v obmytí vodou čistou ve jménu Trojice svaté na jistotu odpuštění hříchů a k dosažení dobrého svědomí.“⁴⁷⁾

Jím se má zaručit věřícím obmytí od hříchů krví Kristovou. Protestanté křtí i děti, v čemž pocítujeme jakousi nedůslednost; „kouskem katolicismu uprostřed protestantské církve“, nazývá tuto skutečnost dr J. Burg.⁴⁸⁾ Katolickému biřmování má být obdobou konfirmace, při které děti kolem 14 let se přiznávají ve svém sboru k církvi; svátostí však konfirmace není.

B) Eucharistie: Luther věřil ve skutečnou přítomnost živého těla a krve Kristovy v Nejsvětější svátosti, ale popíral přepodstatnění (transsubstanciaci). Jeho názor zveme inpanací čili konsubstanciací. Zwingliánům byla eucharistie jen pouhým symbolem. Kalvín stál uprostřed mezi symbolisty a Lutherány tvrzením, že Tělo a Krev Páně z nebe působí jen virtuálně. České protestantské církve učí, že při sv. večeři se neděje žádná změna s chlebem a vínem, Kristus je nadpřirozeným

⁴⁶⁾ Tanqueray: Syn. th. dog. III., str. 216.

⁴⁷⁾ F. Kozák: Co jest pravda?, str. 64.

⁴⁸⁾ J. Burg: Symbolik, str. 132.

způsobem duchovně přítomen. Při večeři Páně podle Hrejsova Katechismu prý jíme chléb a pijeme víno dle ustanovení Kristova na jeho památku a smrt jeho zvěstující. Nejde při ní o chléb a víno, ani o tělesné nasycení: „Kristus nás vede k tomu, abychom, jako on živ byl skrze Otce, i my obecenstvím s Kristem z Krista čerpali sílu svou a živi byli skrze něho.“⁴⁹⁾ Tento názor protestantský je odsouzen koncilem Tridentským v památném sezení 13. Nejen slova Písma sv., ale i celá historie křesťanská ukazuje neoprávněnost protestant., Písmu sv. odporujícího názoru. Logicky pak popírají protestanté též obětní ráz eucharistie. Mše katolická je jim „popřením jediné oběti a utrpení Ježíše Krista a zlořečeným modlářstvím.“⁵⁰⁾ Zde je rovněž jeden z nejpodstatnějších rozporů věroučných mezi katolíky a protestanty, u nichž není oltáře ani kněze jakožto rozdělovače tajemství Božích.

Církev nezavádí obětí mše sv. něco nového, a i kdybychom opomenuli tak jasné přípovědi SZ o budoucí čisté a neposkvrněné oběti; ba i slova ustanovení NZ, pouhé starobylé katakomby v Římě svými malbami o obětním rázu eucharistie dostačí k důkazu, že církev nic nezavádí „nisi quod traditum est“.

C) Pokání. Zprvu Luther uznával za svátost i pokání, ale později byla tato praxe opuštěna. „Pokání za svátost nemáme, poněvadž při něm není viditelného, od Krista ustanoveného znamení, kterým by se nám neviditelná milost zabezpečovala“, píše dr F. Kozák.⁵¹⁾ Starý katechismus českobr. definuje pokání jako dar Boží, z něhož pochází pravá lítost nad hříchy, nenávist k hříchům a odhodlání polepšiti se. (Otázka 51.) Pokání obsahuje prý mrtvení starého člověka a oblečení člověka nového. Jenom pokáním lze se přiblížiti k Bohu.

⁴⁹⁾ F. Hrejso: Katechismus (Kalich 1925), str. 43.

⁵⁰⁾ P. L. Bachmann: Die wichtigsten Symbole der reformierten und katholischen Kirche (Peichert — Erlangen und Leipzig 1891), str. 19.

⁵¹⁾ Sr. Kozák: Co je pravda?, str. 89.

A právě reformace prý vznikla z vědomí, „že Boha nelze klamati nádherou a ceremonií ani oslnivou mocí církevní hierarchie, ani složitými úkony bohoslužebnými, poutěmi, posty, almužnami, řemeslnými modlitbami.“⁵²⁾

Proč tedy Kristus po svém zmrtvýchvstání jasně řekl apoštolům: „Komu odpouštíte hříchy, odpouštějí se jim, a komu zadržíte, zadržány jsou“, když by církev neměla moc odpouštět a zadržovati hříchy ve svátosti pokání? „Církev vždycky si přisvojovala moc odpouštět hříchy, řídila se ustanovením svého zakladatele.“⁵³⁾ Samozřejmě, že popírají též moc Církve odpouštět i časné tresty, t. j. t. zv. odpustky.

8. Predestinace.

Z nauky o ospravedlnění jedině milostí Boží bez spolupráce člověka logicky vyplývá nauka o předurčení. Bůh podle kalvínského názoru od věčnosti z pouhé milosti, bez ohledu na lidi předzřídil a vyvolil svobodně svaté, které spasiti chce v Kristu. („*Ordinatio hominis ad statum finalem ab aeterno in mente divina praeexistens, suo tempore exsequenda*“.) Klasické místo, které vyvrací tuto hroznou nauku činící z Boha největšího ukrutníka je v *epiš. I. k Timot. Kap. II.—3, 4*: „Neboť toto jest dobré a příjemné před Bohem Spasitelem naším, jenž chce, aby všichni lidé byli spaseni a k poznání pravdy přišli...“

9. Eschatologie.

V učení o posledních věcech člověka popírají církve českokobr. očistec, protože prý o něm Písmo sv. nemluví. „Podle katolické věrouky očistec je místo nebo stav, v němž duše spravedlivých, ve stavu hříchu lehkého či časného zemřelých, trpí, dokud všechny dluhy nebudou

⁵²⁾ Sr. Hromádka: *Zásady ...*, str. 22.

⁵³⁾ Sr. Šanda: *Syn. th. d. II.*, str. 247.

zaplacený.“⁵⁴⁾ Neoprávněnost protestantského popírání očištky ukazují texty z II. kn. Makabejské 12, 43, z NZ evangelium sv. Matouše 12, 32 a 1. Cor. 3, 11—19. Rovněž tradice křesťanská a liturgie dosvědčují, že vždy v Církvi byla víra v očištku.

ZAVĚR.

Český protestantismus v posledních letech jest duchovně rozpolcený a většina jeho představitelů a kazatelů hovoří nevěreckému liberalismu. Sám prof. F. Žilka v časopise Kostnické jiskry 1927, č. 7, str. 49, doznává: „Mé rozpoznání jest toto: český protestantismus je málo významný, vnitřně slabý, navenek skoro bezvlivný, že ustrnul ve starých formách a formulích a příliš málo tvořivého vnášel do života ze svého náboženství.... Jeho slabostí není zpokrokovštění, nýbrž naopak stará tradiční konservativnost a k tomu nové pokusy o zezpátečnění.“

Druhý, jenž odhaluje upřímně slabiny českého protestantismu, jest dr Hromádka. I jemu se nelíbily poválečné metody vlastní církve, jež agitovala ve spojení s Volnou myšlenkou a sektou čsl. v boji proti Římu, a hledá východisko v kalvinistické orientaci, jež by znamenala tvořivou obnovu. Seznali jsme, že českobr. protestantismus u nás nemá pevné křesťanské ideové základy. Nic pozitivního nepřinesl, jeho negativní racionalismus vedoucích theologů a protiřímský boj zaráží samy rozumnější představitelé, kteří nabádají k revisi. „Českobr. protestantismus, který tak povýšeně zasedl na soudnou stolicí nad katolickou církví a chce jako přímý dědic české reformace určovat duchovní směr náboženského života národního, je vnitřně a ideově rozháraný,“ konstatuje dr Cinek.⁵⁵⁾

⁵⁴⁾ Tanquerey: Synth. d. III., str. 796.

⁵⁵⁾ Dr. F. Cinek: K náboženské otázce v prvních letech naší samostatnosti 1918—1925 (Olomouc 1926), str. 296.

V závěru dlužno se zmíniti o ideí evangelické katolicity, tak horlivě propagované mezi protest. denominacemi. Liberální protestantismus svými názory, jež vybočily již z půdy křesťanství, usiloval vyrovnat rozdíly mezi jednotlivými sektami protestantskými; úsilí po spojení všech protestantů měla již odedávna na mysli Evangelická Aliance Světová, jež každoročně koná t. zv. Světové týdny modliteb. I českobr. církve hlásí se k této mezinárodní společnosti, ale zvláště v posledních letech stala se předmětem živé diskuse myšlenka evangelické katolicity, jejímž otcem jest upsalský biskup, Nathan Söderblom. Od něho ji přijal prof. srovnávacích věd náboženských v Marburgu, Fr. Heiler, odpadlý kněz katolický, jenž propagoval tuto myšlenku s katolicisujícím nádechem ve svém spise *Die evangelische Katholizität*. Z jejich podnětů byly konány světové protestantské konference. (1924 v Praze a 1927 v Lausanne.) Toto t. zv. ekumenické hnutí protestantské bylo však odsouzeno encyklikou Pia XI. „*Mortalium animos numquam*“ v r. 1928. Sv. Otec sám praví: „Bude se snad zdáti, že všichni pankřesťané (*panchristiani*) zájímající se o jednotu církví usilují o vznešený cíl, aby totiž rozdmýchali lásku mezi všemi křesťany. Ale jak by se mohlo dařiti lásce na úkor víry?“ Strom přináší ovoce jedině tehdy, má-li zdravé kořeny. A stejně z hořčičného zrna v obrovský strom vyrostlé království Boží na zemi má své kořeny v pravé věrouce, opírající se o slovo Boží, předkládané neomylnou Církví. Tedy jediná možnost ozdravení protestantismu je návrat k jediné Matce Církvi, jež je Tělem Kristovým, jediným, souvislým a pevně spjatým. „Ať se vrátí ke společnému Otci a on zapomíná na urážky vržené na sv. Stolicí, přijme je se vší láskou otcovského srdce“, tak končí světoznámá encyklika.

PROTESTANTSKÉ
DENOMINACE
HLÁSÍCÍ SE
K HISTORICKÉ
JEDNOTĚ
BRATRSKÉ

vlasti nejprímější větví českých bratří „podle těla i podle ducha“.

Mikuláš Ludvík hr. z Zinzendorfa.

Ochranovská Jednota je nerozlučně spojena se jménem hr. Zinzendorfa. Narodil se 26. V. 1700 v Drážďanech, záhy osiřel — a byl vychováván přísnou babičkou. V deseti letech poslán do proslulého pedagogia v Halle, jehož pietistické ovzduší mělo na mladého hochu nesmírný vliv. Již jako student míval se svými spolužáky a se svým duchovním vůdcem-pietistou A. H. Frankem, náboženské rozhovory. V šestnácti letech odchází na universitu ve Wittenbergu a stává se horlivým pietistou. Procestoval Francii, Holandsko, Švýcarsko a po svém návratu v 21 letech kupuje od babičky panství Bettelsdorf. Prostřednictvím kazatele Rotheho seznamuje se s tesařem Christianem Davidem a dovídá se, že na Moravě jsou ještě zbytky staré Jednoty. Pro t. zv. „Moravské bratry“ zakládá 1722 na vrchu Hutsbergu mezi Lubavou a Žitavou památný Ochranov. Podle Komenského spisu *Ratio disciplinae* vydává obecná zřízení pro Ochranov. R. 1734 byl hr. Zinzendorf po bohoslovecké zkoušce ordinován v Tubinkách na protestantského duchovního. Na novou církev v té době přicházejí chvíle pronásledování a Zinzendorf musí do vyhnanství. Na cestách svých seznámil se s dvorním kazatelem berlínským, Danielem Arnoštem Jablonským, potomkem Komenského, a ten uznal kolonisty ochranovské za potomky Jednoty a ordinoval za biskupa nejdříve Moravana Davida Nitschmanna a 2 léta poté také hr. Zinzendorfa. Tak přešlo biskupské svěcení Českých bratří na Bratry ochranovské.³⁾ Nová „unitas fratrum“ se stává úplně samostatnou společností církevní a uznána jest za pokračovatelku staré Jednoty i tím, že všechny cenné památky, zvláště známé lešenské folianty jí byly

³⁾ Josefa Marečková: *Duchovné prúdy v naší republice* (Brat. pole, Bratislava 1926), str. 118.

odevzdány, a tak vzniká světoznámý ochranovský archiv. Hr. Zinzendorf rozšiřuje obzor nové Jednoty tím, že usiluje o světové misie. Za pobytu v Kodani seznámil se s černochem z ostrova sv. Tomáše, a tu si umínil zmírniti bídu pohanů misiemi své Jednoty. Dnes bratrské misie působí v Gronsku, na Labradoru, v Africe a v jiných zemích. Šlechtný hrabě navštěvuje dokonce i Ameriku, r. 1743 jako vyhnanec přichází do Ruska a umírá 9. V. 1760.

Zinzendorf odmítá jakýkoliv konfesionalismus a staví se na půdu staroprotestantské zbožnosti. Hlavní typy protestantské pojímá jen jako Bohem dané výchovné formy mající též cíl, totiž šířiti království Boží na zemi. Jsou to známé Zinzendorfovy Troppenideen (Tropoi paideias). Ačkoliv jednoty má své biskupy, přec její zřízení je presbytero-synodní; jednotlivé větve vysílají delegáty na generální synodu, jež zasedá každý šestý rok. Jinak vede správu Ředitelství Jednoty. K nám se rovněž rozšířila již před světovou válkou a její obce byly schváleny státem. V republice nesla jméno Jednota Bratrská podle výnosu ministerstva školství MŠANO z 31. července 1921. U nás vydržuje chlapecký sirotčinec v Čermné u Kyšperka, dívčí sirotčinec v Potštýně nad Orlicí a starobinec v Mladé Boleslavi. Prvního ledna 1935 dává si větev této Jednoty v ČSR nové zřízení. Dosa-
vadní ochranovské ředitelství pro ČSR je zrušeno a správa sborů českých je oddělena od správy německých sborů. Nejvyšším správním orgánem je volena česká úzká rada.⁴⁾ Staršovstva vysílají zástupce na obecnou konferenci, jež s kazateli tvoří nejvyšší církevní zastupitelstvo a volí tříčlennou úzkou radu a delegáty vysílá na generální synodu Jednoty světové. Zůstává však ve svazku mezinárodní Jednoty a neruší ani duchovní spojení s Ochranovem; jedině poměr úřední a hospodářské závislosti byl odstraněn. Podle církevního sčítání měla Jednota 7680 členů, z nichž 6261 Čechů, 1419

⁴⁾ Jednota bratrská, orgán Jednoty, roč. 13, 1935, str. 2.

Němců. V úzké radě působí její známí kazatelé Jindřich Schiller, K. Reichl a Bohumil Vančura. Její příslušníci jsou rozptýleni v osadách: Bozkov, Bratříkov, Česká Lípa, Dělenice, Dobřív u Rokycan, Dolní Bousov, Duchcov, Kopidlno, Letňany, Liberec, Mladá Boleslav, Nová Paka, Potštejn, Strašnice, Rovensko, Rychnov nad Metují, Třeboň, Turnov, Železný Brod atd. V Praze II jest středisko v Hálkově ulici č. 5 (v Praze je celkem 305 členů). Náboženských obcí jest 6, filiálek 7, stanic 31. Je církví dotační ohledně duchovních. Jen sbor v Potštejně má stanovy schváleny státně. Oficiální orgán české větve je časopis „Jednota bratrská“, vydávaná B. Vančurou v Železném Brodě od r. 1921.

Učení.

Jednota bratrská chce býti křesťanským životním obecnstvím —, a to křesťanským společenským obecnstvím pracovním. Odkakživa bývala a ještě dnes chce býti spojovacím mostem jednotlivých konfesí protestantských. A nejen usiluje konfese překlenout, ale chce prý vyrovnat různý odlišný ráz národů. Svým členům zdůrazňuje četbu Písma sv. a ukládá každodenní četbu t. zv. „hesel a textů Jednoty bratrské“, jež vyšly již ve 204. vydání. Její jakási dogmatika, jež se shoduje s věroukou lutheránskou, jest obsažena ve známém spise Aug. Gottlieba Spangenberg: „Idea fidei fratrum“ (oder Kurzer Begriff der christlichen Lehre in den evangelischen Brüdergemeinden 1792).

Nezakládají tolik na věrouce jako spíše na praktické křesťanské lásce, takže se mluví o t. zv. bratrském johaneismu.

2. JEDNOTA ČESKOBATRSKÁ.

Původní název této církevní jednoty byl před světovou válkou svobodná církev reformovaná. Doba jejího vzniku je konec 19. století, kdy misionáři americké církve kongregační E. H. Adams z North Manchesteru

(nar. 20. 10. 1837) a jeho přítel Al. W. Clark, duchovní v Gileathu (nar. 26. IV. 1842) byli upozorněni misio- nářem H. A. Schaufflerem na evangelisační práci v bý- valém Rakousku; zdůrazňují znovuzrození jako pod- mínku spásy a usilují o získání mládeže založením spolku křesťanských mladíků. Přijíždějí do Prahy v r. 1873 a konají první shromáždění v Bartolomějské ulici, byvše sympaticky podporováni policejním ředi- telem Dederou. Ve svých bytech pořádají nedělní školy; stagnace jakási nastává, když Schauffler je poslán do Brna a Clark do Insbrucku. Zvláště reformovaný farář Košut brojí proti nové sektě a jeho vlivem shromáždění v Bartolomějské ulici je zakázáno a rozehnáno. Teprve na zákrok Světové evangelické Aliance výnosem mini- sterským 8. prosince 1879 bylo dovoleno provozování nového náboženství. Téhož roku bylo předloženo vyznání víry a zřízení svobodné církve křesťanů ku schválení a r. 1882 založen spolek Bethania. Kazatel Clark zůstává osamocen, nastává krise, zvláště když kazatel Jindřich Novotný přešel k baptistům a J. Mejtský byl demas- kován jako rozkladný živel nové společnosti. R. 1891 nový pomocník kazatel J. S. Porter přijíždí z Ameriky. Pro záchranu padlých žen založen spolek Domovina.⁵⁾ Z nejvýznačnějších spolků nové denominace jest Spolek křesťanských mladíků. Ideový původ jeho není domácí, nýbrž první spolek tohoto druhu byl založen v Londýně r. 1804, podobně v Glasgově již 1824. Hlavním průkop- níkem a organisátorem tohoto spolku je Jiří Williams, jenž v Londýně jako příručí v obchodě shromažďuje kolem sebe jinochy, koná s nimi ve skladištích svého zaměstnavatele Hith Skotse biblické hodiny, oživované bádáním v bibli. — Účelem Spolku křesťanských mla- díků, založeném 6. VI. 1844, bylo zlepšiti duchovní a intelektuální stav jinochů zaváděním soukromých, společných i rodinných modliteb, biblických hodin a t.

⁵⁾ Sr. Alois Adlof: „Nástin dějin svobodných církví křesť., zvláště pak reform. svobod. církve české“ (Spolek Křesť. mládeže 1905).

zv. modlitebních týdnů. Williams sám v roce 1885 navštívil po stockholmské konferenci také Prahu a inspiroval misionáře Clarka k založení podobného spolku v Praze. Schůzky se nejprve konaly v jeho bytě a r. 1886 byl založen Spolek křesťanských mladíků se střediskem v Praze II, Soukenická 15, jehož dlouholetým předsedou byl sám Clark. Podle stanov Spolek křesťanských mladíků je spojení jinochů všech stavů, Slovo Boží za pravidlo svého věření i svého života přijímajících.⁶⁾ Jejich programem jest získati mladíky celého národa a mladou generaci vůbec Pánu Bohu. Chtějí pěstovat pravou humanitu a vzdělanost a ukázat mládeži cestu ke štěstí, jež může dáti jedině Pán Ježíš. Před světovou válkou měl tento spolek 3 odbory: odbor střádalů, Modrého kříže proti alkoholu a nikotinu a odbor Husův. Vydávají svůj časopis „Mladý křesťan“ od 1894 (knihkupectví křesťanských spisů Václava Horkého a spol.).

3. SVOBODNÁ CÍRKEV REFORMOVANÁ.

Jejím orgánem byl časopis Světlo, rovněž se hlásí k odkazu historické Jednoty. Dne 29. V. 1919 se prohlásila za Jednotu českobratrskou a slavnostně oznámila, že „přijímajíc toto jméno, přijímá dědictví otců a chce v národě našem jako oni býti věrna Bohu a následovati Pána Ježíše, kterýž umřel za hříchy naše.“⁷⁾ V učení i v bohoslužebném řádu se shoduje s českobratrskou církví evangelickou. Liší se od ní jen odporem proti jakémukoliv spojení církve se státem. Každý jednotlivý sbor je samostatným celkem. Duchovní jednota se udržuje konferencemi, jež jsou příležitostně svolávány (v mezidobí reprezentuje Jednotu spolková rada; dnešní předseda Fr. Urbánek). Jest hojně podporována americkými spoluvyznavači, takže si může vydržovati své kazatele i svůj čilý tisk; matriky nevede, ponechává

⁶⁾ Časopis Mladý křesťan 1876, roč. 3, str. 125.

⁷⁾ Sr. J. Marečková: Duch. prúdy..., str. 122.

jejich vedení politickým úřadům. Jejím členem se může stát jenom ten, kdo upřímně věří v Pána Ježíše a již od Pána Ježíše přijal odpuštění. Vírou u nich jest skutečná zkušenost, jistota, že jsme přijali Krista, že jsme omyti jeho krví. Kdo nemají jistoty, jsou jenom čekatelé. Tedy povahou svého složení a svými zásadami přijímá jen věřící lidi obrácené. Také církví nerozumí nic jiného než souhrn vykoupených a proto tato jednota klade takový důraz na církevní kázeň podle slova Božího. Nekající přísně napomíná a po případě vylučuje. Zásadně jest pro odluku církve od státu. Z charitativních spolků v Jednotě vyniká spolek Podpora, Diakonie Jednoty československé, jež spravuje sirotčince ve Chvalech a Černošicích. Spolek Bethanie, jenž vlastní několik domů, zřídil starobinec v Berouně a nyní nový starobinec v Hamru u Veselí. Z kazatelů na prvním místě dlužno jmenovati Aloise Adolfa, nejlepšího theologa této denominace, J. S. Portera, Fr. Zdychynče a j.

Přehled věrouky:

Učením plně souhlasí s československou církví evangelickou kromě dříve uvedených bodů, hlavně ohledně jistoty spasení. Křesťanem jest ten, kdo je majetkem a učedníkem Pána Ježíše. Největší, ba jedinou radostí křesťana prý je, že s duší i s tělem a se vším, co má, v životě i smrti náleží Pánu Ježíši. O spasení možno míti jistotu, ježto nám je Pán Ježíš svou krví, svou smrtí vydobyl a Duch sv. každého o tom ujišťuje. Podmínkou ke spasení jest znovuzrození, t. j. úplné obnovení srdce, které působí Duch sv. skrze víru v Pána Ježíše. Tak stává se z hříšníka dítko Boží.⁸⁾ Nejpřednějším pramenem poznání Božího je Písmo sv. neboli Bible. Přiznávají inspiraci u Písma sv., jež je podle nich působením Ducha sv. při psaní tak, že on ponouká a nutí,

⁸⁾ Katechismus biblického učení (vyd. Jednota čsbr. 1923), str. 9, ot. 17.

co psát, a brání pisatele od omylu.⁹⁾ Písmo sv. má každý čísti a zvláště evangelia, ale ne jako advokát, který kritisuje, ale jako dítě, které je dědí. Vyčítají katolické církvi, že Písmo sv. znešvařila knihami, jež nazývají apokryfy a miláčky papežství. Jsou to většinou naše knihy t. zv. deuterokanické. Nauka o pádu člověka, o víře, o ospravedlnění, o svátostech je shodná s naukou českobratrské církve evangelické. Ani Pannu Marii neberou na milost. Ježíš jako Bůh měl otce Boha, ale neměl matky. Proto neužívají o Marii Panně názvu Matka Boží nebo Bohorodička.¹⁰⁾ Podle sčítání z r. 1930 má tato jednota 6554 členy (32 obce, 126 stanic a 31 kazatelů). Vůči kat. církvi ve svých časopisech Světlo, Českobratrská rodina (od r. 1924) se staví velmi nepřívětivě a zdůrazňuje různé výtky, které tak často jsou omílány protestantskými nepřáteli jedině pravé, svaté Církve římské.

4. BRATRSKÁ JEDNOTA CHELČICKÉHO.

Domáci větev světového svazu baptistů Baptist Worlth Alliance.

Jest odnoží světového svazu baptistů, čítajícího asi 20,000.000 členů. Českým organisátorem baptistů byl Jindřich Novotný, dříve svobodný reformovaný kazatel, jenž r. 1885 vystoupil ze svobodné církve reformované a založil v Praze (ve Vršovicích) první český baptistický sbor (Jungmannova 197). V nové denominaci zřizuje se záhy mládenecký spolek baptistický, vydržující dalšího kazatele, Václava Králíčka, jenž studoval tři roky na baptistické škole v Hamburku. Dalším kazatelem baptistů před světovou válkou byl též nynější unitář Norbert Čapek. Během doby se podařilo získati více

⁹⁾ Al. Adlof: Úvod do NZ (nákl. spol. křesť. mlad., Praha II, 1939), str. 54.

¹⁰⁾ Al. Adlof: Přehled biblického učení (nákl. spol. křesť. mlad., Praha II, 1934) str. 54.

členů, majících název „Pražský sbor u víře pokřtěných křesťanů“, jenž ovšem měl veliké potíže s úřady, které jej nechtěly schváliti. Vydávali před válkou měsíčník Posel Pokoje a od roku 1908 orgánem této jednoty se stává časopis Chelčický. Tato denominace v bývalém Rakousku sice byla uznávána v Uhrách, ale v českých zemích státně jako církev uznávána nebyla, ani dnes není.

Podporování zahraničními přáteli vykazují značnou činnost literární, zvláště vydávání traktátů Bratrské jednoty Chelčického, kde řeší různé otázky a zvláště kritisují a nenávistně pomlouvají prý společného nepřítele všech protestantů, jezovitskou církev. (SM. traktát č. 5. Jos. Novotný — Některé rozdíly mezi čes. Bratry a řím. katolíky.) Nejvýznačnější zvláštností této Jednoty jest, že udílí křest lidem dospělým. Jest prý založena jen na Písmu a proto zásadně chce býti neodvislá na státu. Ohledně církevní správy je kongregacionalistická, to znamená, že každý sbor samostatně může být členem světového Svazu Baptistů, který mu pak skýtá hmotnou podporu. Prohlašují svým duchovním otcem Petra Chelčického, od něhož kromě nenávisti k Církvi katolické přijali i mnoho jiných názorů: Neschvalují žalob, přísahání ani válek. Ježto křest nemluvňátek není v Písmě poručen, zavrhuje je a křtí jen dospělé a opravdu věřící křesťany. Nelze jim upřít pravdivost tvrzení, že křest nemluvňat není v Písmu nařízen, ale jsou v něm takové výroky, že z nich právem vyvozujeme právo ke křtu dítek. Tak na př. Skutky apoštolské (II. 39) líčí, jak sv. Petr káže Židům a vyžaduje na posluchačích pokání a křest. Před tím praví: „Vždyť i vám platí v zaslíbení i dítkám vašim i všem, kteří jsou v dáli, kolik jich koli povolá Pán Bůh náš.“ Jiný text z téže knihy v kap. 16 vypravuje o uvěznění sv. Pavla a jeho průvodce Silase ve Filipách. O půlnoci vzniklo zemětřesení, žalářník se svou rodinou uvěřil a „všichni i jeho dítky i celý dům byli pokřtěni“. Možno také poukázat na evang. Markovo kap. X., verš. 14 a též jiné. —

Církevní dějiny nám nepřímou dotvrzují křest dítek tím, že nečiní zmínky o tom, že by se v určité době začalo s pokřtíváním dítěte. A již ze 2. stol. máme nesporné historické důkazy, že křest nemluvňátek byl věcí obvyklou. —

Je zajímavé, že u baptistů křest dospělých se koná ve zvláštním obleku; připraví se suché šaty, aby se pokřtěný pak převlékl ve zvláštní místnosti. Při křtu, jenž se koná ponořením do vody, jsou různé zpěvy, modlitby a kázání.¹¹⁾ Ve věrouce kromě zavrhování křtu nemluvňat souhlasí s církví českokobratrskou-evangelickou. Zvláště reformační centrální pravdy, o ospravedlnění z víry, o autoritě Písem jsou oběma denominacím společné. Baptisté vidí své poslání v tom, aby do důsledků provedli protestantské zásady a vycházejí z přesvědčení, že každý jedinec je úplně svéprávný ve věcech svého nitra a svědomí.

Dr. Mullins definuje to, čím se liší baptisté od jiných denominací slovy: „Svéprávnost, kompetence lidské duše v náboženství“¹²⁾. Z tohoto kardinálního principu kompetence duše v náboženství odvozují svá baptistická axiomata. Jsou to:

1. Svatý a milující Otec má právo býti suverénem (princip theologický).
2. Všechny duše mají stejné právo ke styku s Bohem (princip náboženský). (Tato zásada nepřipouští žádného prostředníka ani kněze.)
3. Všichni věřící mají v církvi stejná práva i povinnosti (církevní); tím je vyjádřen požadavek církevní demokratičnosti.
4. Aby duše byla zodpovědná, má býti svobodná (princip mravní). Tato zásada odmítá každou zástupnou zprostředkující činnost mezi člověkem a Bohem.
5. Milovati bližního jako sebe (princip sociální).
6. Svobodná církev ve svobodném státě.

¹¹⁾ Sr. Československé církevní zákony, str. 1272.

¹²⁾ České Kostnické jiskry 1925, str. 189.

Ježto prý duchovní otec historické Jednoty, Chelčický, praktikoval těchto 6 axiomat a zvláště svými spisy dával podněty k rozluce církve od státu a tím stál na stanovisku kompetence lidské duše v náboženství, byl a jest největším českým baptistou. — Dnes mají ústředí v Praze XII, nám. krále Jiřího č. 84, čítají asi 4400 členů ve 24ti samostatných obcích a 141 kazatelských stanicích. Z 26 predikantů v čele stojí kazatel Tolar, J. Novotný, Jindřich Procházka, na Moravě Jos. Dvořák (nyní předseda). Vydržují ze zahraničních podpor Dětský domov Chelčického v Podbořanech.

5. *METHODISTÉ.*

Čtvrtá sekta se ještě prohlašuje za pokračovatelku staré Jednoty Bratrské. Jsou to methodisté, k nám importovaní v r. 1920 z Ameriky. Původ jejich dlužno hledati v Anglii v době velkého úpadku církve anglikánské na počátku XVIII. století, kdy deismus ovládal i církevní kruhy anglikánské a v tomto smutném a nábožensky vyprahlém prostředí methodismus měl zavlažovati jako mohutný proud prvotního křesťanství a tisíce znavených duší anglikánských v něm ještě i dnes nalézají ztracený ráj. Zakladatelem je John Wesley (nar. 17. 6. 1703 v Epworthu jako jedno z 19ti dětí anglikánského kazatele). Na studiích v Oxfordě nejvíce naň působí četba oblíbeného mystika T. Kempenského, jež vzbuzuje v něm úmysl věnovat se jedině službě Boží. Již v té době zakládá Klub studentů k pěstování zbožného života, v němž se čte Písmo svaté, určitá doba se věnuje návštěvě trpících, studiu; pro tento úzkostlivý pořádek byli nazýváni členové klubu methodisty. (Pozn. Tedy nikoliv po slovanském věrozvěstu sv. Metoději.) Roku 1728 byl vysvěcen ušlechtilý Wesley na anglikánského duchovního. Tři léta poté se přidružuje sedmnáctiletý George Whitefield, jenž však zanáší do methodismu nezdravý citový element, že totiž duše musí pociťovat nebeský mír v omilostnění.

Důležitým pro nové hnutí je seznámení a navázání styků s Jednotou ochranovskou. Zakladatel methodismu navštěvuje osobně roku 1738 Herrnhut, rozmlouvá s hr. Zinzendorferem a hluboce dojat zakouší, jak Bratří docházejí jistoty víry. Vůdcové methodistického hnutí neměli z počátku úmyslu založit novou církev, nýbrž jejich snahy se spíše nesly k tomu, aby obrodili církve již existující. Snaží se vytvořiti nový život náboženský kázáním starého učení o pokání, víře, ospravedlnění a posvěcení. Tisíce lidí, kteří nepřekročili práh kostela, shromažďují se kol nadšených kazatelů, k nimž se přidružuje i básnický založený Karel Wesley. John Wesley všechno organisuje svým nenuceným, přirozeně ušlechtilým, dětsky pokorným jednáním, jehož cílem byla jen sláva Boží. „Zachránit duše jest mé povolání a celý svět jest mou farností“, bylo heslem náboženského genia anglikánského, jenž je často nazýván protestantským Ignácem z Loyoly. Wesley jako prozíravý organisátor vybudovává si laické pomocníky, které ustanovuje za místní nebo cestující kazatele. Do každé nově zřízené obce ustanovuje kazatele místního, v okrese pak dohlázeatele, okresního superintendenta. Nejvyšší instancí jest generální konference všech kazatelů. Roku 1741 dochází k roztržce s Ochanovem, s nímž byly navázány před tím intimní styky a ještě větší ranou pro nové hnutí jest odloučení Whitefielda, nejlepšího to kazatele methodistického vůbec, jenž přijímá kalvinistickou predestinaci a zakládá methodismus směru kalvínského. Třetí krise, jež je zároveň odtržením methodistického hnutí od oficiální církve nastala, když londýnský biskup odmítl žádost Wesleyovu o posvěcení kazatelů. Proto sahá Wesley k svépomoci a sám světí laické kazatele, odvolává se, že prý zprvu biskup a presbyter bylo totéž. To způsobilo rozčarování mnohých hlubších duchů a zvláště bratr Karel Wesley kritisuje jeho krok slovy: „Můj bratr si učinil na jméně nesmazatelnou skvrnu hanby.“ Zachránil tisíce duší, svedl i sociální rozpory v Anglii do náboženských toků a tím uchránil Anglii

před revolucí. Dnes mateřská církev v Anglii má asi 1 a půl milionu členů a v Americe, kde přijali superintendenti titul biskupů, má Methodist Episkopal Church přes 5 milionů vyznavačů. Dějiny methodismu ukazují vnitřní neklid a touhu protestantských zemí po hlubším křesťanství. Ale v katolických zemích methodismus naprosto zkrachoval. Ač nezměnil věroučné základy protestantské, jest „nejušlechtilejším plodem na stromu protestantismu“.¹³⁾

Od roku 1908 nalézá methodismus v Americe mezi Čechy a Slováky značný ohlas. Roku 1912 již pracují 4 čeští kazatelé ve prospěch tohoto protestantského hnutí. Po světové válce Americká episkopální methodistická církev posílá do Čech kazatele Josefa Dobeše a přípravnou práci má provést zvláštní komise, sestávající z biskupa Jamese Atkinse, W. Pinsona a j. Dobeš již v dubnu 1920 zřizuje sbor na Královských Vinohradech a později na Šafránce ve Vršovicích, kde pořádá schůze a horlivě evangelisuje, jsa podporován kazatelem českobratrským Charlem a pastorem Kubátem, odpadlým to katolickým mnichem. Právě ve Vršovicích vzniká jeden sbor, jenž měl asi 2000 duší. Používajíce národního vypětí a popřevratové horečky, navazují čeští methodisté na dobu Husovu. Prohlašují Husa za nepřímého zakladatele methodismu, Hus prý nepřímě přispěl k tomu, že v první polovici XVIII. stol. vzniklo náboženské hnutí nazvané methodismus. „Proto směle tvrdíme, že methodismus je Čechům bližší, než římský katolicismus; duch methodismu je duch Husův, protože je to duch Kristův. Methodismus nechce konati než to, co konal Mistr Jan Hus,“ píše nadšeně Jan Zákoutský ve svém článku v oficiálním měsíčníku církve methodistické „Křesťanském buditeli“.¹⁴⁾ Směšné to tvrzení, jež předpokládá, že methodističtí kazatelé snad míní

¹³⁾ K. Algermissen: Konfessionskunde (J. Giesel, Hannover 1936), str. 639.

¹⁴⁾ Křesťanský buditel — měsíčník církve methodistické v ČSR 1926, str. 94.

míti evangelisační misie mezi Hotentoty a nikoli mezi lidem českým.

Rovněž methodisté se neoprávněně hlásí k tradici staré Jednoty Bratrské tím, že prý Wesley osobně byl ve styku s Jednotou ochranovskou a tam prý methodismus chce navázati a tak přinést spásu českému lidu. Biskupy methodistickými jsou cizinci (Beauchamp 1922—1926, John Neill, W. Darlington 1926—1934, Arthur J. Moor od 1934). Čechy organizačně jsou rozděleny na čtyři části: 1. Ústřední kraj (superintendent Dr. P. Nelson), 2. Východní kraj (vedený superintendantem Dr. Josefem Dobešem, hlavním průkopníkem českého methodismu, nar. 1846 v Bohumalicích u Brna, působil ve Vídni, v Americe od roku 1907, po válce se vrací do vlasti). 3. Severozápadní (superintendent Dr. Josef Pavel Barták). 4. Jižní (superintendent Václav Vančura).

Methodismus patří mezi nábož. společnosti, jež nejsou státem uznané a je podporován ze zahraničí methodistickými souvěrci. Ústřední sbor je v Praze II., Ječná 17; své poslání v naší vlasti odůvodňují slovy Josefa Bartáka: „Splatiti dluh vděčnosti lidu, jenž se stal nástrojem v rukou Božích, aby methodistické hnutí mohlo vzniknouti.“¹⁵⁾ Toto hnutí má vnést do Čech nadšení náboženské jednak evangelisací, jednak náboženskou výchovou v nedělních školách; kazatelů působí dnes asi 31, nedělní školy mládeže vykazuje ročně na 300, ve spolcích pořádají modlitebné, biblické a misijní hodiny. Všech členů je asi 9919. Řídí sociální ústavy, a to sirotčinec v Horních Počernicích, tábor pro mládež zvaný Poušť u Bechyně a hlavně od 22. 6. 1937 v činnost uvedený sociální ústav v Týnci u Klatov, jehož ředitelem je horlivý methodistický kazatel Josef Zloch. Český methodismus je organisován také ve svazu evangelických církví, jenž má více než milion členů a objímá osm protestantských denominací.

¹⁵⁾ Křesťanský buditel, roč. 1931, str. 6.

Věrouka methodistů se shoduje plně s všeobecnou věroukou protestantskou. Věří v božství Ježíše Krista a v Nejsvětější Trojici, rovněž tvrdí, že jediným pramenem víry je Písmo, hřích dědičný jest jim porušeností přirozenosti každého člověka, svobodnou vůli popírají. O ospravedlnění člověka učí: „Za spravedlivé počtení býváme před Bohem jedině pro zásluhy Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista, skrze víru a ne za vlastní naše skutky nebo zásluhy.“¹⁶⁾ Tedy ospravedlnění jest jim Božským soudným činem, kterým Bůh se obrací k věřícímu hříšníku s dobrodiním odpuštění. „Ospravedlnění jest čin odbývající se v nebi, zatím co znovuzrození jest dílo vykonané Duchem sv. v duši a na duši věřícího.“¹⁷⁾ Tedy ospravedlnění jest jim něčím objektivním a znovuzrození subjektivním. — V pojetí církve souhlasí s ostatními protestanty. Učení o očištcí, uctívání ostatků a vzývání svatých prohlašují za učení vymyšlené a odporující slovu Božímu. Svátosti jsou jim také jenom pečeti víry a uznávají jen dvě svátosti: křest a večeři Páně. Nevyžadují křest nutně k tomu, aby se kdo stal methodistou. „Stačí k příslušnosti jen pokání a úmysl vésti nový život. Nic nevadí, je-li methodista pokřtěn či nikoliv.“¹⁸⁾ Večeře Páně je rovněž chápána ve smyslu Kalvínského pojetí. „Oběť mešní jest jim rouhavou báčorkou a nebezpečným klamem.“¹⁹⁾ Kazatelé se samozřejmě mohou ženit.

V mravouce se řídí všeobecnými pravidly Wesleyovými z roku 1739. Podle nich se má methodista varovati každého hříchu a nešvaru. Zakazuje se mu: brání jména Božího nadarmo, znesvěcování dne Páně, opilství vyjma nutnosti, lháti, různice, spory, soudění, mnohmluvnost, kupování a prodej pašovaného zboží, půjčo-

¹⁶⁾ Články víry a všeobecná pravidla církve methodické (Methodické misie, odbor literární 1923), str. 4.

¹⁷⁾ Dr. H. P. Hudson: Význačné nauky církve method. (Meth. misie 1923), str. 15.

¹⁸⁾ Křesťanský buditel, roč. 1938, str. 70.

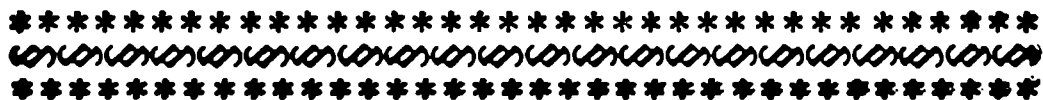
¹⁹⁾ Články víry: str. 7 opus cit.

vání na lichvu, nelaskavé, neužitečné rozhovory, zvláště o kazatelích a úřadech, konání, jež neslouží k slávě Boží, odívání se zlatem a drahocenným šatem, pořádání a účast na zábavách, které neslouží Bohu, změkčilost a hovnění si, atd. Povinností methodisty jest konati skutky milosrdné a trpělivě nésti kříž; dále účastniti se veřejných služeb Božích a biblických sdružení, kde se čte a vykládá slovo Boží, večere Páně, rodinné a veřejné společné modlitby atd. V sociálním ohledu má církve methodistická své vlastní sociální vyznání, jež žádá stejná práva a spravedlnost pro všechny lidi, ochranu rodin, odstranění dětské práce, ochranu dělníků před vykořisťováním, zaměstnanecké odbory, snížení pracovní doby a vůbec uplatnění křesťanství v sociálních otázkách. Svou charitativní činností i svým mravním úsilím jest tato importovaná sekta na první pohled sympatická, leč její protestantská nenávisť proti katolicismu nutí katolíka k rezervě. Všech starých nepřátelských frází zneužívá česká misie proti pravé Církvi. Její členové horlivě kolportují (20 kolportérů) četný tisk v malých dvacetihalérových brožurách s názvy: Husova velikost, Trapná otázka, Za sto let tu nebudem. Rozdávají bible, vydané Britskou biblickou společností, prohlašující Řím za nepřítele Písma sv. V jejich měsíčníku „Křesťanský buditel“ setkáváme se s nechutnými útoky, zejména na papeže, jenž prý nosí zlatou korunu, kdežto Kristus měl korunu trnovou, že papež ukládá své miliony v Anglii, že Lev XIII. prohrál milionové jmění na burse v italských cenných papírech; dovídáme se o nechutném prodávání odpustků, o největším hrdinovi jesuitském Janu Nepomukovi, který prý vůbec nežil a tak pastýřský list kardinála Dr. Kašpara prý jen šálí lid, jejich oficiální orgán nás poučuje o úžasném jmění pražského arcibiskupa, jenž vlastní devět panství, šest pivovarů, 33.801 ha půdy a jiné nechutné vymyšlené a nenávisťně zabarvené novinky (srov. roč. 1925).

Odznakem církve, jež měla svůj misijní spolek žen a jejíž mládež je organisovaná v Epworthské lize, jest

„otevřená bible, jíž se prý Řím tolik bál, kalich, symbol k návratu pod obojí, kol něho trnová koruna, symbol utrpení předků, vavřínový list, symbol vítězství nad tmou Říma. Z řečeného nám jasně vysvítá, že ušlechtilé hnutí Wesleyova methodismu, jež mělo anglikánské církvi nahradit nedostatek mnišství, v naší vlasti bylo nechutně zneužito českými borci, plnými nenávisti ke katolickému Římu a pravé církvi Kristově. Proto se muselo samozřejmě v našem lidu minout s úspěchem a ztroskotat.

OSTATNÍ PROTESTANTSKÉ DENOMINACE

1. ARMÁDA SPÁSY.

Po světové válce z Ameriky do naší vlasti byla za-
nešena zvláštní společnost, jež svým programem si uči-
nila duchovně povznést mravně prý porušený lid našich
zemí. Zdálo by se na první pohled, že účel Armády
spásy u nás jest spíše sociální než protestantsko-propa-
gační. Přednášky a sbírání darů za zvuků melancholicky
naladěné hudby a srdceryvného zpěvu, jenž měl citově
působit svou sladkostí, na př. slovy: Zde klečím, Pane,
před tebou, ó dej mi lásku svou, tu lásku hřejivou, tou
naplň duši mou. Kdysi dojímaly, ale dnes z největší
části ovšedněly. Zejména ve velkoměstech často zaslech-
neme lkavé refrény vojinů této protestantské Armády:
„Ó naplň srdce mé, — svou láskou vroucí k duším zde.“
Původ této zvláštní organizace nalézáme v Anglii, kde
zejména po francouzské revoluci dělnictvo trpělo zotro-
čením industriálním. Často továrny svým majitelům byly
nejen zdrojem příjmů, ale i harémem násilí a nemrav-
ností. V tomto ovzduší vyrůstá William Booth, nar.
10. 4. 1829 v Nottinghamu jako syn zkrachovaného
stavitele. Po smrti nešťastného otce jako otrok pracuje
nezletilý hoch v textilním obchodě. Již jako mladík je
pln sociálního citění a se svými methodistickými přáteli
navštěvuje nemocné a káže. Od r. 1848 jest duchovním
methodistickým a zvláště jeho horlivou spolupracovnící
se stává jeho žena Kateřina, roz. Mumfordová. Jako
cestující kazatel káže všem kolem jdoucím Krista ukři-
žovaného na ulicích, v divadlech, v koncertech; často
i jeho stan, který si staví v Londýně na opuštěném, vel-
kém Quackerfriedhofu, býval surově znečišťován a ne-
zřídka vracíval se ušlechtilý kazatel domů se zkrváce-

nou hlavou. Jeho neúnavnou pomocnicí je věrná choť Kateřina, jež vyzývá též písemně lhostejné křesťany anglikánské, hledí upoutat jejich pozornost k věčným věcem a zvláště vybízí spolupracovníky nově vzniklé křesťanské misie, jež si dává r. 1878 název Salvacion Army, nadšeně slovy: „Sejměte obvazy, jimiž ďábel zakryl oči křesťanů, klepejte, tlucte a ohněm Ducha sv. vpalujte svá slova v jejich ubohá, ztupělá, zatemnělá srdce, až poznají, že jsou v nebezpečí, že cosi potřebuje nápravy.“²⁰⁾

Toto útočné křesťanství dobývá anglikánský svět, jeho časopis „War Cry“ nadšeně vybízí k boji. Nespravedlivé pronásledování, sociální a charitativní činnost působí ponenáhlu sympatie mezi lidem. William Booth jako 82letý stařec spěchá i do slunné Italie, Skandinavie, Německa, aby tam rozšířil nové své náboženské hnutí. Nechtěl zakládati nové církve, ale jeho ideálem byla evangelisační činnost. Jeho spisy provívá tón vážný a hluboce náboženský. Členem jeho armády má se stát jenom ten, kdo může podati přesvědčivé důkazy o svém dokonalém obrácení se ke Kristu. „Jeho Armáda spásy chce býti nadkonfesíonelní.“²¹⁾ Její zakladatel umírá 20. 8. 1912, když již Armáda spásy byla organizačně stmelena a rozšířena téměř po celém světě. Organizace nové společnosti je přísně vojenská. Vojín spásy musí býti obrácen čili změněn mocí Ducha sv. od staré, světské, sobecké, hříšné přirozenosti k nové, svaté, nebeské, božské přirozenosti. „Cílem Armády jest všechny lidi podrobiti vůli Boží, aby přijali spásu, která je pro ně přichystána v Kristu.“²²⁾ Vláda Armády spásy jest v hlavních rysech velmi podobná hierokratické vládě starých židů. Salutisté tvrdí o sobě, že prvotní obce křesťanské byly vlastně sbory Armády spásy (salutistické)

²⁰⁾ K. Boothová: „Útočné křesťanství“ (Velitel AS v roč. I, 268, 1921) str. 9.

²¹⁾ Algermissen, str. 666.

²²⁾ Řády a pravidla pro vojíny Armády spásy (napsal generál), str. 81.

a sv. Pavel byl generálem tehdejší Armády spásy. Booth, jemný psycholog vypožoroval, že lhostejný lid lze vyburcovat jedinež agresivností a že žádný útvar nepracuje rychleji a energičtěji než organisace vojenská. Proto vedení Armády vyžaduje naprostou poslušnost, jež předpokládá, že vojín věří v moudrost a dobrý charakter svých důstojníků, že v nich sídlí Duch sv. a že mu budou nařizovat jenom to, co je správné. Svoboda tím naprosto netrpí, ježto největší svobodou jest býti dobrým vojínem v Armádě spásy. Úkolem vojína Armády spásy je boj; sám musí býti spasen, toto spasení si musí zachovat, a jiné má přivést ke spáse.

Proto oficielní orgán jejich (u nás „Prapor spásy“, roč. 13, č. 5) definuje Armádu spásy jako jednotu lidí, které pudí láska Kristova, aby zvěstovali odpuštění hříchů skrze jeho obět na kříži; proto jsou na rozcestí a mezi ploty a starými i novými způsoby zvou všechny: „Okuste a vizte, jak dobrý je Hospodin.“ Kdo vstupuje do Armády spásy, než je zařazen, musí podepsat válečné artikule, jakýsi slib věrnosti své Armádě.

Nejnižší jednotkou této vojensky organisované náboženské společnosti jest sbor vojínů pod vedením velícího důstojníka, jenž má k ruce jednoho neb více poručíků. Kromě toho fungují ve sboru pokladník, tajemník a seržanti. (Jest zvláštní seržant pro publikace, hudbu, praporečník.) Sbor se shromažďuje týdně, při čemž „nějaké rokování není dovoleno“. Povinností vojínů i důstojníků jest nositi stejnokroj, sestávající z červené vlněné vesty, modré uniformy, s čepicí s červenou páskou a nápisem Armáda spásy. Ženy nosí tmavomodrý oblek a klobouk zvláštním způsobem formovaný. Symbolem AS jest zářící slunce se zkříženými meči a nápisem S. Zdraví se navzájem pozvednutím pravé ruky, jejíž ukazováček je pozvednut k nebi. Za důležitou část své evangelisace považují salutisté pouliční práci, zpěv a hudbu, již prý tisíce lhostejných byly přivedeny ke Kristu. Při modlitbě vždy klečí se zavřenýma očima a každý vojín má být tak zběhlý ve slově, aby mohl

vždy a za každé okolnosti promluvit. Osvědčí-li se pak v evangelické a publikační činnosti, může se hlásit, aby byl přijat za kadeta. Školou pro výchovu důstojníků jest Kadetní škola AS v Paříži. Finančně AS se vydrží týdenními příspěvky vojáků, dary a sbírkami. U nás hojně byla podporována z ciziny a zvláště značnými subvencemi státními (dlužno uvážit, že důstojníci mají určitý plat). Do naší vlasti záhy po světové válce byla importována s jinými protestantskými sektami. Prvním jejím územním velitelem v ČSR byl dlouho Larson, pod jehož plukovním vedením se nejvíce v naší vlasti rozšířila, kromě Prahy též do Brna, Plzně, Liberce, Jablonce, Chebu, Budějovic atd. Střediskem je hlavní národní velitelství v Praze I., Konviktská ul., jež vydává dvakrát měsíčně oficiální orgán „Prapor spásy“. Důležitá střediska jsou též v Betlémské č. 7, Na Vinohradech, Londýnská 71, a Libeň, Primátorská tř. Význačným velitelem byl též Julius Nielson a od r. 1935 nový velitel plukovník Henry Boower. AS prý nechce nikdy a nikde zakládat nové církve, ani od těch, kteří se stanou členy, že musí opustiti své církve.²³⁾

Věrouka. — Jako ostatním protestantům, tak i salutistům Písmo sv. je jediným pramenem víry. Základním bodem učení jest nutnost znovuzrození. Jest známé jejich rčení: Raduji se, že jsem spasen. Domýšlejí jenom protestantskou nauku o ospravedlnění. Zkušenost spásy, již každý voják musí míti, zahrnuje v sobě pokání, jež jim znamená vzdání se aneb zanechání hříchu, jež nutno vyznati u t. zv. lavice pokání, t. j. veřejně pod tribunou řečníka. Po pokání následuje spasitelná víra, jež mluví k vojínovi asi takto: „Jsem velikým hříšníkem, zasluhuji uvržen býti do pekel; avšak Bůh slíbil, že mi odpustí, když s pokáním a s vírou k němu přijdu; pak přicházím k němu, lituji svých hříchů a podrobuji se jeho autoritě.“ A tím dosáhne kajícího odpuštění, neboť v jeho srdci nastala změna. Jeho duše jest uchválena a naplněna

²³⁾ Marečková, str. 28.

Bohem, a jakmile vojín vstoupí do AS, Bůh mu dá sílu, aby nejen sám chodil v jeho přikázáních, ale i jiné jemu podmaňoval. První povinností takového vojína jest přiznati směle a otevřeně, že našel spasení. Toto vyznání se koná u lavice pokání před ostatními vojíny, doma, v zaměstnání a vůbec v celém světě. Ovšem tuto víru nutno si uchovat a rozhojňovat pomocí modlitby, čtením Bible a salutistických spisů, obcováním se společnostmi vybraných salutistů a zkoumáním sebe. O tu víru proto je třeba tolik bojovat, ježto jedině jí dojde salutista pokoje, čistoty a moci. Ve svých dopisech sám první generál W. Booth doporučuje vojínům čistotu srdce. „Na základě Bible tvrdí, že Ježíš Kristus může a chce Vás uchovati před konáním zlého.“²⁴⁾ Salutisté důsledně domýšlejíce protestantské bludy, popírají i zbylé dvě protestantské svátosti: křest a večeři. Jsou jim zbytečny, ježto „očistění děje se jedině vírou očisťující, není třeba ani obřadů ani shromáždění, ani nějakého klečení, neboť očisťující víra přivádí duši a nutká ji, aby se vzdala všeho, co by jí bránilo zmocniti se svatosti a ještě jde dále, že přijímá tu hledanou čistotu“.²⁵⁾ Katolík se dívá na AS, ač se jeví sympatickou svou činností sociální, jež obsahuje trojí činnost: 1. zaopatřovací (potřebným opatřuje obuv, jídlo atd.), 2. pomocnou (zakládá jídelny střídmosti, oděvny, poradny), 3. záchrannou (zakládá útulky, domovy, srov. v Praze v Krči), — jako na sektu protestantskou, jež zprvu měla ve velkoměstech jakýsi zvědavý obdiv, ale v posledních dobách jest více méně lhostejnou přes svoji americkou propagaci. Jejimi vůdčími orgány jsou cizinci a stát na jejich sociální činnost značně doplácel. Dlužno ovšem kvitovati, že jejich časopisy a publikace nejsou tak ostře zahroceny proti pravé církvi Kristově jako je tomu u jiných importovaných cizozemských sekt. V posledních letech byly značné spory o vrchní velení v AS

²⁴⁾ „Čisté srdce“: Dopisy generála W. Bootha, 1922, str. 34.

²⁵⁾ Sr. Čisté srdce, str. 51.

po sesazení druhého generála, syna Boothova, místo něhož 1930 nastoupil téměř násilně Edward Higgins. Ohlas sporů dosud ještě nedozněl.

2. *ADVENTISMUS* *VE SVĚTLE KATOLICKÉ BOHOVĚDY.*

V přítomné době se opět ozývají stesky z různých míst naší vlasti na horlivou ba vtíravou misijní a kolportérskou činnost adventistických apoštolů, kteří s přesvědčující vážností hlásají blízkost druhého příchodu Spasitele na svět. „Žádná doba nevyžadovala smýšlení služby jako doba přítomná, právě v přítomném čase měl by každý podle našeho jednání a chování poznati, že adventisté nejsou žádnou sektou nebo nějakým cizím tělesem, nýbrž že jsou zdravým, užitečným a potřebným činitelem ve společnosti lidské,“ tak rozjímá autor druhého čtení pro dny modliteb, malé to brožurky, vydané vlastním nákladem Českomoravského sdružení adventistů sedmého dne v Praze (29. XI.—7. XII. 1940).

V církevních dějinách se několikrát setkáváme s obdobným hnutím, jež zvláště v trpkých a hořkých chvílích usilovalo nadějí na brzký druhý příchod Páně (advent) se přenést přes bídu hříchů a utrpení tohoto světa. Již svatý Pavel se zmiňuje ve svém druhém listě Soluňským o přepjatých křesťanech, kteří blouznili o tom, že je již blízko druhý příchod Páně. Ve středověku i učený Mikuláš Kuzanus (Cusanus) neodolal snivému blouznění a dokonce propočítal podle proroctví Danielova konec světa na rok 1734. Podobné chiliastické myšlenky shledáváme u husitů, Martina Luthera, ba i u Komenského. Jest nezvratnou pravdou, že všemu lidstvu nastane jednou den poslední, ale o dni příchodu Syna člověka a o hodině Jeho nevědí ani andělé, jedině sám Otec, jak to výslovně zdůrazňuje evangelium svatého Matouše v kapitole 24.

Zakladatelem moderního adventismu jest americký farmář William Miller (1782—1849). Pročítal proroc-

tví v knize Danielově a Apokalypsi a z neporozumění došel k přesvědčení, že je blízký druhý příchod Páně. Na základě slov Písma svatého: „Až do večera a jitra dnů 2300 a očištěna bude svatyně“ (Dan. kap. 8) stanovil den druhého příchodu Páně na 22. X. 1844. Ač nastalo nesmírné zklamání mezi přívrženci blouznivého baptistického apoštola, když ve stanovený den se nic nestalo, přec vystupují jeho věřící v lednu 1845 z náboženské společnosti baptistů a vytvořují novou sektu, jež si dává podle svého centrálního dogmatu o blízkém druhém příchodu Páně — adventus Domini — název adventisté. Později se roztříštili na pět větví, jež pojila společná víra v blízký příchod Páně a udělování křtu dospělým, a to ponořováním.

Dnes mají význam jedině adventisté 7. dne, kteří odvozují svůj původ od paní R. Prestonové, jež pod duchovním vedením Jamesa Whita a jeho choti, Ellen G. Whitové — v roce 1860 společně s kapitánem lodi J. Batesem dala svému sdružení adventistickému oficiální název: The Seventh-Day-Adventists (adventisté sedmého dne). V roce 1874 založili zámořskou misii též pro střední Evropu. V čele mezinárodního adventismu stojí generální konference se sídlem ve Washingtonu, jíž podléhá 8 divisí, z nichž jedna zahrnuje též Evropu.

Ježto v Písmu svatém se mluví o svěcení dne sobotního, proto nekompromisně se stavějíce za doslovné znění starozákonního přikázání — žádají, aby i v Novém Zákoně byla jako den Páně svěcena sobota. „Z těchto dvou význačných bodů víry, naděje na brzký příchod Kristův a ostríhání sedmého dne jako dne odpočínutí, odvodili své jméno adventisté sedmého dne.“²⁶⁾ Dnes mezinárodní organizace adventistů má asi 7000 sborů s 336.000 dospělých členů, kteří byli přijati do náboženské společnosti křtem dospělých. Základní jednotkou je sbor, v němž působí jako činovníci starší

²⁶⁾ J. Popelka: „Kdo jsou adventisté?“ (Advent. nákl. v Brně, Kr. pole), str. 11.

sboru, několik diakonů, pokladník, vedoucí sobotní školy a jiní; jsou voleni na rok a své služby konají bezplatně. Shromáždění sboru se koná pravidelně v sobotu; při něm nejdříve bývá sobotní škola — sloužící k tomu, aby členové poznali a pronikli pravdy Písma svatého, pak je kázání. Občas při sobotní slavnosti se koná Večeře Páně, jež je chápána ve smyslu kalvínském jen jako připomínka utrpení Páně, nikoli tedy ve smyslu katolické Oběti. Před Večeří se vždy koná obřad umývání nohou a čtyřikrát do roka přijímají věřící pod obojí způsobou. Vyšší jednotkou organizační je sdružení; dříve u nás měli podobné sdružení adventisté 4; dnes Českomoravské sdružení adventistů má sídlo v Praze. Sdružení tvořila adventistickou jednotku se sídlem v Brně, Střední ulice 10. Světovým pak pracovním ústředím, jak bylo naznačeno, byla Generální konference.

Učení adventistů sedmého dne.

Adventisté v našich zemích se vyznačují nejpilnější aktivitou ze všech protestantských denominací a sekt. Mají nejvíce dobrovolných kolportérů, kteří rozšiřují časopis „Hlasatel pravdy“.²⁷⁾ Jako ostatní protestanté se opírají jedině o Písmo svaté, popírají však ústní podání čili tradici jakožto rovnocenný pramen víry. V Písmě sv. vyzdvihují zvláště důležitost míst prorockých, jichž libovolný výklad, odmítající příkře mateřské vedení učitelského úřadu církevního, musel dospěti k tak blouznivým závěrům. Adventisté jako orthodoxní denominace protestantská věří v nejsv. Trojici, božství Ježíše Krista, bohužel vylomili třetí hlavní pilíř křesťanský — správnou nauku o církvi. Ústředním však článkem víry adventistické jest jednostranné zdůrazňování a vytyčování podružné otázky křesťanské bohovědy, kdy přijde Spasitel po druhé. Jest sice pravdou, že Pán Ježíš ve svých prorockých řečech poukazoval na zna-

²⁷⁾ Sr. Marečková, str. 19.

mení, jež budou předcházeti konci světa a soudnému dni, ale zdůraznil též, že „den příchodu Syna člověka přijde jako blesk a že hodina ta je známa jedině Otcí“, jak krásně nám to líčí evangelista sv. Matouš. Podstatou však křesťanství jest vykupitelské dílo Kristovo, jež předpokládá Vtělení samého Boha. Z nekonečného a nevyčerpatelného zřídla milostí, skrytých ve zbodaném Srdci Bohočlověka dokonavšího na potupném dřevu kříže, plynou svaté proudy nadpřirozeného života do duší vykoupených údů tajemného Těla Kristova — jeho svaté Církve. A právě tato velkolepá ekonomie lidského spasení uniká zrakům adventistických blouznivců, toužících jednostranně po parusii, ale zapomínajících na podstatné články skutečného křesťanství.

Věrouka adventistická se v podstatě shoduje s oficiální věroukou orthodoxních protestantů kromě dvou výstředních názorů. Jest to zvláštní názor eschatologický a popírání nesmrtelnosti lidské duše.

1. Eschatologie adventistická jest obsažena v jádře ve trojím poselství. Povinností každého vyvoleného Božího jest právě šířiti toto trojandělské poselství ze Zjevení sv. Jana. Prvým poselstvím je, že „přišla hodina soudu“; v roce 1844 nastala doba vyšetřujícího soudu, v němž bylo rozhodnuto o osudu živých i mrtvých. Podle druhého poselství andělského „padl Babylon“, proto Bohem vyvolení varují před Babylonem a nynějším panujícím zmatkem, do něhož je stržen ten, kdo nemiluje pravdu. Babylonem jest podle přesvědčení adventistů papežství, knížetem světa bojujícím nesmyslně proti Kristu — po boku antikristově, označeným v Apokalypsi cifrou 666 jest prý *Latinus sacerdos*, totiž papež. Nespravedlivé a nenávislné aplikace apokalyptických textů na římské Velekněze nejen jsou kriticky neudržitelné, uvážíme-li, že Apokalypse, čili zjevení sv. Jana, byla napsaná v řečtině — tudíž, že je nesmyslné číslo 666, tak zvanou gematrii, podkládat latinskými slovy „*sacerdos latinus*“, nýbrž i úmyslně zlomyslné. Právem doslovně praví známý apologeta K. Algermissen: „*Ernste Zurück-*

weisung verdienen die ungerechten, oft unqualifizierbaren Angriffe auf die katholische Kirche (Deutung der apokalyptischen Zahl 666 auf das Papsttum), sowie die große Aufdringlichkeit und der Fanatismus ihrer Propaganda.“²⁸⁾ Třetí poselství: „Přikázání Boží a víra Kristova“ znamená uskutečnění milosti Boží v učení adventistickém, jež každý adventista je povinen hlásati světu. Satan se svými spojenci zvláště knížetem — papežem — usilovně pracuje o tom, aby znamení o příchodu Páně byla falešně vykládána, a tím se zabránilo věřícím v setkání s Pánem. Přemrštěné eschatologické blouznění jest psychologicky vysvětlitelné příliš libovolným znásilňováním a naprostým neporozuměním těžších míst v Písmě sv. Právě výstřelky adventistických vykladatelů Písma sv. jasně dokazují, jak rozumné a naprosto potřebné je katolické učení o přirozené nutnosti magisteria, to jest neomylného učitelského úřadu svaté Církve, jež je z ustanovení svého Zakladatele jediné oprávněna pravdy zjevené vykládati a svým dítkám k věření předkládati.

2. O duši lidské tvrdí, že není nesmrtelná; Spasitel prý zachová jediné duše svých vyvolených, aby je odměnil věčným životem. Ostatní duše k životu věčnému nebudou probuzeny; z toho vyplývá též důsledek, že adventisté popírají existenci věčných trestů v pekle.

Poněvadž učení o existenci nesmrtelné duše lidské jest jedním ze dvou nutných předpokladů naší svaté víry (*praeambulum religionis*), bez něhož by náboženství jakožto vztah člověka k Bohu postrádalo svého podkladu, jest dlužno si osvětliti a odůvodniti psychologickou stať o duši lidské.

Psychologie rozumí duši princip života. U člověka je duše nejen zdrojem života duchovního, nýbrž i vegetativního a sensitivního. Zjevení Boží a neomylný úřad církevní učí o lidské duši, že je samostatnou, od těla

²⁸⁾ K. Algermissen: *Adventismus, Lexikon für Theologie u. Kirche*, 1930, str. III.

rozdílnou podstatou. Tuto první pravdu lze poznati i pouhým rozumem, uvážíme-li, že tělo je podrobeno stálým změnám fyziologickým, kdežto vědomí téhož vlastního já, sebevědomí zůstává totéž. Rovněž skutečnost, že vnitřní život je častokráte naprosto nezávislý na zevnějších dojmech, dále, že činnost duševní se nemenší ztrátou některého tělesného údu, ba ani když tělo zesláblo stářím nebo nemocí, dokazuje, že duše je podstata od těla rozdílná. Sněm vídeňský nazývá lidskou duši formou těla lidského „vere ac per se“ a odsuzuje filosofii, jež by se odvážila toto učení popírat. (Srov. Denzinger-Enchiridion Symbolorum, § 481.)

Druhou důležitou pravdou psychologickou jest, že duše lidská je bytostí duchovou, to jest nehmotnou, projevující se dvojí mohutností: rozumem a svobodnou vůlí. Rozum lidský dovede z představ si abstrahovati pojmy, pojmy pak spojuje v soudy a tvoří si závěry, poznává předměty čistě duchovní jako pravdu, dobro, krásno, ideu spravedlnosti, Boha. Rovněž i vyšší snahová schopnost, totiž vůle, nechce jen dobra smyslová, nýbrž touží po dobrech nadsmyslových, čistě duchovních. Ježto taková je bytost, jaké jest její jednání (jak je to vyjádřeno axiomatem *agere sequitur esse*), proto i obojí mohutnosti lidské duše: rozum a vůle, jakož i jejich nositel (subjekt), totiž duše, nutně jsou nehmotné, na hmotě nezávislé, čili duše jest podstatou duchovou. A z těchto dvou pravd vyplývá jako závěr pravda třetí, že lidská duše je nesmrtelná. Poněvadž duše i po odloučení se od těla může dále žíti a pracovati, je nesmrtelná. Smrt záleží v rozkladu celku na části; duše jest však podstatou nehmotnou a jednoduchou, neskládá se z kvantitativních částí, proto nemůže tímto způsobem zahynouti. Jelikož je i na těle nezávislá — v tom smyslu, že je duchová — nemůže zemříti ani současně s tělem, jak je tomu u duše zvířecí. Proto pátý sněm lateránský odsoudil neoaristoteliky, tvrdící, že rozumová duše jest smrtelná.

Zbývá jediná možnost, již hlásají adventisté, že totiž

Bůh zničí duše lidské, hlavně duše lidí nevyvolených ke spasení.

Bůh by zničil — a nihiloval lidskou duši, kdyby ji přestal udržovati v existenci; než to by odporovalo: 1. jeho moudrosti. Jestliže podle zákonů o zachování hmoty a energie ani atom, ani sebemenší částice energie nezaniká, tím spíše nezanikne duše lidská, jež podle své přirozenosti je nesmrtelná; Bůh zachovává vše, co stvořil, podle přirozenosti tvora. Tomu důkazu se říká v apologetice důkaz theologický — *argumentum theologicum*.

Zničení lidské duše by odporovalo dále: 2. Boží spravedlnosti; v životě lidském, jak víme z vlastní zkušenosti, není každý dobrý čin spravedlivě odměněn a zlý čin, po případě zločin, řádně potrestán. Často zlí lidé pronásledují a sužují dobré jedině pro jejich ctnostný život. Boží spravedlnost však žádá dokonalé vyrovnání, spravedlivou odměnu za dobro a přiměřený trest za zlo. Ježto se to nemůže státi v přítomném životě, musí se protivy a rozpory vyrovnati v životě posmrtném. Proto duše lidská po smrti žije. Tento důkaz je zván důkazem mravním — *argumentum morale*. Apologeté připojují ještě třetí důkaz nepřímý, tak zvaný ethnografický, čili historicko-filosofický. Všichni národové totiž, vzdělaní i nevzdělaní, jako na př. Indové, Peršané, Řekové, Římané, Germáni, Slované ba i černoši a Indiáni (srovnej: W. Smidt: *Der Ursprung der Gottesidee*, díl II. a III.), považovali nesmrtelnost duše za samozřejmou pravdu (*elysium*, *tartarus*, *šeol*, *Walhala*, *rajhady* atd.). „Toto všeobecné přesvědčení pokolení lidského nemůže býti klamné.²⁹⁾ Proto neoprávněné jest tvrzení adventistů, že všechny duše lidské po tělesné smrti umírají a že Pán po svém druhém příchodu probudí k životu věčnému jedině duše vyvolených věřících adventistů.

²⁹⁾ Sr. A. Michelitsch: *Elementa apologeticae*, Ed. III, 1925, str. 84.

Z popření nesmrtelnosti lidské duše vyplývá důsledně též adventistické zamítání existence věčných trestů v pekle. Peklo jako místo věčného utrpení jest podle názorů adventistických exegetů nebiblické. Peklo existuje. Dosvědčuje to Písmo svaté jak Starého Zákona, tak Nového. Jasně jsou výroky Spasitelovy o trestech věčných, ohni, jenž neuhasíná, a o červu, který neumírá. Než i zdravý rozum vyžaduje po smrti trest věčný, „neboť, ač mnozí hříšníci na své životní pouti si protrpí nějaký trest časný, přec většina jich buď zůstává bez trestu vůbec nebo trest, který si odpykali, neodpovídá tíži jejich zločinů“.³⁰⁾

Pro věřícího katolíka je směrodatné hlavně rozhodnutí neomylného úřadu svaté Církve:

„Docet Romana Ecclesia — illorum animas, quae in mortali peccato, vel cum solo originali discedunt, mox in infernum descendere; poenis tamen ac locis disparibus puniendas.“ (Srov. Denzinger, § 493.)

Svěcení soboty jakožto dne vyhrazeného službě Boží a odpočinku místo neděle jest spíše věc kázně, rázu disciplinárního; nekompromisním a doslovným výkladem textu třetího přikázání Božího, jak je uvádí 2. kniha Mojžíšova (Ex. 20, 8), se liší nejen od praxe katolické, nýbrž i od ostatních denominací protestantských. Adventistický požadavek, že je spasitelné světiti jako den Páně nikoliv neděli, nýbrž starozákonní sobotu, dlužno postaviti do pravého světla. Starozákonní knihy totiž obsahují trojí předpisy: mravní, obřadní a politické. Mravní příkazy Starého Zákona jakožto zevně promulgované příkazy svědomím poznatelného zákona přirozeného, mají samozřejmě cenu trvalou a závaznost i pro křesťany; v tom smyslu Kristus Pán jasně prohlásil, že nepřišel zákony tyto zrušiti, nýbrž doplniti a vysvětliti. Starozákonní předpisy obřadní — ceremonielní byly však jen rázu symbolického, připravovaly na Mesiáše; po příchodu Páně se předpisy ceremonielní staly zbyteč-

³⁰⁾ Sr. dr. Šanda: Syn. th. d. III., str. 365.

nými, ba v určitých případech i záhubnými pro nadpřirozený život křesťana, neboť jejich dalším zachováním by se projevovala jakási nedůvěra ve vykupitelské dílo Spasitele. A mezi tyto ceremonielní předpisy nesporně patří i příkaz světiti v sobotu den Páně. Smysl biblického třetího přikázání jest, že Bůh si vyhradil z týdne jeden den: 1. pro sebe, pro službu Bohu, a podle ethymologie hebrejského slova sabaoth, znamenajícího vlastní klid, 2. pro odpočinek tvorstva. Ale sobota byla ustanovena pro člověka, nikoliv člověk pro sobotu, tak poučuje sám Spasitel fariseje, kteří lpěli na liteře zákona, ale zapomínali na smysl a ducha zákona Božího. Svátý Marek ve druhé kapitole slovy Páně jasně vyvrací farisejské ulpívání na doslovném znění textu Písma svatého a z toho též vyplývajícího adventistického požadavku světiti den odpočinku v sobotu. Židokřesťané, jak líčí nám dějiny, zprvu se neodlišovali od synagogy a světili s ostatními soukmenovci svými jako den Páně sobotu. Ale již v dobách prvokřesťanských jakožto den slavnosti Eucharistie se všeobecně, a to nikoliv mezi pohanokřesťany, ale i mezi Židokřesťany slaví nikoliv židovská sobota, nýbrž první den v týdnu, naše neděle. (Srov. Didaché: 14, 1 — Ep. Barn. 15, 8, atd.). V konstitucích Klementinských se autor zmiňuje slovy: „*Diem sabbathi et Dominicam festa habete, quoniam illa creationis, altera Resurrectionis memoriae dicata est*“ o důvodu, proč se světí sobota a proč u křesťanů neděle. „Neděle dostala proto v Církvi název Den Páně — kyriaké — dies dominica a byla označována jako den radosti.“³¹⁾ Ač v nejstarší Církvi se světily oba dny, a to u Židokřesťanů spíše sobota, u pohanokřesťanů však neděle, svěcení neděle ponenáhlu převládá již i v době apoštolské, jak dosvědčují Skutky apoštolské 20, 7. — Apokalypse 1, 10. — 1. ke Korint. 16, 2.

Svátý Ignác Mučedník v epištole k Filipenským se

³¹⁾ K. Bihlmayer: Kirchengeschichte, X. Aufl., 1936, I. Teil, str. 118.

již staví proti svěcení soboty slovy: „Cur creationis memoria conservanda?“ ba nazývá toho, kdo by se postil v neděli, a tímto tento den zevšedňoval: Christicida. Protože křesťané světící sobotu byli zaměňováni a považováni za Židy, proto nejen jmenovaný světec, ale i později sněm laodicejský vyžadují svěcení neděle jakožto dne připomínajícího dvě nejdůležitější události křesťanství: zmrtvýchvstání Páně a seslání Ducha svatého. Canon 20. sněmu laodicejského doslovně praví: „Non oportere iudaizare christianos et in sabbatho vacare, sed potius operari eadem die, Dominicam preferendo sabbathis.“ (Nesluší se požidovšťovati křesťany a světiti sobotu, nýbrž spíše v ten den pracovati a dávatí dnu Páně přednost před sobotou.)

Tedy jest nesprávné tvrzení adventistů sedmého dne, že svěcení neděle jest původu pohanského nebo že aspoň bylo zavedeno papeži.

Ač svěcení neděle jako dne svátečního bylo uzákoněno státně až za císaře Konstantina, je zřejmé, že už vlastně apoštolové — a jistě z příkazu Páně — ustanovili za sváteční den křesťanský místo starozákonního sedmého dne v týdnu — soboty — den první v týdnu — neděli. Správně dovozuje Dr Konečný: „Nač slavit sobotu, když apoštolové slavili neděli. Nač se přidržovati stínu, když se zjevilo světu světlo v Ježíši Kristu?“³²⁾

V našich zemích adventisté si hledí získati sympatie lidu zdůrazňováním vrcholu českých dějin, jež shledávají ve vystoupení Husově. Tak na př. doslovně píše, málo v českých dějinách obeznalý autor článku „Hlasatele“ z r. 1924, str. 55: „Proti lži, podvodu, přetvářce a římské schovávačce za učení Kristovo je nejjistější zbraní bible Kralická, která již tolikráte posvětila na faleš a dala nám Husa a Komenského s českobratrstvím.“ Jak málo vědomostí a odpovědnosti stačí adventistic-

³²⁾ Dr. Jan Konečný: Adventisté (tisk. Družstva 1926), str. 39.

kému pisateli proti „zesvětačelé“ Církvi katolické, kterou sekty tak zhusta zovou Babylonem. Jednou upálili Jana Husa „jezoviti“, ač řád jezuitský byl založen více než sto let po smrti Husově, a v našem případě Hus, jehož působení spadá do prvních let XV. století, čerpá svou moudrost z Kralické bible, jež vyšla celá teprve na konci XVI. století (r. 1593). Uvedený citát dosvědčuje, jakými prostředky bývá veden boj proti pravé Církvi Kristově. Dnes zaměstnává českomoravské hnutí adventistické asi 46 kazatelů a 9 výpomocných učitelů, pro jejichž výchovu má jednota ústav na zámku v Loděnicích u Berouna. Podle udání Dr F. Hrejsy roku 1928 byl počet adventistů u nás: 773 Čechů, 750 Němců, 322 Poláků, 135 Slováků, 120 Rusínů, 10 Židů.³³⁾ Dnes počet českých příslušníků bude o něco větší.

Překvapující jest adventistická činnost sociální a misijní. Téměř by se zdálo nemožným, že tak počtem malý sbor by mohl vydržovati dětskou ozdravovnu beskydskou ve Vojkovicích, založenou r. 1929, jež v r. 1938 pečovala o 125 opuštěných dítek z různých končin našich zemí. Na jaře 1937 se začalo s úpravou selského domu v Jizerských horách pro druhou dětskou ozdravovnu. Též na zámku v Loděnicích pečují adventisté o prázdninové zotavení svých malých vyznavačů. Možnost vzorné péče sociální dlužno si vysvětliti ze štědrých darů zahraničních spoluvěřících. Občas vydávají a horlivě kolportují své sociální časopisy, jimiž hlavně usilují propagovati své náboženské názory u nás.

W. Müller zdůrazňuje ve svém článku pro čtení pro dny modliteb v roce 1940, že misie adventistická utěšeně roste, jak o tom podávají svědectví školy, nakladatelství, sanatoria i nemocnice adventistické v celém světě, že adventistické poselství se zvěstuje ve více než 600 řečech.

Z českých knih, přeložených většinou z německých

³³⁾ Sr. Le monde slave 1930 — dr. Hrejsa, str. 300.

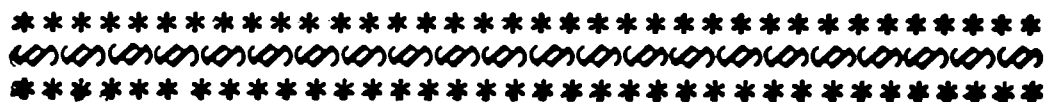
originálů, nabízejí horliví „misionáři“ hlavně: Velký spor věků, Proroctví a dějiny světové, Znamení poslední doby; z brožurek jsou nejznámější: Na sklonku dějin světa, Cesta ke Kristu, Boj proti alkoholu, Cestou života. Ústředním orgánem českých adventistů je časopis Hlasatel pravdy.

Z vnitrocírkevních spisků jsou zajímavé tak zvané Biblické otázky a odpovědi, vydávané čtvrtletně, jež obsahují pravidelně 12 úkolů, rozebírajících ve formě otázek a odpovědí určitou stať náboženskou. Slouží za podklad výuky v sobotních školách a nahrazují náš katechismus. Na př. předmětem jest: Boží nekonečná láska, křesťanský život v domově, epištola Jakubova atd.

Adventisté si zachovali víru v Nejsvětější Trojici, v božství Kristovo, stojí svou úrovní náboženskou, mravní i sociální vysoko nad odštěpenou sektou adventistickou — vystupující pod názvem: Svědkové Jehovovi nebo Vážní badatelé bible — též podle svého zakladatele — russeliáni.³⁴⁾ Než nenávistný postoj adventistického hnutí vůči pravé Církvi Kristově je zavrženíhodný. Jenom tam je pravá církev Kristova, kde jest Petr a jeho pravoplatný nástupce — Velekněz římský. Proto klidně odpoví katolík adventistickým prorokům, přicházejícím v rouše beránčím, hrdými slovy svatého Paciána: „Mé jméno je křesťan, příjmení však katolík!“ a dodá na výstrahu zbloudilým vážná slova sv. Cypriána: „Nemůže míti Boha za otce, kdo nemá Církev za matku!“

³⁴⁾ Sr. Algermissen, str. 752.

NÁBOŽENSKÉ
DENOMINACE
STOJÍCÍ NA PŮDĚ
MIMO-
KŘESŤANSKÉ

1. *RUSSELIANI — VÁŽNÍ BADATELÉ BIBLE.*

SVĚDKOVÉ JEHOVOVI.

Hnutí, jež si dává pyšně název biblických badatelů, jež však je směsí nehorázných báčhorek s jakýmsi biblickým podkladem, demagogickým osočováním Církve Kristovy, má rovněž původ v Americe. Jeho duchovní otec, americký kupec z Pittsburgu, Charles Russel poznává adventism a z něho přijímá centrální ideje o parusii a zakládá kroužek sobě podobných fantastů, kteří pod pyšným jménem Badatelů bible hlásají duchovní příchod Krista v r. 1874. Na základě prý hlubokého studia Písma dělí historii světa na 4 periody: první perioda sahá od počátku světa, tedy od stvoření r. 4128 do potopy, t. j. do r. 2473 př. Kr. Druhá perioda obsahuje období patriarchů a období církve židovské, třetí je období křesťanské a má končit r. 1914, kdy měl přijít Kristus, a vládnouti v třetí periodě do r. 2914. Místo příchodu Kristova ke zklamání Badatelů přišla světová válka, než to chytrého Russela neuvedlo do rozpaků. Předpověděl, že r. 1918 stihne strašná katastrofa úhlavního nepřítele Badatelů, papeže římského, ale té doby se na štěstí pro sebe nedočkal, ježto r. 1916 zemřel. K šíření svých nauk založil Wath Tower bible and Tractet Society (Strážní věž bible a traktátní společnost), jež v 20 řečech vydává dosud na 2000 časopisů v milionech exemplářích. Russel ve svých kázáních nejen v Americe, ale i v Palestině, Egyptě, Rusku, Evropě svým fotodramatickým předváděním stvoření a amerikánskou reklamou seznamoval lidi se svým exotickým biblickým učením. „Russelova zbožnost nese charakter kupčení.“³⁵⁾

³⁵⁾ Sr. Algermissen, str. 771.

Po jeho smrti se stává vedoucím jeden z nejpłodnějších russeliánských pisatelů J. F. Rutherford, jenž po světové válce nalézal úrodnou půdu zejména v Německu, hověje svými revolučními řečmi, hrubými pomluvami a kritikami církve a státu revolučním proudům a komunistickým pudům mas. Mezi přívrženci směru nejvíce měla Amerika asi 30 tisíc russeliánských vyznavačů, Německo asi 5500, Rumunsko asi 3500 a bohužel i ČSR přes 1000. Proti diktátorskému režimu Rutherfordovu vzniká oposice ve Francii, kde r. 1919 F. L. Freitag odděluje se a zakládá novou sektu „L'ange de l'Éternel“. Mezinárodní sdružení badatelů bible je sborem mužů a žen, jež si vzali prý za úkol zprostředkovat poznání a předsevzetí Jehovy, jedině pravého Boha, Stvořitele nebe i země. Zovou se badatelé bibličtí, protože studují a badají v bibli; jmenují sebe Svědky Jehovými, ježto podle proroka Izaiáše (Kap. IV., 6-10) plní nařízení Jehovova.

Střediskem jejich v naší vlasti jest Brno-Juliánov, Hybešova ul., kde mají nakladatelství zvané Strážná věž bible a traktátní společnost. (V Praze je středisko na Národní tř. 26/I.)

Ve věrouce jeví se takový odklon od protestantských sekt, že je již nelze zváti křesťany. Centrem jejich učení jest, že proti Jehovovi, jenž učinil Badatele svými svědky na zemi, stojí satan, jenž podle bible po staletí je neviditelným panovníkem tohoto světa a organisuje nepřátele Boží v boj proti Bohu. „Ale v bitvě velikého dne Bůh všemohoucí zvítězí u t. zv. Armageddonu, kterážto doba se rychle blíží, a to bude doba soužení na zemi, jakého svět dosud nepoznal.“³⁶⁾

O člověku poučuje nás vůdce Svědků Jehovových, že nemá duše, nýbrž že jest duší. Myšlenka o nesmrtelnosti prý pochází od satana, neboť kdyby člověk měl duši nesmrtelnou, nemohl by ani tělesně zemřít. I anděle připouští podle bible, z nichž nejvýznačnější prý je Lucifer, jenž v době stvoření světa byl prý údem orga-

³⁶⁾ J. F. Rutherford: Dělení lidstva, 1935, str. 55.

nisace Boží. Všichni tito andělé jsou synové boží, neboť obdrželi život od Jehovy.³⁷⁾ Někteří z nich zmaterialisovali, neboť vzali si ženy lidské a proto Jehova je trestá potopou. Ježíš se narodil kolem prvního října a 3 mudrci bydlící na východě, byli prý čarodějníky a kouzelníky; obětovali a klaněli se ďáblu a byli vedeni velikým pokušelem Luciferem v jeho pokusu zničit dítě. Ježíš prý jest synem božím a někteří věřili opravdu, že Ježíš byl Bůh sám. „Ale takový závěr není potvrzen Písmem.“³⁸⁾ Z toho poznáváme, že russelští popírají božství Kristovo. „Není Vykupitelem Kristus ve smyslu křesťanském, nýbrž jen dokonalým člověkem a nejpravějším přítelem lidstva. Dokud byl na zemi, byl člověkem. Když byl vzkříšen z mrtvých, stal se vyjádřenou podobou Boha-Jehovy. Když se zjevoval svým učedníkům, měl různá těla, stvořená výhradně pro toto zjevování. Nyní má slavné tělo, jež žádný člověk nemůže spatřit, a tento neviditelný Messiáš lidským očím ustanovil na zemi své viditelné nástroje a zástupce své vlády od r. 1874. Tím rokem počala druhá přítomnost Páně. Svět je organizace ďáblova. „Sestává z komerčních, politických a náboženských živlů. Údové nového stvoření nemohou býti částí tohoto světa, součástí organizace ďáblovy.“³⁹⁾ Proto Svědkové Jehovovi mají mluvit, neboť slovo boží pravdy ukazuje zřetelně, že nejhroznější ze všech válek a zaniknutí všech dob leží v blízké budoucnosti. „Kdo zůstane v organizaci Satanově, zahyne ve velké době u Armagedonu.“⁴⁰⁾ Po smrti prý bude vzkříšen jedině svědek Jehovův. Nevěřící, zavržení do Gehenny, vzkříšení nebudou, neboť Gehenna naznačuje stav mrtvý, z kterého není více vzkříšení.⁴¹⁾

³⁷⁾ J. F. Rutherford: Andělé, 1934, str. 9.

³⁸⁾ J. F. Rutherford: Harfa Boží, Strážní věž bibl., mezinár. sdružení, 1932, str. 36.

³⁹⁾ J. F. Rutherford: Stvoření. Důkaz z Písma vzhledem k stvoření viditelných a neviditelných věcí. 1928, str. 205.

⁴⁰⁾ J. F. Rutherford: Útěk ke království, 1934, str. 13.

⁴¹⁾ J. F. Rutherford: Kde jsou mrtví?, 1927, str. 26.

V každé brožurce a knížce jsou ostré, nenávistné útoky proti církvi katolické. Badatelům bible Církve Kristova sestává jedině z Ježíše Krista jako hlavy a ze 144.000 údů Jeho těla. Satan neustále bojuje a brojí proti Kristu a do všech náboženských systémů namísil falešná učení a oslepuje tím porozumění i těch, kteří měli upřímná srdce. Římsko-kat. hierarchie je největším nepřítelem Jehovovým a prý jako organizace usiluje zoufale o to, aby udržela lid v nevědomosti. Toto dokazuje dokonale, že řím.-kat. hierarchie je organizací satanovou. Tato bezbožná organizace bude zničena ve válce u Armagedonu a pak teprve bude věčný mír na světě. Duchovní podle Svědků Jehovových mluvili pro válku světovou, slibovali padlým, že přijdou okamžitě do nebe. Nejvyšší úředník Satanův, zv. Písmem Gog, jest protějškem Ježíše Krista, nejvyššího úředníka Jehovova. Satan, ďábel skrze své zaplacené zástupce, kážíci za mzdu, pracuje ve světě. Duchovenstvo vyvolalo válku a zavedlo lid do válečného utrpení. Největší část duchovenstva, která předstírá zastupovati Boha, zastává se ve skutku a pravdě zásad ďáblových, odvrací lid od pravého Boha a tím jej klame. Podobné surové útoky čteme ve všech brožurách a laciných knihách těch úhlavních nepřátel Církve a křesťanství vůbec. Polemizovat se zlomyslnými narážkami je zbytečné, poněvadž ušlechtilému člověku hnusí se podlý způsob Badatelů. Uvážíme-li, že mezinár. sdružení Badatelů bible bezplatně každoročně vydává 50 milionů spisů, jejichž tendencí je zničit pravou Církve Kristovu, mimoděk se tážeme, odkud bere finanční prostředky. A zdá se pravděpodobným, že tajné organizace, jejichž symbolem je muří noha nebo trojúhelník, obětavě financují tuto společnost. Nutno upozorňovat na neodbytné kolportéry, šířící tento literární brak, jenž se hemží samými bludy, jež jsou v naprostém rozporu s Písmem: „Russel bloudí v pravdě, zavrhuje staré křesťanství. Rutherford posmívá se pravdě, nenávidí a sesměšňuje staré křes-

ťanství, Církev i stav kněžský.“⁴²⁾ Zneužívá bible, podkopává základy křesťanství, z jeho knih vane duch zášti a nepřátelské nenávisti. Sám předseda baptistů, kazatel J. Dvořák, upozorňuje na tento literární brak a radí, aby se jím nikdo neotravoval, ale hned jej pálil, slovy: „Učení Svědků J. neboli Badatelů bible pokládám za učení ďábelská a kdo má jen sebemenší znalost bible, musí bludy jejich rozpoznat od čistého učení Kristova již po přečtení několika řádků. (Čas. Chelčický z r. 1933, čís. 7—8, str. 7.) Tím spíše musí odmítnouti svědectví Badatelů věřící katolík, neboť způsobem nejhnusnější jest jimi kalem vláčeno, co je katolíku nejbližší a nejdražší.

2. CÍRKEV EM. SWEDENBORG A ČI NOVÝ JERUSALEM.

Společností, jež má u nás asi jenom 100 členů a jež k nám byla importována ze Švédska nadšeným přívržencem Jar. Janečkem, jest církev Nový Jerusalema či Společnost Swedenborgiánů. Jejím zakladatelem a duchovním otcem je hlasatel nezvyklých idejí o světě duchů a andělů, jenž sám o sobě tvrdí, že se stýká s tímto nejvyšším světem a může rozmlouvat se zemřelými a při tom píše celou řadu knih plných logické shody a zvláštních myšlenek. Jest to Em. Swedenborg, jehož otec byl biskupem protestantským ve Skaše ve Švédsku; jsa oblíben u krále, byl povýšen do stavu šlechtického. Narodil se 29. 1. 1688 v Upsale, studuje na gymnasiu ve Skaše, pak na universitě upsalské. Jeho švagr Erik Benzeliu, knihovník upsalský, podporuje mladistvého Emanuele v prohloubení vědeckého studia, zvláště matematiky. R. 1709 nabývá mladistvý jinoch doktorátu filosofie a odjíždí do ciziny, aby prohloubil svá studia. Nějaký čas jej hostí universita londýnská, pak oxfordská, po roce navštěvuje holandský Utrecht; ba i v Paříži přebývá přes rok. Po návratu do vlasti

⁴²⁾ Algermissen, str. 795.

účastní se inženýrských prací Krištofa Polhelma, jehož dcery, nejdříve Marie a pak Emerencie, byly mu přislíbeny do manželství. Leč v lásce mu štěstí nebylo příznivé, zůstává neženat a věnuje se jedině vědecké práci: „v bytosti jeho postupem let dál se nenáhly vývoj od učence v apoštola nových náboženských idejí.“⁴³⁾ V roce 1744 odkládá práci vědeckou a sahá ke studiu bible v hebrejském a řeckém originále. Objevuje v ní vniterný smysl a vykládá ji podle t. zv. korespondencí čili souvztažností jednotlivých věcí přírodních s odpovídajícími jim věcmi duchovními; jako jádro ve skořápce skrývá se dle jeho názoru vniterný smysl bible ve smyslu doslovném.

Veškerý jeho význam tkví v jeho spisech, jichž je velká řada. I známý filosof Im. Kant přiznává, že Bůh mu dal schopnosti stýkati se se zemřelými a snad i sám ve svém filosofickém systému byl ovlivňován tímto geniem. Ač od lutheránského kleru byl považován za kacíře, přece jeho heslem bylo: „Dominus providebit.“ Žije v samotě skromně a 29. III. 1772 po přijetí večeře Páně umírá.

Zajímavé jest, že své theologické spisy psal bez jakýchkoliv pomůcek. Svoji filosofii zakládá na podkladě křesťanském a usiluje překlenout propast mezi vírou a vědou a proto odmítá náboženství dogmatické a místo něho zavádí jakési náboženství praktického života. Z Písma sv. NZ připouští jedině evangelia a zvláště si váží Apokalypse. V Apokalypsi se počítá prý, že jednou zavládne na zemi pro zkažení církvi očištěné křesťanství, království dobra a pravdy a tato událost je symbolisována sestoupením nového Jerusalema s nebe na zemi. Swedenborg hlásá příchod nového Jerusalema, křesťanství očištěného od dogmat, jdoucího ruku v ruce s vědou.

Tedy Novým Jerusalemem, novou církví, nesmí se rozuměti nová sekta, nýbrž nová éra křesťanství, počí-

⁴³⁾ Ferd. Janeček: „Emanuel Swedenborg, apoštol našeho křesťanství“ (Nábož. a život, 1917), str. 50.

nající tam, kde staré církve pozbyly síly působiti náboženskými pravdami na život a mravní vznes člověčenstva. R. 1910 založena k jeho poctě Swedenborg Society, jež vydává všechny jeho spisy psané latinsky. Nejdůležitější jsou: *Arcana coelestia* 1747, *De coelo et eius mirabilibus et de inferno* 1757, *De nova Hierosolyma* 1758, *De ultimo iudicio et Babylonia descripta*; *Doctrina novae Hierosolymae*, *De Domino*, *De sacra scriptura*, *De fide*, *Vera christiana religio*, 1764, *Apokalypsis revelata*.

U nás od r. 1911 nadšený ctitel S. Janeček zakládá Společnost Swedenborgovu a vydává spisy jeho přeložené do češtiny.

Učení Swedenborgovo. — Zužuje protestantský kánon, pravidlo víry — Písmo sv. na SZ, a z NZ vybírá si 4 evangelia a zvláště Apokalypsi. Právě Apokalypse čili Zjevení sv. Jana jest hlavní knihou pro novou církev, neboť „jest to kniha, v níž je dostatečně popsán příchod Páně.“⁴⁴⁾ Písmo sv. si vykládá na základě korespondence přírodních věcí s duchovními. Doslovný smysl Písma je jen obalem nebeského smyslu duchovního. Podle duchovního smyslu je Písmo sv. veskrze a naprosto pravdivé, ovšem duchovní smysl se nesetkává vždy s doslovným. Nauky nové církve nejsou odvozeny vlastně chytrostí z Písma sv., nýbrž jsou zjeveny samým Pánem z nebe. Kromě SZ již před Zjevením existovalo podle S. jiné psané Zjevení, t. zv. kniha bojů Jehovy, o níž je prý zmínka ve třetí knize Mojžíšově a pak kniha Jašar, o níž se mluví v knize Josue a Samuelově, takže i tyto nutno považovat za část Písma sv. Zjevení Boží nebylo skončeno smrtí sv. Jana, nýbrž i spisy Swedenborgovy jsou zjevením všeobecným a bezprostředním, daným Pánem a mají sloužiti ke zřízení páté církve, Nového Jerusalema. Jsou vyzbrojeny neomylnou autoritou, neboť každá z nich

⁴⁴⁾ Dr. John Ellis: „Unglaube und Offenbarung“ (Räder, Wienland, 1889), str. 282.

začíná slovy Dicit Dominus. Tudiž považuje obec Swedenborská svého duchovního otce za posledního evangelistu.

T. zv. revue „Nový Jerusaleml“, oficielní orgán, r. 1936, str. 37, píše: „Em. Swedenborg jest evangelistou páté dispensace Páně.“ O Bohu Sw. učí, že jest jeden a Trojici nahrazuje pojmem plnosti Boží. Připouští jen božskou trojjedinost, jež obsahuje vlastní Božství (Otec, Božské člověčenství = Syn a vycházející Božství = Duch sv.). „Toto jsou tři podstatné části čili podstaty jediné božské osoby, jež tvoří plnost božství.“⁴⁵⁾ Toto trojjediné bytí boží prý není nic nového, vždyť už staří druidové v božství lišili sílu, moudrost a lásku. První kapitola Genese jest mu jenom bajkou; byla prý napsána v čistě alegorickém smyslu. Pád lidí v ráji a dědičný hřích popírá, hadem v ráji jest mu láska k smyslennému. Prvotní lidé totiž mohli za plného vědomí býti přítomni i ve světě duchovním a svobodně se stýkati s anděly nebeskými; jejich hřích a pád spočíval v tom, že přestali Boha považovat za jediný zdroj života. „Tím byla porušena rovnováha mezi dobrem a zlem a proto Jehova přijal lidskou přirozenost a právě tak lidská přirozenost od matky přijatá a náklonnostmi ke zlu naplněna byla dějištěm, na němž on se hodlal utkati se zlými duchy.“⁴⁶⁾ Přijetím člověčenství Hospodin nejen si podrobil peklo, ale zavedl i pořádek na nebi. Utrpení Páně vykládá Sw., že trpělo jen člověčenství Boží; zmrtvýchvstání pak osvětluje tím, že duchovní oči apoštolů byly osvětleny a viděly božské tělo Páně.

Nejvznešenějšími tvory jsou andělé, kteří sídlí na nebi a jsou podobni lidem a žijí pospolu tak jako lidé na zemi, mají i roucha, příbytky a mnoho podobných věcí. Ovšem, mají strašnou moc. Rovněž andělé spolu roz-

⁴⁵⁾ Arthur Brickmann: „Bůh, člověk, věčnost dle spisů Em. Swedenborga“ (přel. E. Hora a Janeček, 1918), str. 6.

⁴⁶⁾ „Náboženská filosofie nového křesťanství, obsaženého ve spisech E. Sw.“ (přel. J. Janeček — Nábož. a život, 1915, č. 2, Kr. Vinohrady), str. 10.

mlouvají právě tak jako lidé na světě o rozmanitých věcech. Jejich řeč je rozdělena na slova právě tak jako lidská. Mluví-li s lidmi, nemluví svou řečí, nýbrž řečí lidí. Andělé však nevědí, co jest čas a prostor. Věčnost měří pomocí duševních myšlenek. „Jest však třeba věděti, že lidé nemohou viděti anděly svýma tělesnými očima, nýbrž očima ducha.“⁴⁷⁾ Člověk se skládá z člověka vnitřního a vnějšího. Swedenborg liší trojí druh lidí: 1. Člověka přírodního, který hovoří zvířecímu životu, a všímá si jen vnějších tělesných věcí. 2. Člověka duchovního, který je zrozen z vůle Boží, při čemž láska a poslušnost k přírodní pravdě jest matkou a duchovní dobro otcem. Takový duchovní člověk žije ve sféře pravdy a duchovních účelů božího slova. 3. Nejvyšším typem je člověk nebeský, jenž žije již ve sféře lásky a z ní vyplývající činnosti ve prospěch lidstva, a v jakési osobní atmosféře Páně.

Prve než člověk může dosáhnouti svého cíle, musí se znovu zroditi, to znamená proměnití ve svém nitru. Znovuzrození spočívá v pokání, osvícení rozumu pravdami víry a v novém životě z lásky k dobru. K znovuzrození je třeba víry, ne ovšem ve smyslu scholastické theologie; taková víra je Swedenborgovi vírou slepou. „Pravá víra není však nic jiného, než uznání, že některá věc je taková a ne jiná, protože je pravá.“ „U Swedenborga víra a pravda jsou jedno a totéž.“⁴⁸⁾ Ale jedině víra ve smyslu protestantském nestačí, neboť protestantská víra jest odloučena od účinné lásky, stejně jako katolická víra jest odloučena od pravdy; a právě neznalost pravdy u věřících prý byla předním ochranným prostředkem katolického náboženství. Proto nevědomost prohlašuje švédský „evangelista“ za nejbezpečnější ochranu katolických dogmat. Věrou jest mu vnitřní uznání pravdy.

⁴⁷⁾ Em. Swedenborg: Nebe a peklo (přel. J. Janeček), vyd. Zdeněk Binko 1912, Praha, str. 52.

⁴⁸⁾ Em. Sw.: Nauka Nového Jerusalema (přel. J. Janeček, 2. vyd. spisů Em. Sw., 1939), str. 7.

Smrtí člověk vstupuje do věčného života. A právě centrálním učením Sw. je nauka o světě posmrtném. Sám píše, že rozmlouval několikrát s anděly, kteří se divili tomu, že lidé církví tak málo vědí o tom, že duchovní svět je daleko reálnější než hmotný. Nebe zná Sw. trojí: nejvnitřnější, v němž sídlí andělé nebeští, střední nebe, t. zv. duchovní a nejnižší, t. zv. přírodní. Toto trojí nebe na základě korespondence odpovídá trojí říši na zemi, t. j. živočišná, rostlinná a nerostná. Nebem proudí světlo a teplo. Poněvadž nebeské světlo je božskou pravdou, jest zároveň božskou moudrostí a rozumností. Teplo nebeské jest svou podstatou láska.⁴⁹⁾ Mezi nebem a peklem jest t. zv. svět duchů čili Hades, kde jsou poučováni od andělů ti, kteří nebyli plně čistí; zde nastává třídění duchů, andělé zde předkládají pravdu a budí lásku, a když se vzdají a přijmou v lásce pravdu, očišťují se; zlí však odkládají zde poslední zbytky dobra. Duchové zde nejsou déle než 30 let. Peklem nazývá stav bezbožných duchů, jichž známkou je sebeláska a láska ke světu. Liší z říše zlých duchů, a to ďáblů, u nichž převládá chtíč po zlu, a satanů, u nichž převládá chtíč po nepravdě. Soud duchů se konal i před rokem 1757, ale poslední soud byl právě tohoto roku, jímž začíná období nové církve, již Sw. nazývá Nový Jerusalems. Účelem této církve jest, aby byla branou k nebesům.

Ze svátostí připouští jedině křest, jenž je mu znamením, kterým je člověk uváděn do křesťanské církve. Svátá večeře jest mu nejsvětějším úkonem bohoslužby, v němž je přítomen Pán se svým celým vykoupením. Sváté přijímání vykládá alegoricky. Jísti Tělo Kristovo znamená požívat a milovat dobro, a píti krev Kristovu znamená píti pravdu Boží a o ní přemýšleti.

Nauky Swedenborgovy jsou čistě racionalistické a jeho nadšení přívrženci soudí, že kdyby jeho spisy byly čteny theology a vědeckými pracovníky, ihned by zmi-

⁴⁹⁾ Sr. Em. Swedenborg: Nebe a peklo, str. 137.

zel rozpor mezi vědou a náboženstvím! Ovšem na úkor vědy křesťanské náboženství bylo by úplně vyprázdněno a zbyla by směs ne Bohem zjevených pravd, nýbrž člověkem vymyšlených alegorií. Přívrženci Sw. mají svůj Swedenborgův fond, ba i swedenborskou charitativní jednotu, a jejich náboženská shromáždění se konají v 9 hod. v neděli v Praze XII, Rejskova 6, pod vedením kazatele Janečka. Nová církev má i svou zvláštní liturgii, při níž obec klečí a modlitby se střídají se čtením z Písma a zjevení Swedenborgových. Každý se modlí Desatero, při čemž po každém přikázání lid volá: „Pane smiluj se a nakloň srdce naše k plnění tohoto přikázání“ nebo „Pane smiluj se a vtiskni tato přikázání do duší našich.“ Učení Swedenborgovo a Nového Jerusalema je čistě racionalistické.

3. MORMONI.

(Církev Ježíše Krista svatých posledních dnů.)

Ještě exotičtější je americká společnost náboženská Svatých posledních dnů, plná pověr a zvláštností, že ji vůbec nemožno zváti křesťanskou. Její původ jest v Americe. R. 1812 Šalamoun Spalding napsal báchorku o amerických indiánech, již chtěl vydat pod názvem „Nalezené rukopisy“ v Pittsburgu. Byl však odmítnut a zanedlouho zemřel. Sidney Rigdon našel Spaldingův rukopis a jeho přítel Joe Smith, nar. 23. 12. 1805 ve Skaronu v Severní Americe, blouznivý okultista, touto báchorkou je ovlivňován k náboženskému blouznění. Má halucinace a na základě nalezených rukopisů sepisuje r. 1830 neobratnou a hrubou napodobeninu prorockých a historických knih Písma sv., jež je nazvána „Boock of Mormon“ (Kniha Mormonů). Sám o této mystifikaci tvrdí, že prý vyhrabal na pahorku u Palmiry posvátné desky, jež přečetl po 4 letech, a ty prý jsou základem mormonské knihy, v níž je vysvětlena historie Svatých posledních dnů. Obsahem této knihy je, že prý v Americe žili od stavění babylonské věže

Nefité a Jeredité, k nimž též přišel Kristus. V bojích pak Nefité vymřeli a jejich posledním velitelem a nejvyšším knězem byl Mormon, prorok, od něhož prý vycházejí zlaté palmírské desky. Náboženský dobrodruh Joe Smith přijal do své věrouky i některé prvky z buddhismu (stěhování duší) i z islamu (mnohoženství a zákaz lihovin).

Dochází k bojům s vládou a zaslíbenou zemí mormonskou stává se stát u Dolního jezera (Salt Lake City); dnes má asi 700.000 vyznavačů a ti vysílají své misionáře do celého světa.

K nám po světové válce s ostatními sektami americkými byla zanesena i tato zvláštní společnost. Střediskem čsl. misií byla Praha II, Sokolská 60, a nyní Bubeneč, Chesterská 62. Jejich nynější duchovní vůdce pedagog dr. John Widstoe tvrdí, že významné církve byly nezdravé a neúplné a proto Mormoni, kteří žádají v této době od náboženství, aby jim zajistilo blahobyť, bezpečí a radost ze života, chtějí mít náboženství zbavené mnohých dogmat a usilují o praktické použití prostých zásad, kterým učil Ježíš Nazaretský. A tímto moderním náboženstvím, jež potřebuje svět, je křesťanství, ale mormonské. Ve své věrouce, možno-li o věrouce mluvit, tvrdí, že člověk žil duchovně u Boha v pre-existenčním stavu, rostl a zdokonaloval se, až bylo uznáno za dobré seznámiti jej se zkušenostmi života pozemského. Pak teprve v souhlasu s úmyslem Božím a za výslovného souhlasu vlastní svobodné vůle byl poslán na tuto zemi. A cílem člověka na zemi jest, aby získal sílu ze zkušeností a dovedl sebe ovládat. Tím dosáhne zároveň radostnějšího života. Po smrti se vrátí do světa duchů, kde žije dále jako bytost stále se zdokonalující. Bůh je náš skutečný Otec, jenž zná člověka, rozumí mu a miluje ho a my jsme skutečně syny a dcerami Božími. Církev Ježíše Krista jest organizace lidí, kteří přijali nezměnné evangelium Páně a dodržují jeho nařízení. Církev má od Boha plnou moc. Zajímavé je, že všichni hoši mormonští ve věku 12 let jsou svěceni

na jáhny, což je nejnižší stupeň Aronova kněžství. Nejvyšší stupeň kněžství jest jim udělován mezi 17—20 rokem, tudíž všechna mužská mládež mormonů je pojata do kněžského stavu, což je pravděpodobně jednou z příčin pravé soudržnosti této sekty. Naši vlast obšťastnila tato sekta 12 mormonskými misionáři. Není to křesťanská církev a její učení musíme odmítnout jako nejzvrátenější.

4. OBEC KŘEŠŤANŮ DR. BEDŘICHA RITTELMEYERA.

Na Staroměstském náměstí v domě č. p. 21 (lékárna „U jednorozce“) možno po schodech sestoupiti dolů do historicky památného sálu Tychona de Brahe, jenž jest místním střediskem Rittelmeyerovy Obce křesťanů. Průčelí sálu nás vítá obrazem Ježíše Krista se vztaženou pravicí, před nímž stojí oltář se sedmi svícemi a mnohými kultickými potřebami. Toť katedrála jedné z nejzajímavějších sekt naší vlasti.

Duchovní předchůdce a spolutvůrce Obce křesťanů.

Svatým Janem Křtitelem tohoto hnutí jest vlastně theosof Rudolf Steiner. Narodil se 27. II. 1861 v Kraljevcu jako syn staničního přednosty. Jest zakladatelem německé theosofie a anthroposofie. Vystupuje v době vrcholného materialismu, jímž vidí hloubající duch Steinerův ohroženo celé lidstvo, neboť řádil tehdy nejen na světských fakultách, nýbrž pronikal i do církví a náboženství. Leč z jednoho extrému zachází Steiner do extrému opačného. Usiluje všemožně smířit moderní vědu s náboženstvím. Za světové války získává pro svou novou vědu, kterou nazval anthroposofií, mnoho nadšených a obětavých přívrženců a pro ně zakládá známou vysokou školu anthroposofickou v Dornachu u Basileje, zv. Goethaneum ku počtě velkého básníka a filosofa Goetha. I u nás po světové válce vznikla anthroposofická společnost.

Co rozumí Steiner svou theosofií? Je jí „vyšší zření, moudrost, jdoucí za obor smyslů, božská moudrost“.⁵⁰⁾ Pozorování duchovních pochodů v lidském životě i ve vesmíru označuje názvem duchověda. Podle Steinera člověk ve své bytosti spojuje trojí stránku: tělo, jímž se mu jeví věci okolního světa, duši, jíž spojuje věci s vlastním bytím, a ducha — to jest to, co se projevuje v člověku, když pohlíží na věc jako téměř na božskou bytost. Mohli bychom nazvati jeho učení oproti křesťanskému dualismu trialismem. Tělesné bytí člověka jest zjevno všem očím; bytí duševní nosí člověk v sobě jako svůj svět; duchem však zjevuje se mu zevnější svět vyšším způsobem. Tak člověk jest občanem tří světů: světa vnějšího, vlastního světa duševního a světa duchovního. Od těchto světů dlužno lišiti vlastní „já“. Říká-li tedy člověk o sobě „já“, začíná v něm něco mluvit, co nemá nic společného se žádným z těchto světů. Toto „já“ jest také člověku neviditelné, jest jaksi v zastřeném svato-stánku člověka. „Já“ žije v těle i v duši, ale duch žije v „já“. Zajímavé jest rozlišení pozemského člověka v sedm částí, jako jest sedm planet ve vesmíru. Steiner liší tělo fysické, étherické, duševní; duši dělí na citovou, rozumovou, vědomou; nadřaděnými jim jsou duchové „já“, životní duch a duchový člověk. Poněvadž v pozemském člověku duševní tělo a duše citlivá jest jedno a totéž a duše vědomá a duchové „já“ tvoří rovněž jeden celek, dostáváme sedm částí člověka. Tělo podléhá zákonu dědičnosti, duše podléhá osudu, který si sama v dřívějších existencích vytvořila (karma), a duch jest podroben zákonu znovutělování. Tyto tři světy navzájem souvisí, tělesný svět jest podkladem světa duševního a duševní podkladem nejvyššího světa duchovního. Toť jádro theosofie Steinerovy.

Anthroposofie (nauka o člověku, duchověda) všímá si otázky, jak možno dojíti k poznání vyšších světů. Chceme-li poznati vyšší světy, musíme „si získati schop-

⁵⁰⁾ Dr. Rudolf Steiner: Filosofie. (Nákl. Anthroposof. společnosti, 1937, str. 16.)

nost uvést jednu představu s druhou v jakýsi zápas“.⁵¹⁾ Poznání věcí nejprimitivnějším způsobem získáme t. zv. imaginací; toť první stupeň poznání světa, týkající se světa tělesného. Druhý stupeň poznání jest cesta inspirace, jíž možno zříti duchovno mimo tělo. Nejvyšší stupeň pak jest intuice, jíž nalézáme ducha ve volných zážitcích duchové oblasti. (Možno to srovnati se čtením písmenek; čtenář vidí písmenky — imaginace, spojuje písmena v slova — inspirace, rozumí smyslu slov — intuice.) V imaginaci a inspiraci odhaluje se nám svět, v němž žije duše, v intuici odkrývá se nám duchovno. Nutno přísně lišiti anthroposofii od psychoanalysy, která bere za základ špatně vyložený vzpomínkový děj (na př. ze snu), a diagnosa užívá neoprávněným způsobem snových představ. Steinerova theosofie a anthroposofie vzbudila v německé inteligenci i v celém světě značný ohlas. Z reakce k materialismu zašla do druhého extrému, do tajemné duchovědy. Novou svou vědou usiluje Steiner vyrovnat moderní vědy s křesťanstvím, neboť pojímá všechny obory vědní duchovně. Byl prý prvním křesťanem, jemuž i příroda je zcela duchem, dívá se na ni vyššími duchovními smysly, dle něho „hmota pluje ve světě duchovna, jako kusy ledu ve vodě“.⁵²⁾ Nebe jest jakýmsi duchovním pozadím všeho bytí; zesnulí jsou duchovně stále mezi námi. Kristus nebyl Steinerovi jen historickým zjevem, nýbrž byl mu vždy přítomnou skutečností. Apoštol theosofie nalézá Krista ve všem, ve všech oborech vědních, chce Krista většího a duchovnějšího, než jakého jej prý lidstvu podávají církve. Steinerovu nauku přijímají za svou ne ovšem jako dogmaticky závaznou, ale přece jen s nadšením členové Obce křesťanů. Má jim býti asi tím, čím je katolickému theologu věčná filosofie andělského doktora. Tedy Steiner je jenom svatým Janem Křtitelem

⁵¹⁾ Dr. R. Steiner: Čtyři přednášky o anthroposof. a akad. vědách, 1935, str. 25.

⁵²⁾ Dr. Rittelmeyer: Co chce Obec křesťanů. (Časopis Práh II., r. 1933/34, str. 4.)

či spíše i spolubudovatelem moderního křesťanství uvedeného v život dr. Bedřichem Rittelmeyerem.

Bedřich Rittelmeyer.

Narodil se 5. X. 1872 v Dillingen v bavorském Švábsku. „Mou vlastní nebylo nikdy místo, nýbrž duše mé matky,“⁵³⁾ tak cení sobě vliv nejbližší duše, jež naň v dětství nejvíce působila. Po studiích ve Schweinfurtu odchází na universitu v Erlangen, aby se oddal studiu filosofie a theologie protestantské a dokončuje svá studia v Berlíně, kamž přichází poslechnout světoznámého Harnacka a Kaftana. Těmto dvěma děkuje, že se theologicky postavil na vlastní nohy. Vzpomíná na nezapomenutelné hodiny přednášek Harnackových, mezi jehož nejbližší žáky byl záhy přijat. Ač při závěrečných zkouškách mezi 15 kandidáty je na prvním místě, upřímně doznává: „Měl jsem za sebou theologii, ale nikoliv náboženství ani prožité křesťanství.“⁵⁴⁾ O velikonicích 1895 přichází do křesťanské obce t. zv. Moravských bratří v Ochranově, jejichž hluboká zbožnost svým dechem minulosti tak pronikavě naň působí, že sám doznává: „Té chvíle procítil jsem po prvé kosmické křesťanství.“ Od roku 1895 do 1902 působí jako protestantský vikář ve Würzburgu, od roku 1903 do 1916 jest farářem v Norimberku, 1916 až 1922 farářem známé „Neue Kirche“ v Berlíně. Kromě svého kazatelského úřadu věnuje se hlubokému studiu zvláště spisů křesťanství nepřátelského filosofa B. Nietzscheho, dále křesťanského pacifisty Tolstého, a konečně i indického veleducha Budhy. Se všemi těmito velikány se vyrovnává ve svých stejně nadepsaných knihách, leč jeho hloubavý duch není uspokojen. Zvláště současný stav protestantské theologie, o níž mluví jako o úpadkové bohovědě protestantské, naprosto ho neuspokojuje. Linie

⁵³⁾ Dr. Rittelmeyer: Aus meinem Leben. (Stuttgart 1937, str. 22.)

⁵⁴⁾ Dr. Rittelmeyer: Aus meinem Leben. (Stuttgart 1937, str. 99.)

Schleiermacher-Ritschl-Herrmann, jež reprezentuje moderní liberální teologii protestantskou a kterou nazývá Karel Barth „jen jasnou zkázou protestantské teologie a církve“, nedoceňuje plně historického křesťanského zjevení a hledá podstatu zjevení v náboženské zkušenosti, což ovšem znamená úplné popření historického křesťanství.⁵⁵⁾

V novější době znamená ovšem Barth návrat k tradiční teologii protestantské svou spekulativní čili dialektickou bohovědou a tím jakýsi výkyv do prava k teologii katolické. Než v době vrcholného duševního rozmachu Rittelmeyerova, Barthova teologie byla ještě v plenkách. Proto rozplizlý protestantismus se nezamlouvá vědou ustrašenému Rittelmeyerovi a on hledá a konečně i nalézá ve svém pozdním věku nového duchovního vedoucího v antroposofu Steinerovi. Ten naň působí nesmírným vlivem a sám ho nadšeně vybízí, aby rozvinul dále protestantství v moderním křesťanství. „Rud. Steiner byl velikým mezníkem jeho života a působivým mistrem jeho ducha.“⁵⁶⁾ A tak zakládá Rittelmeyer v Berlíně 1922 náboženskou obec křesťanů (Christengemeinschaft — Christusgemeinschaft), vzdává se úřadu v protestantské církvi a stává se vedoucím anthroposoficko-náboženského církevního útvaru v Německu a ve Švýcarsku. Jeho obec měla být jakýmsi novopietistickým kolegiem, v němž by se hloubalo o životě Ježíšově a evangelií.

Obec křesťanů.

„Obec křesťanů je volné sdružení lidí, kteří chtějí pěstovati náboženskost přiměřenou moderní době.“⁵⁷⁾ Tento cíl hledí uskutečňovat na podkladě křesťanském, avšak nadkonfesionálním a nadnárodním. Usilují o svobodný náboženský život, jehož se může zúčastniti i člo-

⁵⁵⁾ Karl Barth: Die kirchliche Dogmatik. (München 1932, str. VIII.)

⁵⁶⁾ Dr. Rittelmeyer: cit. sp. 331.

⁵⁷⁾ Práh, roč. II., 1934.

věk moderně myslící, byť i jeho požadavky byly sebe náročnější. Obec křesťanů ve všech zemích hledí založiti volné obce, jejichž členy se mohou státi příslušníci všech národů a všech církví, aniž by byli povinni z nich vystoupiti. Příslušnost k velké O. k. není závislá na určitém vyznání víry, ani na určitém světovém názoru, nýbrž stačí vnitřní rozhodnutí, jíti duševními cestami, na nichž hledá a pěstuje O. k. duchovní spojení se světem Kristovým. Cítí se poslána i k těm, kteří nejsou jejími členy, neboť všechny její bohoslužby, přednášky jsou veřejné a každému přístupné, ba i svátosti uděluje nečlenům a k duchovním správcům Obce se může obrátiti v případě potřeby o radu i o pomoc každý; o zpovědní rozmluvě zachovávají kněží přísnou mlčenlivost. Finančně žije O. k. jen z obětí svých členů a přátel. Oficiálně „je zastupována před státem Spolkem přátel O. k., úředně schváleným pro Československo“.⁵⁸⁾

Učení obce křesťanů.

Podkladem učení naprosto svobodného a nedogmatického je Steinerova duchověda. Z evangelií zvláště Evangelium sv. Jana se těší zvláště přízni O. k., jsouc jakýmsi pravidlem jejich víry. Kristus, o němž podle učení jejich možno mluvit jako o Bohu teprve „po křtu v řece Jordáně, při němž světlo nebes a tvůrčí božská láska sestoupily a spojily se s lidskou bytostí Ježíšovou,“⁵⁹⁾ jest středem úcty i učení těchto křesťanů. Ovšem není to Kristus bohočlověk, ale jakási tajemná dvojí bytost. Ústřední událostí v životě Ježíšově jest jim smírný čin na Golgotě; zmrtvýchvstání a nanebevstoupení přiznávají, ale v smyslu duchovědném. Mohutná sluneční bytost Kristova proměnila a přepodstatnila Tělo Ježíšovo a nastala „svatá transsubstancie“.⁶⁰⁾ Proto zmrtvýchvstání Páně snadno vysvětlují

⁵⁸⁾ Josefina Marečková — Puella classica: Duchovné prúdy v našej republike. (Bratislava 1926, str. 240.)

⁵⁹⁾ Eduard Lenc: Od Ježíše ke Kristu. (Práh I., str. 57.)

⁶⁰⁾ Josef Král: Práh, II. roč., str. 188.

i bez zázraku, který se modernímu člověku zdá býti tak těžko přijatelný. Říší andělů odpovídá anthroposofický svět duchů, andělé jsou jim vedoucí lidé a někteří dokonce i ochránci národů (Rafael, Michael a j.). A tak všechna dogmata, všechny víry vysvětlují anthroposoficky a theosoficky a činí je přístupnými a přijatelnými i skeptickému modernímu nevěrci. Stále a stále jest zdůrazňováno v jejich učení božské „Já“ Kristovo, jež chce býti všeobjímajícím novým „já“ v dějinách světa a k jehož důstojnosti má se vyvinouti i ubohé naše já duchovní.

Protestantismu vytýká Rittelmeyer jako největší slabost nedostatek bohoslužby. Středem každé obce protestantské je osobnost kazatele; selže-li kazatel, rozpadá se obec. Není tu nic, co by spojovalo členy nadosobní silou. Tolik sborů, kolik kazatelů. A naopak doznává, že moc katolicismu spočívá v kultu. Než katolická mše sv. prý nedostačuje v dnešní době. Moderní člověk prý žádá, aby náboženské působení hledalo k němu přístup prostřednictvím bdělého myšlení vlastního a svobodného já. Proto v O. k. znamenáme značný sklon aspoň zdánlivý, ke katolicismu, ovšem jen v ohledu kultovém.

Bohoslužby.

Mimo kazatelskou činnost úsilí o náboženskou obnovu v O. k. se projevuje zavedením nové bohoslužby. Jako katolíci i „nejpokrokovější křesťané po světové válce“ mají sedmero svátostí. Katolické mši sv. odpovídá Obřad posvěcení člověka; je to starokřesťanská slavnost večeře Páně, znovuzrozená z ducha přítomnosti a sloužená v živé mateřštině. Není ani tak projevem bohopocty, nýbrž je spíše určena jen pro člověka v jeho vývoji k Bohu vstříc. Není přívěskem kázání jako v protestantismu, nýbrž ústředním děním náboženského života a má též napomáhati sebevýchově a býti školou opravdové modlitby. Koná se na oltáři, vyvýšeném o tři

⁶¹⁾ Dr. Rittelmeyer: Práh, III. roč., str. 4.

stupně, na němž hoří sedm svící, v pozadí za svícemi trůní obraz Kristův, jehož pravá ruka žehná, takže máme dojem, že stále někdo se na nás dívá. V sále Tychona de Brahe koná se tato pobožnost každé neděle o 9 ½ hod., kdy po započetí obřadů se uzavrou dveře. I to má být symbolem vnitřní soustředěnosti věřících, kteří zmlknou a spínají ruce k modlitbě. Při slavnosti možno přistoupiti i k přijímání duchového Těla Kristova, jež ovšem se vysvětluje opět v anthroposofickém smyslu. V obřadu posvěcení člověka, v němž prý „nejmocněji tepe život Obce křesťanů“, možno zříti nejvýznamnější uznání nesmírné důležitosti naší katolické nejsvětější oběti.⁶²⁾ Druhou svátostí jest svátost zvaná Obřad posvěcení mládí, jež má odpovídati sv. biřmování a uděluje se na prahu dospělosti kol 14 let jako svobodná posila pro další životní cestu. I zpověď mají, ovšem znamená spíše volnou možnost k bratrskému pohovoru pro toho, kdo hledá pomoc a radu ve své duchovní tísní. Manželský svazek je považován za svátost a před oltářem se uděluje duchovní posila pro příští manželské spolužití. Poslední pomazání je chápáno jako posílení na cestu do říše nesmírného bytí. Čte se při tom 17. kapitola evangelia sv. Jana, nemocný je mazán sv. olejem na oči a uprostřed čela (co znamená duchovní oko) a podává se mu jejich „Eucharistie“. Rovněž i svěcení kněžstva vlastní O. k. Naposledy v roce 1933 byl svěcen dr. Rittelmeyerem nynější farář O. k. v Praze, Josef Adamec. Před ním Josef Král a Eduard Lenc. Postupně nejmladší farář byl odíván v roucha kněžská a mazán olejem. Kněžství jim totiž není pouhým kazatelstvím, ale plnomocí živého Krista. I křtu dítek užívají tito moderní křesťané a zvou jej posvěcením narození člověka.

Obec křesťanů jest prý jediné náboženské hnutí, které pěstuje duchovní náboženství. Chce obrodit dnešní lidskou společnost podle těchto zásad:

⁶²⁾ Dr. Rudolf Frieling: Obřad posvěcení člověka a modlitba. (Spolek přátel O. k., 1939, str. 12.)

1. Náboženství vůči státu musí býti zcela svobodné; náboženská činnost se musí řídit jediné vnitřními potřebami duší.

2. Veškerá snaha o náboženskou obnovu musí míti na zřeteli, aby obstála před vědeckým svědomím lidstva. (Anthroposofie je mu nejvěrnějším spojencem proti materialismu.)

3. Mimo kázání živého slova Božího zdůrazňují nový kultus svátostí.

4. Chce býti pojítkem katolicismu a reformace, neboť nic, co je cenného v katolicismu, se prý u nich neztrácí a na druhé straně je využito všech vymožeností protestantské reformace.

5. Srdcem hnutí pro náboženskou obnovu je Kristus, ale ne Kristus historický, v nějž se dogmaticky věří, nýbrž „Kristus duchovně — živě přítomný, čistě a svobodně zažitý a poznáný z ducha přítomnosti“.⁶³⁾

Posudek.

Československý theolog dr. Hromádka tvrdí, že dnešní svět může přijmouti buď svátostné katolictví spojené s liturgickou mystikou, nebo přísný reformační theismus.⁶⁴⁾ A přece jak tvrdé složky theismu, tak měkké proudy liturgické mystiky jsou jediné v církvi katolické plně zastoupeny. Velkou satisfakcí katol. bohoslužbě se nám právě zdá býti Obec křesťanů svým sklonem k liturgii. Na prvý pohled hnutí Rittelmeyerovo se zdá povrchnímu katolíku sympatickým. Avšak přihlídneme-li hlouběji, shledáme, že anthroposofický podklad tohoto novokřesťanského hnutí naprosto odporuje zdravému myšlení, neboť je spíše svobodomyšlnou fantasií — než věčnou, pravdivou filosofií. A proto i náboženská soustava Rittelmeyerova, čerpající z theosofie a anthro-

⁶³⁾ Dr. Hermann Beck: Původ ve světle genese. (Spolek přátel O. k., 1939, str. 24.)

⁶⁴⁾ Dr. J. L. Hromádka: Katolicismus a boj o křesťanství. 1925, str. 237.

posofie, nemůže stačit věřícímu katolíku. Kristus není nám jen slunečním heroem, nýbrž Bohem, jenž v náplni historické doby přichází na svět, aby přinesl a vysvětlil lidstvu věčné pravdy náboženské (zjevení) a vykoupil je z moci hříchu. Rovněž odraduje věřícího katolíka toto nejpokrokovější hnutí křesťanů XX. stol. tím, že příliš zavání pantheismem. Zamyslíme-li se nad dějinami křesťanskými, poznáváme, že Rittelmeyer nepřináší nic nového, nýbrž že jeho hnutí je opakovaná starokřesťanská gnose (srov. doketismus, učení Basilida, Valentina a jiných bludařů starokřesťanských), ovšem oděná v moderní háv XX. stol. Rovněž svátosti O. k. nemají nic společného s našimi katolickými svátostmi, jež nám jsou signum sensibile a Christo perenniter institutum... gratiam significans et efficiens.⁶⁵⁾ Každý svobodomyšlný zednář nejhrubšího ražení atheistického může se státi poctivě údem této novodobé sekty, v níž však není místa pro věřícího křesťana, neřku-li katolíka.

5. UNITÁŘSTVÍ DR. NORBERTA ČAPKA.

Druhou, tentokrát z Ameriky nám importovanou sektou, jež rovněž usiluje o duši naší intelligence, jest hnutí unitářské, u nás založené Norbertem Čapkem. V Karlově ulici č. p. 8, v paláci Unitaria, se konají v úterý o půl osmé hodině več. a o půl jedenácté hodině v neděli dopoledne veřejná shromáždění. V přednáškách se střídají N. Čapek, Jaroslav Šíma, Karel Hašpl a j.

Norbert Čapek se narodil v Radomyšli u Strakonice, navštěvoval vysokou školu baptistickou v Hamburku a působil před válkou jako baptistický kazatel v Plavně (Sasko).⁶⁶⁾ Odjíždí pak do Ameriky, kde poznává unitářství a stává se jeho vyznavačem. V Novém světě získává nějaký doktorát, jež uvádí dopisovatel pittsburských listů důsledně v uvozovkách. I jiná nacti-

⁶⁵⁾ Dr. Adalb. Šanda: Synopsis theologiae dogm. II., str. 137.

⁶⁶⁾ Sr. Posel Pokoje — baptist. časopis — z r. 1894.

utrhání jmenovaný časopis uvádí, jež by svědčila o náboženské dobrodružnosti unitářského průkopníka v naší vlasti.⁶⁷⁾ Po světové válce se vrací Čapek do své vlasti a zde zakládá nábož. spolek Svobodné bratrství, jež je prý „prvým organisovaným vyjádřením českých obrodných snah náboženských v souladu s dnešním stupněm vědeckého a ethického vývoje lidstva“. Má svůj časopis pod názvem *Cesty a cíle*. Podle Čapka nutno lišiti dvojí náboženství: náboženství založené na zázracích, t. j. zjevené čili zázračně zprostředkované a náboženství svobodné. Křesťanství je mu výsledkem vývoje náboženství židovského, na něž působila i jiná náboženství, zvláště pohanská. Vývoj náboženský nezadržitelně spěje kupředu, nastávají občas t. zv. náboženské krise, rozpory mezi vírou a vědou, a vývoj se prý často přelévá přes hlavy církevních představitelů. Ježto církevní náboženství N. Čapkovi a jeho nespokojeným stoupencům nestačí, proto si zakládají v době popřevratové horečky nové hnutí zvané Svobodné bratrství.

Svobodné bratrství.

chce býti vědomé pokračování v duchu čes. bratrství, to jest v duchu Husově, vždy pravdy hledati, v duchu Českých bratří — vždy lepších věcí žádostivi býti a v duchu Komenského míti úctu k rozumu i vědě a povýšiti tak harmonickou výchovu osobnosti nad všechny náboženské formality a konfese.⁶⁸⁾ Jako církev českomoravská i Svobodné bratrství klade největší důraz na úplnou svobodu svědomí. Členy S. b. nespojuje společná víra či konfese, nýbrž společné úsilí po lepším životě jednotlivce a celé společnosti v souladu se zákony veškerenstva. Nepřijímá od jiných církví obřadů, ale vytváří si podle potřeby vlastní symboly, jež by vyjadřovaly náboženský cit přítomných účastníků na př.: vítání novo-

⁶⁷⁾ Sr. Světlo — list Jednoty česko-bratrské — roč. 1922, str. 57.

⁶⁸⁾ Dr. N. Čapek: *Nová brázda* (Unitaria 1925), str. 32.

rozeňat, pozdravení novomanželů, vyprovázení zesnulých, slavnost bratrství, při nichž květinka se vkládá do společné nádobky. Jednotlivé obce jsou úplně samosprávné; všude se zdůrazňuje vědecká metoda, kriteriem poznání jest jedině rozum a měřítkem mravnosti lidské svědomí.

Učení Svobodného bratrství.

Bibli uznávají, ale jest jim knihou lidskou, jež obsahuje mnoho omylů a fanatismu; ovšem najdou se prý v ní i perly náboženského myšlení a proto pořizují si výběr z nejlepších statí Písma svatého a z veškeré náboženské literatury všech národů i všech dob, jež zovou „Živou biblií“. Bůh jest jim nevyslovitelným Absolutnem a převládá názor, že je spíše přítomen a činný v každém normálním projevu života (imanentní) — než bytostí povznesenou nad tvorstvem (transcendentní). Zjevením jest pro ně každý projev života v touze po pravdě a dokonalosti. Největší ústupky skeptické vědě, jež obavami naplňuje a téměř straší v hlavách vyznavačů Čapkových, byly učiněny v christologii. Jest prý bludem považovati Ježíše za jediného Syna Božího nebo za druhou osobu Boží Trojice, stejně jako je nesprávné z něho činiti osobu mythickou nebo nějaký mystický princip. Zasluguje jen „úcty a následování jako velký mistr lidského pokolení, který svým životem a učením obohatil lidstvo“. Ani v soteriologii nepotřebuje Čapek se svými učedníky Spasitele, neboť každý prý spásy dochází svým vlastním mravním úsilím bez jakéhokoliv prostředníka. Účelem náboženství jest jedině napomáhat duchovnímu úsilí a štěstí člověka. Modlitbou jest jim každá práce, již koná člověk v souladu s „duší veškerenstva“ (Bohem?). A dokonce znají ve S. b. různé modlitby: relaxaci, meditaci, koncentraci a j. Církev je Čapkovi zřízením lidským a knězem je každý člen Svobodného bratrství povoláný ke službám bratrským. V záhrobí se vyvíjí každý jednotlivec v mnohých pro-

měnách z nekonečna do nekonečna a následující život je výslednicí jakosti životů předcházejících (srovnej indickou karmu). Toť jádro učení Svobod. bratrství. Svobodné bratrství v r. 1930 bylo přezváno a přešlo v čsl. Unitářství.

Dějiny unitářství podle dr. Norberta Čapka.

Unitářství se jeví v křesťanství již od nejstarších dob. Ve IV. století arianism byl vlastně prvním projevem unitarismu. Jako uvědomělé hnutí se projevuje teprve v době reformace; již v ranném středověku mnozí myslitelé (bludaři) popírali nejsvětější Trojici (na př. Occhino, Laelius), než prvním cílevědomým organisátorem tohoto hnutí je Faustus Sozzini v Polsku a po něm dostává název socinianism. Ve své vlasti je socinianism potlačen a nachází útočiště v Sedmihradech. Kol r. 1565 dávají si sociniáni název unitáři, ježto popírají nejsv. Trojici; jejich ochráncem byl zejména unitářský král Jan Zikmund, jenž jim zaručil rovnoprávnost. Neodvisle od socinianismu se šíří unitářství i v Americe, kde je zmodernisoval známý unitář Lindsey. U nás po světové válce je šíří zmíněný N. Čapek pod názvem Svob. bratrství, od roku 1930 jsou unitáři ve smyslu § 2 zák. ze 20. května 1874 uznáni za náboženskou společnost státem uznanou.⁶⁹⁾

České unitářství jest způsob náboženského života, myšlení a činů, který jest určován zásadami:

Užívatí rozumu ve všem, tedy i ve věcech náboženských, respektovati svobodu, býti snášenlivým a snažiti se vytvářeti opravdové charaktery. Sbratřuje lidi dneška v duchu svobody a pomáhá člověku dosáhnouti lepšího zítřka cestou sebepoznání, harmonického rozvíjení osobnosti a uplatnění všech jeho schopností. Hrdě prohlašují, že nemají věrouky ani závazných obřadů, že ne-

⁶⁹⁾ Čsl. církevní zákony — Dr. Vratislav Bušek, Jar. Hendrych, K. Laštovička, V. Müller (Praha 1931), str. 1284.

jsou konfesní nýbrž nadkonfesní a svobodnou obcí náboženskou. „Unitáři trvají na zásadě svobody svědomí každého člověka.“⁷⁰⁾ Odtud si vysvětlujeme jejich pokrokovost, jíž předčí i upřílišenou modernost, či upřímně řečeno nevěru církve československé. Křesťanského učení o pádu člověka, o vtělení Syna Božího neuznávají, neboť „v Ježíši uctívají toliko náboženského genia a otce“.⁷¹⁾ Ač Bůh je chápán ve smyslu pantheistickém a Ježíš je pouhým člověkem, přesto mluví ve své ústavě o dvojích bohoslužbách: všeobecných a zvláštních. Všeobecné jsou vždy veřejné a mohou obsahovati zpěv, hudbu, předčítání, proslovy, modlitby, utišení — mlčení, symbolické projevy a j.

Zvláštní bohoslužby bývají konány k tomu zřízenými osobami a účelem jich je podávati útěchu a povzbuzení, odstraňovati negativní stavy, disharmonie (tísni, smutků, zoufalství, duševního rozvratu) a vzbuzovati pozitivní duševní stavy a nálady.

Správa unitářů je funkcionální, t. j. pro každou funkci tvoří se přiměřené orgány, jichž trvání je podmíněno výkonem. Ženy jsou ve všem postaveny na roveň mužům. Každý rok v květnu se schází sněm, v němž právo voliti má každý člen nejméně 21letý; volí správní sbor, který potvrzuje ministr školství.

P o s u d e k.

Unitářství není již křesťanstvím, ježto popírá nejsv. Trojici a snižuje Bohočlověka na pouhého lidského genia; vyprazdňuje tudíž úplně obsah křesťanství a ze strachu před vědou či lépe řečeno pro usmíření s nepravou vědou přímo je sedřelo z kůže. O tom, jak blízké je svobodnému zednářství, svědčí známý dr. Kunstovný, jenž uznale považuje unitářství za nejpokrokovější a nejmodernější náboženství současné doby. Nejen

⁷⁰⁾ Čsl. církevní zákony, str. 1285.

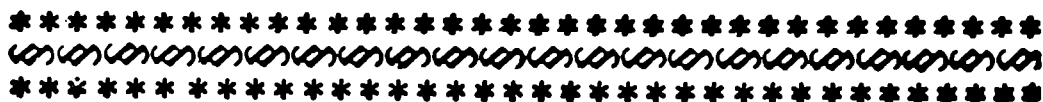
⁷¹⁾ Dr. N. Čapek: Náboženství mého života (Čs. Unitáři, Praha I), str. 2.

křesťanstvím není toto hypermoderní hnutí ustrašených diletantů, ale věřící katolík v něm nenalézá ani známky náboženství. Spíše se nám zdá to býti jakýsi záchvěv atheismu ztlumený pantheismem. Vždyť v nejnovějším svém spise praví zakladatel českého unitářství, jež dnes má kol 2000 členů, zarážející slova: „Říkám si: moje nejvlastnější podstata je božská. Jsem jiskrou zapadlou do hmotného těla, jež v tomto těle se má rozkřesati v posvátný oheň.“⁷²⁾ A přes to unitářství se těší značné přízni obětavých mecenášů, o jichž štědrosti svědčí palác Unitaria v Karlově ulici. Nejmodernější náboženství v naší vlasti je důkazem správnosti tvrzení Algermissenova, že „naše doba je časem kvašení, neklidného tápání a hledání“.⁷³⁾

⁷²⁾ Dr. N. Čapek: K slunnému břehu, 1939, str. 186.

⁷³⁾ Dr. Kon. Algermissen: Konfessionskunde, 1930, str. 37.

MIMOCÍRKEVNÍ
SPOLEČNOSTI
NÁBOŽENSKÉ

1. SPOLEK PŘEMYSLA PITTERA.

Po světové válce mimo Svobodné bratrství dr. Nor. Čapka vzniká spolek Přemysla Pitterra, zvaný Nový Jerusalelem, jež však dlužno odlišovati od sekty swedenborgiánské v Praze; jeho orgánem je měsíčník k obrodě ducha a společnosti, vycházející pod názvem „Sbratření“. Spolek „Nový Jerusalelem“ nechce býti novým systémem neb společností, ale zdůrazňuje snášlivost, jež vývojem má přivesti k pravému soužití, bratrství všech tříd, stavů a národů.⁷⁴⁾ Pak nebude rozdílu mezi lidmi, ale poznání společné cesty spojí všechny národy v jeden celek. K náboženství a zvláště k církvi katolické se staví nepřívětivě a stoupenci Pitterovi jako ctitelé Husovi musí Řím soudit a též odsoudit. Pojmem náboženství rozumí Pitter soubor ušlechtilých citů, jež naplní duši člověka. „Je to duchovní nazírání na život, hledání pramene a touha za cílem.“⁷⁵⁾ Cit náboženský samozřejmě se vyvíjí, ale dvě překážky se staví Pitterovu náboženství, totiž materialismus a církev se svými starými předsudky — dogmaty. Slepou víru dosavadní nutno nahraditi poznáním vznešeného úkolu života a jeho krás. Poznati Krista ve vlastním nitru, toť pravé náboženství podle českého pseudomystika křesťanství. Ohledně složení člověka přijímá theosofickou nauku a cílem jest mu splynutí s božstvím. Jeho menší brožurky jako *Mystika křesťanství*, *Od jisker k ohni* a j., jsou hmatatelnými důkazy diletantismu zakladatele hnutí pro duchovní a společenskou obrodu v Praze, již má býti Nový Jerusalelem. Zprvu byl obdivovatelem mezinárodního hnutí

⁷⁴⁾ Přemysl Pitter: *O národu silném* (Nový Jer., Žižkov 1921, str. 13).

⁷⁵⁾ Přemysl Pitter: *Náboženství doby dnešní a příští* (Knih. Nový Jer., 1920, str. 30).

pro křesťanský komunismus v čele s duchovním vůdcem Val. Bulgakovem, ale když u nás byl komunismus křesťanský zakázán, spokojuje se s ideou sbratření. Zakládá snad chvilkově nadšen vzorem Milíčovým Domov pro děti opuštěné a mravně ohrožené, jakýsi dětský Jerusalems podle ideálu Milíčova a nazývá jej „Milíčův dům“ na Žižkově čp. 1836. Zde rovněž konají se shromáždění tohoto spolku, jenž usiluje pod vedením svého zakladatele a spolupracovnice Pavly Moudré, nazývané někdy českou Bessantovou (zakladatelka theosofie), o esoterní vnitřní křesťanství. Ušlechtilá Pavla Moudrá, jež byla vychována kazatelem Adlofem a Schillerem a jež pracovala se zemřelou Jindřiškou Wurmovou o ideály pacifismu, samozřejmě sympatizuje s protestantismem stejně jako Pitter je opěvatelem Bible kralické a Žilkova překladu NZ. Pitter rád se obírá křesťanskou mystikou, ovšem ve svém osobním pojetí. Jeho mystika nejen že problematizuje Boha, ale činí i problémem vlastního Já. Můžeme-li souhlasit s věřícím protestantským theologem Barthem, mohli bychom označit jeho mystiku názvem „Fabrica idolorum“, ježto jeho učení je směs všech možných náboženství i atheistických ideí, které mají uklidnit rozhárané nitro člověka, jenž se rozešel s pravou církví Kristovou.

2. VOLNÉ SDRUŽENÍ KLASŮ.

Ještě pikantnějším jest hnutí Volného sdružení klasů, jehož duchovním původcem je doktor Alexander Sommer-Batěk. V době popřevratové, kdy vyprchalo prvotní opojení ze svobody, jež byla nesprávně chápána, řečnil u Husova pomníku na Staroměstském náměstí v neděli o 9. hod. dopoledne a v 11. hod. v technice nový apoštol, jenž i písemně své ideály předkládal posluchačům ve svém „Zpravodaji Kéž bych byl“. Hlásá nové desatero přirozené mravouky, jež zdůrazňovalo lásku k sobě a lásku k bližnímu. Obsahovalo tyto příkazy: Hleď svého zdraví, vzdělávej svůj rozum, zušlechťuj

svůj cit, veď svou vůli k dobru, starej se o svou rodinu, šetři zdraví bližního, šíř vzdělání, miluj vlast a národ, pěstuj cíle všelidské, buď laskav ke zvířatům. „Nechtěl jsem založit nové církve, protože těch je dost a jsou nesnášenlivé, ani spolek; připodobnil jsem myšlenky, které šířím klasům obilním. Odtud jméno Volné sdružení klasů.“⁷⁶⁾ Smyslem života je mu vytvořit něco krásného, nač by ostatní mohli vzpomínat. Později snad z nedostatku myšlenek propaguje na podnět dr. St. Růžičky z university Komenského eubiotiku, v níž propaguje vegetarianismus a dochází k závěru, že i Kristus byl vlastně vegetarián, neboť v poslední večeři je skryta celá nauka vegetariánská. „Totož je tělo mé“, praví o chlebu, „totož je krev má“ o šťávě rostlinné. (Srov. Správný život, roč. VIII, 2.) I nové písmo vynalézá apoštol Batěk, jenž prý po Masarykovi vnášel světlo do tmy a popularisoval přírodní vědy.

3. YMCA A YWCA.

Tyto dvě organisace nepatří mezi církve, ale protože mají jako spolky křesťanských mladých mužů a mladých žen propagační význam pro český protestantismus v boji proti církvi katolické, je nutno s nimi se běžně seznámit. YMCA, t. j. Young Men's Christian Association — sdružení mladých křesťanských mužů, vznikla nejdříve v Londýně vlivem methodistického pastora Jiřího Williamse, jehož českou odnoží je předválečný Křesťanský spolek mladíků; ale na americké půdě zorganizoval toto sdružení Bedřich Schlümbach, rodem Němec. Byl původně atheistou a svobodným zednářem, později se přihlásil k methodistům, ale členem zednářské lóže zůstal dále. Jako spoluzakladatel YMCA na americké půdě strhl na sebe generální sekretářství všech těchto sdružení a vtiskl jim ráz americký. Po světové válce YMCA s ruskými legiemi zaplavila a pronikla

⁷⁶⁾ Zpravodaj Kéz by byl — r. 1924, r. II. (recense Dr. Alex. Somer-Batěk), str. 51.

i naše země, jsouc podporována naší vládou, protestanty a svobodnými zednáři. Skoro v každém městě, kde bylo sídlo vojenské posádky, byla založena k vedení vojenských domovin. Rovněž i vysokoškolského studentstva se ujímá ve velkoměstech naší vlasti. Em. Rádl, jenž horlivě ji doporučoval s protestantským pastorem Jeriem a Hromádkou, tvrdí, že prý americká YMCA vložila do práce u nás kolem 50 mil. Kč. Ovšem dlužno uvážít, že tato humanita nebyla prosta sobectví amerického vedení. Důstojníci američtí, kteří vedli v posádkách činnost YMCA, měli měsíční plat asi 300 dolarů, což podle tehdejšího kursu činilo asi 20.000 Kč. Stát přispíval ročně na toto sdružení nejméně 14 mil. Kč. Program čsl. YMCA se liší od programů jiných spolků, podobá se spíše skautingu nebo svobodnému zednářství. Sám její příznivec přiznává, že vznikla z protestantismu; aby neodradil členy neprotestantských církví, tvrdí, že „jakákoliv agitace proti církvím je vyloučena“.⁷⁷⁾ Od církví liší se praktickým pojetím křesťanství a od našich sociálních, tělocvičných a vzdělávacích společností svou náboženskostí a světovostí. Ohromným nákladem zakládá své vlastní budovy ve všech našich větších městech a zvláště v Praze vlastní veliký palác Na Poříčí. Organisuje i svá vlastní rekreační střediska, letoviska, na př. na Sázavě, Oravě, a rovněž s YWCA věnuje se emigrační práci. Uvážíme-li, že v její organizaci, jež je čistě demokratická, v hlavním vedení, ústřední radě, jsou členy vůdčí protestantští kazatelé (Hromádka, Jerie), že je sloučena ve spolupráci s bratrskými evangelickými sdruženími mládeže, stačí to katolíkově, aby poznal, že tato horlительka pro pouhé křesťanství má docela jiné poslání a že v ní pro něho není místa.

YWCA (Joung Women's Christian Association) — Angličan Jiří Williams hned v prvních letech po založení Ymky, zřídil v Londýně podobné sdružení pro mladé

⁷⁷⁾ Em. Rádl: Československá YMCA, 1922, str. 9.

ženy a dívky. Jeho příkladu následoval i americký methodista gen. sekretář Ymky Schlümbach, jenž v r. 1848 založil Ywku. Zprvu sice živořila, ale později ujali se jí methodističtí pastoři a všude, kde byla zřizována Ymka, byla zavedena i Ywka. Od r. 1894 utvořen světový výbor. Duchovním pojítkem všech těchto ženských sdružení, stejně jako je tomu ve sdruženích Ymky, jest ideál obsažený v programu, jenž je symbolicky vyznačen u obou větví trojúhelníkem. Znamená to: 1. Péče o zdraví a tělesnou zdatnost sportem a hrami, 2. společný život, 3. duševní vyrovnanost, docílená kursy, přednáškami, kroužky a konferencemi. Do naší vlasti Ywka uvedená r. 1920 americkými pracovníci pod vedením Miss Eleonory Prudenové horlivě byla podporována vládou. Tedy v obou těchto spolcích převládá duch protestantský; každoročně konají se mezinárodní protestantské modlitby, t. zv. týden modliteb. Značnými subvencemi podporované spolky nemohou býti přes zdánlivou svoji interkonfesnost sympatickými katolické mládeži.

D O S L O V

Všechny uvedené náboženské společnosti opět v osvo-
bozené vlasti se ujímají horlivé činnosti. Dlužno sice
doznati, že mnohým nezaviněně bloudícím a tápajícím,
někdy i čistým a hluboce založeným duším, jež upřímně
žízni po zdroji milostí Božích, byla některá, ba snad
i několik z uvedených náboženských společností nekato-
lických dočasným útočištěm, jakousi průchodní stanicí
na cestě do přístavu pravé Církve Kristovy.

Než tento jediný pozitivní moment nedostačí k odů-
vodnění a oprávnění jejich existence v našem národě.
Poctivě smýšlejícímu českému člověku jest se zamysleti
nad slovy, jež vytryskla z vlastenecky cítícího velkého
pěvce, básníka Otakara Březiny v přátelském rozhovoru
dne 25. září 1925 v Tasově:

„Náš národ není dnes před věčností jako národ!
Neboť národ je jako velká rodina, která se večer po
práci sejde k jednomu společnému ohni... tam si dů-
věrně všechno poví a posilní se na druhý den práce,
a když by bylo třeba, všichni společně umrou držíce se
za ruce... a v tom je síla i útěcha i ve smrti!

Ale náš národ nemá dnes společného, jednoho chrámu,
roztrhali jej na mnoho sekt a na mnoho táborů, roz-
ptýlili a zeslabili. Ten, kdo toto vše v národě napáchal,
nikdy toho před Bohem nezodpoví!“ — končí s teskným
povzdechem velký básník jakoby v úloze národního
proroka. (Srovnej: Jak. Deml: „Mé svědectví o Ot.
Březinovi“, 1931, str. 323.)

Kéž svatí čeští patronové vyprosí u Trůnu Beránkova
svému lidu, aby se poznal a nábožensky sešel v pravé
Církvi Kristově!

My dítky Boží pracujeme svou modlitbou a láskou...

O B S A H :

ÚVOD	5
ČESKÝ PROTESTANTISMUS	9
ČESKOBRATRSKÁ CÍRKEV EVANGEL.	19
ZŘÍZENÍ ČESKOBRATRSKO-EV. CÍRKVE	23
THEOLOGICKÉ NÁZORY ČESKÉHO PRO-	
TESTANTISMU	
A) PŘEHLED THEOLOGIE PROT. VŮBEC	24
B) PŘEHLED PROT. BOHOVĚDY V ZE-	
MÍCH ČESKÝCH	27
1. Věrouka církví českokobratrských	29
2. Eklesiologie českokobratrská	32
3. Theologie	34
4. Anthropologie	34
5. Mesitologie	35
6. Ospravedlnění	36
7. Svátosti	37
8. Predestinace	40
9. Eschatologie	40
ZÁVĚR	41
EVANGELICKÁ KATOLICITA	42
PROTESTANTSKÉ DENOMINACE HLÁ-	
SÍCÍ SE K HISTORICKÉ JED. BRATRSKÉ	
1. Jednota bratrská t. zv. obnovená	45
2. Jednota českokobratrská	48

3. Svobodná církev reformovaná	50
4. Bratrská Jednota Chelčického (domácí větev světového svazu baptistů)	52
5. Methodisté	55

OSTATNÍ PROTESTANTSKE DENOMINACE

1. Armáda spásy	65
2. Adventismus	70

NÁBOŽENSKÉ DENOMINACE STOJÍCÍ NA PŮDĚ MIMOKŘEŠŤANSKÉ

1. Russeliáni	85
2. Církev Emanuela Swedenborga	89
3. Mormoni	95
4. Obec křesťanů Dr B. Rittelmayera	97
5. Unitářství Dr Norberta Čapka	106

MIMOCÍRKEVNÍ SPOLEČNOSTI NÁBOŽENSKÉ

1. Spolek Přemysla Pittera	115
2. Volné sdružení klasů	116
3. Ymca a Ywca	117

DOSLOV	120
------------------	-----

SPISOVATEL	DR. JOSEF KUBALÍK
NÁZEV	NEKATOLÍCI V ÓEOHÁCH A NA MORAVĚ
VYDALA	EDICE MUSEA
NAKLADA- TELSTVÍ	KULTURA, FRYŠTÁT, SLEZSKO
VYŠLO L. P.	1947
STRAN	128
PÍSMO	BORGIS GARAMOND
VYTISKLA	KNIHTISKÁRNA H. LÜDEMANN V NÁR. SPR. ČESKÝ TĚŠÍN
VYSÁZEL NA STROJI	JOSEF URBAŇCZYK
GRAFICKÁ ÚPRAVA	JIŘÍ ŠINDLER
VYDÁNÍ	I.
CENA	69 KÓŠ

o církvi československé i pravoslavné, je tato záslužná práce významným doplňkem naší theologické literatury.

Všechny náboženské společnosti, o nichž Dr. Kubalík pojednává, znovu zahajují na půdě naší vlasti intenzivní činnost. Tím je pro nás důležitější jeho kniha, jak se stanoviska apologetického, tak pastoračně-náboženského. Dílo je psáno s jistým vnitřním pochopením, které jistě najde ohlas v duších nezaviněně bloudících a tápajících, které hledají upřímně Krista a jeho Církev. Jistě i tato studie přispěje značným dílem k budování nové jednoty celého křesťanstva.

Znovu se zdůrazňuje v naší době hloubka dogmatu o mystickém Těle Kristově, která je zvláště pro náš národ velmi důležitá. Nemáme dnes, jak praví Otakar Březina, společného, jednoho chrámu, národ je roztrhán na mnoho sekt a táborů, jsme rozptýleni a zeslabeni. Je třeba sáhnout znovu k plnému křesťanství, nerozdrobenému a nerozmělněnému. Je třeba postavit proti všemu reformačnímu individualismu, který je vlastně vždy podstatným důvodem každého odklonu od Církve, Krista samého, Krista žijícího a trpícího ve své Církvi — svém mystickém Těle. Jasně slovo a klidné podání jistě přispěje k obnovení této opomíjené pravdy, jejíž pochopení může zvláště naší době a našemu národu přinést bohaté požehnání.

A. Saňka

